

LAISVĖ

BALANDIS
1984

A. Plukas

**BANDYMAS IŠKELTI BALTIJOS
VALSTYBIŲ LAISVĖS BYLĄ
JUNGTINĖSE TAUTOSE**

Linas Kojelis

ISTORIJOS RATAS SUKASI

Juozas Kojelis

**POLITINĖS STUDIJOS AMERIKOS
VAKARUOSE**

ANTANO MACEINOS ŽODIS

**JAV POLITIKA IR BALTIJOS
VALSTYBĖS**

Prof. dr. Vytautas J. Bieliauskas

ŠEIMA LIETUVOJE IR IŠEIVIJOJE

Dr. Adolfas Damušis

**KAUNAS TAUTOS SUKILIMO
DIENOMIS**

Vedamasis

JAUNIMO TALKA SPAUDAI

LIETUVIŲ FRONTO BIČIULIŲ TARYBA

Dr. Vytautas Majauskas, Tarybos prezidiumo pirmininkas,
21542 Beauford Ct.
Northville, MI 48167, USA

Vytas Petrusis, Tarybos prezidiumo sekretorius,
30115 Brookview
Livonia, MI 48152, USA

Dr. Česlovas Kuras, Tarybos prezidiumo narys,
Windsor, Ont. Canada

Jonas Urbonas, Tarybos prezidiumo narys,
Clawson, MI.

Vincas Akelaitis, Cleveland, OH.

Juozas Ardys, Fairview, Pa.

Dr. Kęstutis Girmius, Muenchen, Vokietija

Kęstutis, Ivinskis, Europos LFB pirm., Bonn, Vokietija

Bronius Nainys, JAV ir Kanados LFB centro valdybos pirmininkas,
7 Glenview Lane
Lemont, IL 60439

Juozas Mikonis, Richmond Hts, OH.

Vacys Rociūnas, "Į Laisvę" redaktorius, Independence, OH.

Dr. Adolfas Sležas, Flossmoor, IL.

Rankraščiai, nuotraukos ir knygos siunčiamos redaktoriaus adresu:
7328 Midland Road, Independence, Ohio, 44131

Užsakymus ir prenumeratos mokesčių siųsti administracijos adresu:
Jonas Prakapas, 14 Thelma Dr., Bakersfield, CA 93305

Metinė prenumerata: Australijoje, Jungtinėse Valstybėse ir Kanadoje —
\$7.00, kitur — \$5.00.

Straipsniai, autoriaus pasirašyti pavarde, slapyvardžiu ar inicialais,
nebūtinai reiškia ir redakcijos nuomonę.

Spaudžia TĖVŲ PRANCIŠKONŲ spaustuvė, 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207

TURINYS

Skaitytojų žodis	2
A. Plukas: Bandymas iškelti Baltijos valstybių laisvės bylą Jungtinėse Tautose	7
Literatūros vakaras	14
Linas Kojelis: Istorijos ratas sukasi	17
Juozas Kojelis: Politinės studijos Amerikos Vakaruose	24
Antanas Maceina: Eilėraščiai ir padėkos žodis	38
Dr. Stasys Bačkis — Lietuvos diplomatinės šefas	42
JAV politika ir Baltijos valstybės	44
Lietuvių Fronto Bičiulių Atlanto pakraščio suvažiavimas	46
Prof. dr. Vytautas J. Bieliauskas: Šeima Lietuvoje ir išeivijoje	48
Nauji leidiniai	59
Dr. Adolfas Damušis: Kaunas Tautos sukilimo dienose	64
Jaunimo talka spaudai	71

“Į LAISVĖ” — lietuvių politikos žurnalas.

Leidžia Lietuvių Fronto Bičiuliai.

“Į LAISVĖ” (TOWARD FREEDOM): Lithuanian magazine of politics,
published three times a year by the Friends of the Lithuanian Front.

Vacys Rociūnas, Redaktorius/Editor

7328 Midland Rd.

Independence, Ohio 44131

Jonas Prakapas, Administratorius/Circulation Manager

14 Thelma Drive

Bakersfield, CA 93305, USA

Taika pasaulyje — pavojus sovietinei sistemai Tarprespublikinė migracija

Komentaras

Dr. AUGUSTINAS IDZELIS

Dr. A. Štromo straipsnis yra įdomus ir aktualus. Tačiau iškyla tam tikrų klausimų, liečiant kai kuriuos jo teigimus.

Sovietinė ekonominė sistema, kaip dr. A. Štromas teisingai pastebi, turi rimtų trūkumų. Tačiau, akcentuodami ekonominės sistemos trūkumus, mes negalime pamiršti kitos medalio pusės. Brežnevo valdžios laikotarpy sovietinė ekonominė sistema atsiekė savo pirmutinį tikslą — sukurti ir išlaikyti didžiausį karinį kompleksą visame pasaulyje ir tuo pačiu apginkluoti tuos trečio pasaulio kraštus, kaip Kubą, Libiją ir Siriją, kurie yra priešiški Vakarams. Šiuo atžvilgiu sovietinė ekonominė sistema yra gan naši.

Nežiūrint ekonominės sistemos trūkumų, Sovietų Sąjunga turi didžiausius pasaulyje energetinių resursų išteklius. Šie ištekliai, ypač pinigai gamtinės dujos ir nafta, duoda Sovietų Sąjungai ne tik svarbų ekonominį, bet ir politinį kozirį, kuriuo Sovietų Sąjunga meistriškai žaidžia Vakarų Europoje. Šitos kortos svarba augs ateity ypač, jeigu aštrės egzis-

tuojanti politinė distabilizacija Viduriniuose Rytuose.

Yra sunku sutikti su dr. Štromo teigimu, kad Sovietų Sąjungos užsienio politika atsiderė "aklavietėje". Visų pirma, aš sakyčiau, kad jos politika nėra tiek "mechaniška", kiek apgalvota. Ji rafinuotai moka išnaudoti vidinius prieštaravimus ir karo baimę Vakarų demokratijose. Vienas didžiausių ir svarbiausių Sovietų Sąjungos laimėjimų užsienio politikos srityje yra jos sugebėjimas nukreipti taikos ir nesiginklavimo judėjimą prieš JAV. Didėjantis skaičius žmonių ne tik Vakarų Europoje, bet ir JAV mano, kad Amerikos branduolinės strategijos politika yra didžiausias karo grėsmės šaltinis. Tuo pačiu įvykiai Afganistane, Lenkijoje ir KAL Boeing 747 incidentas dramatiškai patvirtino Sovietų įsitikinimą, kad Vakarai yra bejėgiai duoti efektingą atkirtį jų agresyviams veiksams.

Sovietų Sąjungos užsienio politikos laimėjimai turi svarbių implikacijų, liečiančių įvykių eigą pačioje Sovietų Sąjungoje.

Sistemos "sustabarėjimas", kaip dr. A. Štromas teisingai pastebi, yra pavojus pačiai sistemai. Tačiau, aš manyčiau, kad skirtumai politbiure tarp "kaitos partijos" ir "status quo partijos" nėra tokie dideli. Abi grupės gerai suvokia, kad decentralizacijos politika ekonominiame planavime ir valdyme gali sukurti daugiau problemų negu išspręsti. Esminis konfliktas neliečia kaitos, bet tai, kas

užima vadovaujančias pozicijas pačiame politbiure.

Žinoma, vistiek reikia kaip nors pašalinti "sustabarėjimą". Vienas būdas, kaip dr. A. Štomas pastebi, yra kova už disciplinos sustiprinimą. Taip pat yra ir antras būdas, į kurį dr. A. Štomas ir kiti Vakarų sovietologai neatkreipia dėmesio, tai yra mobilizuoti sovietinę visuomenę vartojant karo grėsmės šmėklą ir apeliuojant į gyventojų patriotinius jausmus ir karo baimę. Prieš trejus ar ketverius metus prasidėjo sovietinėje spaudoje savotiškas ir beveik isteriškas vėjus akcentuoti karo grėsmės pavojų. Atseit, JAV ruošiasi pradėti karą prieš Sovietų Sąjungą. Toną tam vajui davė maršalas N. Ogarkovas, kuris kategoriškai teigia, kad Vakaruose "iš tikrųjų plačiu frontu vyksta tiesioginiai kariniai pasirengimai, materialiai ruošiamasi naujam pasauliniam karui" (*Komunistas*, Nr. 10, 1981). Ogarkovas, tas pats, kuris pateisino per spaudos konferenciją KAL Boeing 747 nušovimą, toliau dėsto, kad "atsižvelgiant į susikomplicavusią tarptautinę padėtį, būtinai labiau argumentuotai ir giliau skleisti tarybiniais žmonėms tiesą apie karinio pavojaus grėsmę".

Taigi, Sovietų vadovams karo grėsmės šmėkla paradoksiškai tapo įrankis ne tik išlaikyti savo jėgą ir autoritetą, bet taip pat mobilizuoti gyventojus ir išvengti bet kokių esminių reformų pačiame krašte. Tuo pačiu, tikra taika pasaulyje pasidarė didžiausias pavojus pačiai sovietinei sistemai, ypatingai tiems politbiuro nariams, kurie atstovauja vidaus saugumo organus ir karinį - industrinį kompleksą. Andropovo, Ustinovo ir Ogarkovo gadynė nebūtinai mums siūlo "įdomesnę ir geresnę egzisten-

ciją šiandieną".

Keletas pastabų, liečiančių Sovietų Sąjungos tautinę politiką. Prasidejęs naujas ir žymiai pavojingesnis rusinimo etapas tęsiasi. Nežiūrint, kad Andropovas "griežtai atsisakė pripažinti rusų kultūrai bet kokią specialų statusą ar pranašumą", Sovietų vadovai priėjo išvados, kad rusinimo politikos pagrindinė kryptis turi būti ne kultūrinėje, bet ekonominėje sferoje — darbovietėje ir valdymo aparate. Tai reiškia, kad reikia padidinti gyventojų tarprespublikinę migraciją ir formuoti daugianacionalinius darbo kolektyvus. Šią kryptį aiškiai pabrėžė Petras Griškevičius, teigdamas, kad "daug daroma, kad dar labiau susitelktų daugianacionaliniai darbo žmonių kolektyvai ekonominiams ir socialiniams uždaviniams spręsti" (*Švyturys*, Nr. 1, 1982). Sovietų vadovai taip pat nori mažinti tautybių atstovų skaičių atsakingose nedarbininkiskose pozicijose. Atrodo, kad Sovietų vadovai yra nepatenkinti, R. Kosolapovo žodžiais, kur "atstovai vienos ar kitos tautybės, kurios didelę dalį tradiciškai sudarydavo valstiečiai, papildė daugiausia inteligentijos, specialistų ir tarnautojų eiles, 'aplenkdam' kelią į darbininkų klasę" (*Komunistas*, Nr. 11, 1982).

Šią nepasitenkinimą pakartojo Andropovas savo 1982 m. gruodžio 21 d. pranešime, sakydamas, kad "kai kuriose iš jų (sąjunginėse respublikose) darbininkų klasės sudėtyje turi būti plačiau atstovaujama pagrindinė tautybė" (*Komunistas*, Nr. 1, 1983).

Implikacijos šitos politikos liečia ne tik tautinę gyventojų sudėtį sąjunginėse respublikose, bet taip pat jų vaidmenį valdymo aparate. Šita politika yra grėsmingesnė tautybėms negu Taškento nutarimas sustiprinti

rusų kalbos dėstymą sąjunginėse respublikose.

Neminimas pavojus

Juliaus Vidzgirio apžvalginį straipsnį "Lietuva po 100 metų nuo 'Aušros' pasirodymo" (Į Laisvę, No. 88-125, rugsėjis) noriu pratęsti nurodant vieną labai didelį pavojų, kurio grėsmėje tauta gyvena jau virš 40 metų. Visi rašantieji ar kalbantieji apie tautą, esančią Sovietijos okupacijoje, pabrėžia rusifikacijos pavojų, kuris vis dėlto esąs mažesnis negu caristinės Rusijos valdymo laikais, bet tik retai kas mini demoralizaciją. Tautai, gyvenant sistemoje, pagrįstoje melu, apgaulė ir teroru, labai lengva prarasti betkokį moralę.

Džiaugiamės tautos rodomu pasipriešinimu prievarta grądamam ateizmui ir rusinimui, didžiojamės jos pagrindžio spaudos gausumu, persekiojamųjų drąsa, idealizmu bei pasiaukojimu, bet ateina iš tėvynės ir labai liūdnų žinių — besaikis girtuokliavimas, darbo vengimas, šeimų irimas, gimimų mažėjimas, valkatavimas ir chuliganizmas. Kyla klausimas, kokį tautos procentą šios blogybės yra palietusios dabar, ir kas atsitiks, jei tauta toje sistemoje pasiliks dar dešimtmečius?

Šiuo metu tautos demoralizacija yra priešas Nr. 1. Iš šio taško žiūrint, tautos ateitis nėra šviesesnė, negu ji buvo "Aušros" pasirodymo laikais. Pagal Julijų Vidzgirį, tai gal pesimistinė pažiūra, bet ją ignoruoti būtų be galo pavojinga.

V. Akelaitis,
Cleveland, Ohio

Politika ar kultūra?

Mūsų žurnalai dažniausiai užsiimi-
nėja senų minčių archeologija, sąžini-
gai vengdami gyvybinės svarbos aktuali-
jų. Todėl džiaugiuosi "Į Laisvę" 1983 m.
rugsėjo numeryje užtikęs net du straips-
nius "kultūros" ir "politikos" pirmumo
klausimu. R. V. Vidžianienė, matomai
bijodamasi balsingos kultūrininkų klikos

spaudoje, apie šį reikalą tūpčioja pirštų
galais. Daug drąsiau už politinę veiklą
pasisako jaunas veikėjas iš P. Amerikos
V. K. Slotkus. Valio!

Ypač įdomu iš jo straipsnio patirti
kaip menkai išsivijęs "lietuvybės išlai-
kymo" dogma vertinama pagrindžio
spaudoje. Dar įdomiau tai, kad ligi šiol
apie tai neteko nei užtikti mūsų spau-
doje. Net tokie pagrindžio spaudos sen-
sacingi pareiškimai praleidžiami negirdo-
mis! Nepastebėtas dramblys... Tad nėra
ko stebėtis, kad dar 1967 metais (liepos
Nr. 40/77) "Į Laisvę" tilpęs straipsnis
tuo klausimu "Lietuvybės išlaikymo pa-
radoksas" irgi buvo sutiktas triuški-
nančia tyła. Jame reiškiau maždaug tą
pačią mintį, kaip dabartinė spauda. Gal
tokios eretiškos mintys užėmė žadą gar-
siaburniams ir suparalizavo rašalingas
plunksnas? ... Kągi, ir anoje Andersono
pasakoje visa diduomenė tvirtino, jog
nuogas karalius dėvėjo prašmatnių rūbų.

Vilius Bražėnas,
Bonita Springs, Florida

V. Bražėnas yra vienas iš nedaugelio
lietuvių jau ilgus metus stipriai kelian-
čių balsą apie komunizmo grėsmę lais-
vajam pasauliui, nušviečiant okupuotos
Lietuvos tragišką padėtį amerikiečių
spaudoje ir savo paskaitose bei praneši-
muose amerikiečių auditorijoms. Jis tais
klausimais dažnai pasisako ir lietuviškos
periodikos puslapiuose.

Vieno žmogaus misija, turinti amerikie-
čių organizacijos užnugarį, įsijungia ir į
mūsų veiksmų pastangas neleisti Lietu-
vos bylai apsidengti užmaršties debesiu.
Už tai visi, kuriems rūpi Lietuvos ir
lietuvių ateitis, turėtų būti p. Bražėnui
dėkingi.

Red.

Jau seniai laukiame

"Į Laisvę" gruodžio mėn. numeryje
perskaičius įdomų, viltingą prof. dr. A.

Stromo "Naujos tendencijos bei kryptys Sovietų Sąjungos politikoje", atrodo, kad jau tuoj subyrės Sovietų Sąjunga - komunizmas. Jau 67 metai, kai laukiame to raudaus įvykio.

J. Pumputienė,
Woodhaven, N.Y.

Apie Kalantą ir kitus

Skaitau apie "Aušrą". Išvardinami ten rašiusieji, bet paminėtini ir mecenatai, kaip P. Vileišis ir kiti dar nesulenkęje "klebonėliai". Karštuolis J. Šliupas supyko ant storapilvių "prabasčių" ir juos užgauliojo.

Dr. A. Damušis ir kiti pagrindžio veikėjai turėtų dar daugiau smulkmenų užrašyti. Taipogi apie gen. Kubiliūną ir Plechavičių ir kitus. Kiek jie buvo patriotai ir kiek kvailingai?

Romo Kalantos auka dar Lietuvoje nepamiršta. Kai vasarą lankiausi Kaune, jauni žmonės rodė tą vietą, ir be sustojimo praėjome, nes ilgiau sustojančius ar gėles uždedančius iš pasaly KGB agentai sulauko — apklausinėja.

Romui Giedrai patartina pasiskaityti knygą — kan. A. Steponaičio apie 1912-1919 m. išeivijos darbus.

Kai senųjų eilės retėja, išgaukime kuo daugiau jų prisiminimų, gal ne visai tikslų, kiek subjektyvių. Kiekvienas žiūri per savo prizmę ir iš kitos distancijos.

S. Skriptus,
Kearny, N.J.

Siekti vienybės

"Išėjimas darbai tautos akimis" (II Nr. 88) Romas Giedra, nepilnus ketverių metų praleidęs Amerikoje, pateikia realių minčių, kaip padėti pavergtai tautai.

Yra ir mūsų tarpe asmenų, kurie jau seniai paliko Lietuvą, bet nuo realybės nenutolsta. Rūta Kleva Vidžianienė savo straipsniu "Išėjimas politinio ir kultūrinio darbo derinimas" įneša daug šviesos, kaip reikėtų kuo kuriuos mūsų darbus tarp atskirų veiksmų derinti. Vedantiems

pasitarimus vienybei atsiekti šis straipsnis turėtų nemažai padėti.

A. Valuškis,
Barrington, R.I.

Istorija kartojasi

Kartas nuo karto ir mus Argentinos lietuvius pasiekia "Į Laisvę" žurnalas. Gausus savo turiniu: politiniais, pedagoginiais, kultūriniais, visuomeniniais bei patriotiniais-krikščioniškais straipsniais žavi mūsų išeiviją.

Perskaičius dr. K. Ėringio straipsnį apie Romo Kalantos aukos dešimtmetį, tarsi atsinaujino ryšiai su Lietuva ir jos kančiomis. Atrodo, kad sugrįžome į Lietuvos garbingą praeitį, kada Pilėnų valdovas Margis, pralaimėjęs mūšį prieš kryžiuočius, pats su visa šeima ir gynėjais susidedino pilies kieme. Tai yra senas lietuvių legendarinis - gilios senovės kultas. Čia išryškėja ir šio jaunuolio (Kalantos) išvidinių gelmių proveržis. Negaledamas kitaip atskleisti savo išvidinio gyvenimo demokratinių bei visuomeninių jausmų, pats pasiaukoją, kad įamžintų lietuvių tautos kančias, tuo tapdamas lietuvių tautos amžinu simboliu. Šis jaunuolio pasiryžimas atgaivina ir visų lietuvių tautinį jausmą.

Žlugo Babilonijos imperija, išgyvenusi tris tūkstančius metų. Persijos karalius su sąjungininkais sudavė jai mirtiną smūgį. Persijos galybę vėliau sunaikina Makedonijos karalius. Tas atsitiko ir su Romos imperija.

Rusija bus atstatyta savo teritorijos ribose su 120 - 150 mil. gyventojų demokratinėje santvarkoje. Šios demokratinės Rusijos apsaugojimui, sąjungininkai vėl turės laikyti stiprias pajėgas apsaugoti nuo galimo geltonosios rasės antplūdžio.

Visi šie faktai ir prielaidos stiprina mus neprarasti vilties. Lietuva vėl bus laisva ir nebebus daugiau "pereinamų tiltu" iš Vakarų į Rytus.

Pijus Bukauskas,
Buenos Aires, Argentina

Praleistos korektūros klaidos:

Straipsny „Naujos tendencijos bei kryptys Sovietų Sąjungos politikoje“ (JL, Nr. 89 (126) paliktos korektūros klaidos: vietoj „milžiniško tipo“ — turi būti „muzikiško tipo“, vietoj „valdumo“, turi būti „valdymo“ (psl. 2); ne „vedama aštri Vakarų...“, bet „vadams aštri Vakarų...“ (psl. 5); vietoj „nesustandomai“, turi būti „nesustabdomai“ (psl. 7); 9 psl. trečioji eilutė iš apačios išbrauktina; 14 psl., 13 eilutėje po žodžio „pasibaigė“ įterpti žodį „lygiomis“; psl. 31 (1) 2 pastraipoje eil. 8 pašalintinos nosinės; psl. 35, 5 eil. iš apačios po žodžio „stipresnį“ įterpti žodį „rytdienos“.

„Svarbu, kad nudardėtų“ ...

Ilgokame „Naujos tendencijos bei kryptys Sovietų Sąjungos politikoje“ straipsnyje prof. dr. A. Štomas „JL“ Nr. 89 vaizdžiais palyginimais su ligomis aprašo komunistinės Rusijos režimą, paliesdamas pavergtas tautas bei Andropovo pastangas „ligas“ gydyti kaitos būdu. Lyg netekome gero gydytojo? „Kietas Andropovo kumštis“ (Draugas, vasario 22 d.) J. V. straipsnyje Andropovo kaitos pastangų nestamato, — galbūt dėl to, kad jis buvo išprusęs asmuo, ir ne tik atsargus, bet ir labai klastingas (Štomas, ten pat, 33 psl.). Abu minimi straipsniai rašyti Andropovui dar tebegyvenant, paskelbti jau jam išskellavus. Jis paliko gausiai medžiagos įvairiems nagrinėjimams, nors trumpai tevaldė.

Nors Černenkos šansai anksčiau gauti velionio Brežnevo vietą buvo lygūs nulii, bet, nežinrint senatvės, jis sulaukė

savo eilės ir po Andropovo tapo vyriausiu politruku. Gal ir sustabarėjusios stagnacijos atstovas Vakarų pasaulio tolimesniai apgaudinėjimui tęs „kaitos procesą“, tuo pačiu naudodamas kietą kumštį. Vel bus įvairių aiškinimų, net „pranašysčių“, „vizijų“, „kas kam prie širdies“, anot Draugo vedamojo, m. dr.

Sutinku su dr. Štomo baigiamosiomis išvadomis, kad „mums neturėtų būti didelio skirtumo, kokiu keliu sovietinė sistema nudardės į pragarą, — ar tai stagnacijos, ar pasikeitimų keliu“. Svarbu, kad nudardėtų ...

A. Valiuškis,
Barrington, R.I.

Brežnevas - Andropovas - Černenko?

Dr. A. Štomo straipsnis, nagrinėjęs stagnacijos ir kaitos tendencijas sovietų politikoje dalinai praranda savo aktualumą, kadangi „kaitos“ partijos galva J. Andropovas neilgai išbuvo valdžios viršūnėje. Po jo mirties, atėjus seniukui Černenko, viskas liko kaip buvo Brežnevo laikais — stagnacijoje. Ar po Černenko naujasis viršininkas eis senuoju keliu, ar pasirinks Andropovo politikos kryptį, parodys ateitis.

Tačiau įžvalgus autorius pateikė daug įdomių, daugeliui gal nežinomų ir netikėtų faktų apie Andropovą. Pav., Andropovo priešiškas nusistatymas rusiškojo nacionalizmo atžvilgiu. Sunku patikėti, kad tikras 100% rusas galėtų drįsti priešintis daugumos politbiuro nusistatymui. Ar pavergtos tautos būtų galėjusios atsikvėpti A. politikos vyksme, belieka tik spelioti.

Pranas Karalius,
St. Croix, USVI

Mielas Skaitytojau,
Pastabas apie šį „Į Laisvę“ numerį prašau siųsti
iki 1984.9.1

BANDYMAI IŠKELTI BALTIJOS VALSTYBIŲ LAISVĖS BYLĄ JUNGTINĖSE TAUTOSE

A. PLUKAS

Nuo pat Antrojo pasaulinio karo pabaigos mūsų vadovaujantys veiksniai niekada nebuvo rimtai susirūpinę Baltijos valstybių laisvės bylos iškelimu Jungtinėse Tautose. To uždavinio pirmiausia ėmėsi būrelis kaliforniečių, kuriems 1961 m. Lietuvos laisvinimo veikla taip atrodė:

“Amerikos lietuvių visuomenės potencialą reprezentuojąs Lietuvos laisvinimo vežimas rutinos ratais besisukdamas vos vos bejuda į priekį, stokodamas ir krypties ir idėjų, ir plano ir vėžlumo . . . Kas daryti: sudėjus rankas laukti stebuklo, ar daryti tai, ką lietuviškoji sąžinė diktuoja? Buvo pasirinkta antroji alternatyva . . .” (J. Viekšnys, “Periferijos žygis laisvinimo kovoje”, “Į Laisvę, Nr. 27 (64), 1961 m. gruodis).

Ši antroji alternatyva reiškė Baltijos valstybių laisvės bylos iškelimą Jungtinėse Tautose. Buvo pasiryžta tai siekti su Jungtinių Valstybių pagalba. Tam tikslui pirmiausia buvo kreiptasi į kaliforniečius narius kongrese. Rezoliuciją šiuo reikalu senate pirmasis įnešė sen. Th. H. Kuchel (R. Cal.) 1961 m. vasario 6 d. Joje sakoma: “Nutarta, kad

Jungtinių Valstybių Amerikos Senatas ir Atstovų Rūmai prašytų Jungtinių Valstybių prezidentą iškelti Pabaltijo valstybių klausimą Jungtinėse Tautose ir prašytų, kad Jungtinės Tautos Sovietų pareikalautų (A) ištraukti Sovietų kariuomenę, agentus, kolonistus ir kontroles iš Lietuvos, Estijos ir Latvijos, (B) grąžinti visus pabaltiečius tremtinius iš Sibiro kalėjimų, vergų darbo stovyklų . . .” (Lietuviška iniciatyva Washingtone”, Į Laisvę, Nr. 24 (61), 1961 m.).

Atstovų rūmuose panašią rezoliuciją įnešė kongr. G. P. Lipscomb (R. Cal.). Kovo mėn. šias rezoliucijas parėmė dar keli kongreso nariai.

Tačiau šių rezoliucijų iniciatoriai, vėliau pasivadinę Rezoliucijoms Remti Komitetu (RRK), kuriam pirmininkavo Leonardas Valiukas, nebuvo optimistai, kad lengvai pasiseks kongrese praveisti šias rezoliucijas. Jie taip samprotavo: “. . . atmosfera rezoliucijai nepalanki . . . kažin ar yra atėjęs laikas, kad gausim daugiau nei Lietuvos okupacijos nepripažinimo. Rezoliucijai todėl kelias Kongrese bus sunkus . . . (jos)

praktiška reikšmė bus lietuvių pasigarsinimas Washingtone". (Ten pat, psl. 50-51).

Rezoliucijų iniciatoriai teisingai nujautė sunkumus. Atstovų rūmų užsienio reikalų komisijos pirmininkas kongr. Morgan, gavęs kongr. Lipscomb pasiūlytą rezoliuciją, paprašė valstybės departamentą dėl jos pasisakyti.

Valstybės pasekretoris Brocke Hays 1961 m. rugsėjo 29 d. savo atsakyme taip pareiškė:

"JAV visą laiką laikosi nusistatymo, kad Jungtinės Tautos turi būti ne užsipuolimų forumas, bet, kaip JT statute pramatyta, rimtų ir atsakingų pastangų centras tarptautinės taikos ir saugumo išlaikymui.

"Gaila, JT narių didžioji dalis pripažįsta Pabaltijo valstybių inkorporavimą į Sov. S-gą ir jie rezoliuciją... palaikytų labiau pastangomis pastatyti Sov. S-gą į nepatogią padėtį, negu noru palengvinti baltų būklę. Todėl rezoliucija negalėtų gauti plataus pritarimo". (Žiūr. J. Viekšnys, "Periferijos žygis laisvinimo kovoje", Į Laisvę, Nr. 27/64, 1961 m. psl. 49).

Šio valstybės departamento atsakymo atstovų rūmų užsienio reikalų komisijos pirmininkui Th. Morganui užteko, kad jis neduotų rezoliucijai eigos.

Tai turėjo būti didelis smūgis rezoliucijų iniciatoriams, bet jie nenusiminė ir nenurimo. Priešingai, jie ir toliau pasiryžo: "a)

pravesti rezoliuciją kongrese, b) išgauti krašto administracijos pritarimą kongreso nutarimui vykdyti ir bylą perkelti į Jungtinės Tautos ir c) laimėti bylą Jungtinėse Tautosė". (Ten pat).

Rezoliucijoms Remti Komitetas (RRK) suprato, kad kuo daugiau rezoliucijų bus kongrese įnešta, tuo lengviau vieną jų bus galima pravesti. Todėl jie pradėjo akciją dėl rezoliucijų įnešimo. Šią veiklą pasunkino tai, kad pagal nustatytą tvarką išrinkus kongresą, rezoliucijas reikia iš naujo įnešti, jei norima, kad jos būtų svarstomos. Todėl rezoliucijų rėmėjai turėjo prašyti kongreso narius, kad jie pakartotinai įneštų savo rezoliucijas, ir taip pat ieškoti naujų Baltijos valstybių draugų. Bet jų pastangos nenuėjo velniui. Po ketverių su puse metų nuo rezoliucijų kampanijos pradžios, tai yra, 1965 m. gegužės 17-18 d., atstovų rūmų užsienio reikalų komisijos Europos reikalų pakomisės pirm. kongr. Edna Kelly (D. N.Y.) pravedė apklausinėjimą Baltijos valstybių ir kitų sovietų pavergtų tautų klausimu. Kaip ji pareiškė, atstovų rūmuose buvo pateikta daugiau nei 70 rezoliucijų dėl Baltijos valstybių padėties.

Apklausinejime pasisakė eilė kongresmanų ir prašė vienai šių rezoliucijų duoti eigą. Tačiau nė vienu žodžiu apie jas neužsiminė tuo metu apklausinėti buvęs ALT pirm. L. Šimutis, VLIK ir LLK

pirm. V. Sidzikauskas ir A. Milukas (Apie rezoliucijoms remti žygio rėmėjus ir trukdytojus žiūr. Į Laisvę Nr. Nr. 47 - 50 (84 - 87), 1969-1970 m.).

Kongr. Ednos Kelly vadovaujama pakomisė pasisakė už kongr. John S. Monagano įneštą rezoliuciją ir šiek tiek ją pakeistą priėmė. Joje Amerikos prezidentas yra prašomas: "a) to direct the attention of world opinion at the United Nations and at other appropriate international forums and by such means as he deems appropriate, to the denial of the rights of self-determination for the peoples of Estonia, Latvia and Lithuania, and b) to bring the force of world opinion to bear on behalf of the restoration of these rights to the Baltic peoples."

Tačiau ir kongr. Monagano rezoliucijoj Jungtinių Tautų paminėjimas nebuvo pasiektas be pastangų. Pirmoje jo rezoliucijoje (H. Con. R. 136) buvo kalbama ne tiktai apie Baltijos valstybes, bet ir kitas Rytų Europos pavergtas šalis ir pareikštas tiktai "Sense of the Congress that the United States does not recognize the status quo among the captive nations of Europe".

Antroje kongr. Monagano rezoliucijoj (H. Con. Res. 293), kuri buvo pateikta 1964 m. bal. 22 d., kalbama tiktai apie Baltijos valstybes, bet prezidentas prašomas tiktai "to direct the attention of world opinion", ir visai neužsimenama apie Jungtines Tautas.

1965 m. kongr. Monaganas pakartotinai įnešė savo H. Con. R. 293, ir ji buvo įregistruota kaip H. Con. R. 99. Po kongr. Kelly pravestų apklausinėjimų kongr. Monaganas, prašomas RRK, ją papildė ir įnešė kaip naują H. Con. R. 416, kurioj prezidentas jau prašomas "to direct the attention of world opinion at the United Nations and at other appropriate international forums".

Tačiau, kaip matome, tai nebuvo prašymas, kad prezidentas Baltijos valstybių klausimą formaliai įtrauktų į Jungtinių Tautų visumos susirinkimo darbotvarkę atskiru punktu, kaip norėjo RRK. Matyt, tokia bendra forma norėta išvengti valstybės departamento veto, kaip atsitiko su Kuchelio-Lipscombo rezoliucija.

Tokiam spėliojimui duoda pagrindo tai, kad atstovų rūmų užsienio reikalų komisijos pirmininkas kongr. Th. E. Morgan jau birželio 20 d., tai yra, tiktai dviem dienom praėjus po kongr. Kelly pravesto apklausinėjimo ir jos pakomisės nutarimo, paprašė valstybės departamentą pasisakyti dėl H. Con. Res. 416. Savo atsakyme birželio 1 d. valstybės sekretoriaus padėjėjas santykiams su kongresu Douglas McArthur II (už valstybės sekretorių) pareiškė, kad "the language of the resolution, as formulated, is not objected by the Department of State".

Gavusi tokį valstybės departamento atsakymą, atstovų rūmų

užsienio reikalų komisija birželio 17 d. patvirtino H. Con. Res. 416, o atstovų rūmai ją vienbalsiai priėmė 1965 m. birželio 21 d.

Tačiau gauti senato pritarimą H. Con. Res. 416 nebuvo lengva. Ir čia didžiausią kliūtį, kaip atrodo, sudarė valstybės departamentas. Jo vaidmenį ryškiai pavaizduoja šis epizodas: senato užsienio santykių komisijos patvirtinta H. Con. 416 rezoliucija buvo numatyta senato posėdy svarstyti 1966 m. spalio 14 d. Tačiau tos dienos rytą senato daugumos lyderis M. Mansfieldas išėmė šios rezoliucijos svarstymą iš darbotvarkės, nieko nepaaiškindamas. Tikslai spaudžiamas kitų senatorių, jis atidengė šią paslaptį: spalio 14 d. išvakarėse valstybės sekretorius D. Rusk turėjo pasitarimą su sovietų užsienio reikalų ministru Gromyku, kuris Ruskui pasakęs, kad jei H. Con. 416 rezoliucija nebūtų priimta, tai daug padėtų geresnių santykių išvystymui tarp Sovietų Sąjungos ir Jungtinių Valstybių. Valstybės sekr. Ruskas dar tą patį vakarą paprašęs sen. Mansfieldą rezoliuciją H. Con. R16 išimti iš darbotvarkės, jos svarstymą užvilkinti ir visai nuslopinti. Tatai sen. Mansfieldui buvo nesunku padaryti, nes 89-tas kongresas turėjo baigti savo sesiją už kelių dienų. Jei senatas iki to laiko nebūtų priėmęs H. Con. Res. 416, tai, naujam Kongresui (90-tajam surinkus 1967 m. pradžioje, būtų reikėję vėl viską iš naujo pra-

dėti. (Žiūr. L. VLK, "RRK laimė kovą ir JAV-bių senate", Į Laisvę, Nr. 50 (87), 1970 gruodis).

Nepaisant tokio valst. sekr. Rusko įsikišimo, senatas, spaudžiant Baltijos valstybėms palankiems senatoriams, 1966 m. spalio 22 d. vienbalsiai pritarė H. Con. Res. 416.

Tai buvo žymus istorinis laimėjimas, pasiektas beveik per šešerius metus didžiuliu ryžtu ir kantrybe. Tuo būdu buvo pralaužti ledai kongrese ir valstybės departamente Baltijos valstybių laisvės bylos reikalu.

Tačiau rezoliucija, kad ir abiejų Kongreso rūmų priimta, nėra įstatymas, ir prezidentas neprivalo jos vykdyti. Nors valstybės departamentas ir pareiškė, kad jis neprieštaruoja H. Con. Res. 416 suformulavimui, tačiau, kaip atrodo, buvo nusistatęs prieš jos vykdymą, ir todėl nesiėmė jokių žygių.

Nepaisant tokio H. Con. R. 416 likimo, pastangos priversti Amerikos vyriausybę su Kongreso pagalba iškelti Baltijos valstybių bylą Jungtinėse Tautose nesiliovė. Pav., 1975 m. kongr. Alphonzo Bell (R. Cal.) buvo įnešęs rezoliuciją H. Con. 368, kurią parėmė šimtas kongresmanų ir senatorių. Tačiau sen. Ch. Percy išsigando, kad ji gali būti priimta, ir per savo atsiųstą atstovą įspėjo Amerikos Lietuvių tarybą, kad "lietuviai dabar neturėtų kelti reikalavimo, kad Lietuvos klausimas būtų iškeltas

Jungtinėse Tautose, nes dauguma jos narių pataikauja okupantams sovietams, ir būtų numatomas mums nepalankus sprendimas, kas Lietuvos reikalui būtų žalingas". (Žiūr. į Laisvę, Nr. 77 (114), 1979 gruodis, psl. 55).

ALT pakluso šiai sen. Percy nuomonei, ir sutrukdė kongr. A. Bell rezoliucijos kongrese pravedimą.

Faktiškai gąsdinimas, kad Baltijos valstybių laisvės bylos iškėlimas Jungtinėse Tautose būtų žalingas jų reikalui išplaukia iš nenoro erzinti Sovietų Sąjungą, su kuria reikia kalbėtis daug svarbesniais reikalais, kaip ginkluotės sumažinimas, branduolinio karo išvengimas, negu Baltijos valstybių laisvė.

Tačiau ši padėtis kiek pasikeitė prezidentu išrinkus R. Reaganą, kuris nevengia sovietams pasakyti tiesą į akis. Todėl pernai ir užpernai jis padarė nebūtų dalykų: paskelbė Baltijos valstybių laisvės dieną ir pernai liepos mėn. padarė pareiškimą dėl Baltijos valstybių nepriklausomybės pripažinimo. Šį prez. Reagano pareiškimą JAV amb. Jungtinėms Tautoms J. J. Kirkpatrick įteikė JT gen. sekretoriui Javier Perez de Cuellar ir paprašė, kad šis prez. Reagano pareiškimas būtų įtrauktas į JT visumos susirinkimo oficialius dokumentus ir išsiuntinėtas JT nariams.

Tai buvo pirmas toks JAV prezidento pareiškimas Jungtinėms Tautoms dėl Baltijos valstybių

nuo jų okupacijos 1940 metais. Tačiau ir šiuo pareiškimu prez. Reaganas neprašė Baltijos valstybių klausimą įtraukti į JT visumos susirinkimo darbotvarkę, o išdėstė tik tai jų dabartinę padėtį ir pakartojo JAV politiką niekada nepripažinti prievartinio Baltijos valstybių įjungimo į Sovietų Sąjungą.

Aišku, kad Baltijos valstybių klausimas nėra tarp svarbiųjų Amerikos interesų. Amerikai, kaip vadovaujančiai laisvojo pasaulio valstybei pirmoj eilėj rūpi taikos išlaikymas ir savo gyvybinių interesų apgynimas, ir ji jau turi nemažai bėdų Jungtinėse Tautose dėl Vidurinių rytų, Afganistano, Centrinės Amerikos. Be to, praktiškai žiūrint, kaip gali būti Baltijos valstybės išvaduotos, kol Rytų Vokietija ir visa Rytų Europa yra po sovietų lena. Kiek faktiškai galima padaryti šių šalių išvadavimui, rodo Lenkijos ir Afganistano padėtis.

Šiais sumetimais greičiausia ir Europos Bendruomenės šalių užsienio reikalų ministerių taryba atsisakė Baltijos valstybių klausimą iškelti JT dekolonizacijos komisijoj. Vak. Vokietijos užsienio reikalų min. Hans Dietrich Genscheris tai pareiškė įprastiniu diplomatinio pasiteisinimu, kad "formalus Pabaltijo problemos pristatymas Jungtinėms Tautoms arba kuriai nors jos pakomisių neduotų teigiamų pasėkmių. Ši tokio žygio neigiama pasekmė tik pakenktų Pabaltijo tautų rei-

kalui". (Elta, "Nauj.", 6.30.83).

Kitokio pareiškimo iš Vakarų Europos valstybių, ir ypač iš Vak. Vokietijos nebuvo galima ir tikėtis, nes sovietų branduolinės raketos į jas yra nukreiptos, ir jos jau jaučia sovietų šantažo grėsmę.

Jei galima sutikti, kad Baltijos valstybių bylos iškėlimas Jungtinėse Tautose neišvaduotų jų iš sovietų okupacijos, tačiau negalima pritarti teigimui, kad tai pakenktų jų reikalui.

Tatai gana gerai rodo Kubos kampanija už Puerto Riko nepriklausomybę, kurią ji veda nuo 1972 metų kasmet, į JT dekolonizacijos komisiją įnešdama rezoliuciją, kurioj reikalaujama, kad Jungtinės Valstybės suteiktų Puerto Rikui pilną nepriklausomybę.

Kaip žinome, Puerto Riko padėties visai negalima palyginti su Baltijos valstybėmis. Jis niekada nėra turėjęs savo valstybės. 1953 metais pravestas plebiscitas parodė, kad jo žmonės pasisakė už Commonwealth ryšį su Jungtinėmis Valstybėmis, o Jungtinės Valstybės tais pačiais metais priėmė rezoliuciją, kuria Puerto Rikas buvo išbrauktas iš kolonijų sąrašo. Didelė Puerto Riko gyventojų dauguma ir toliau pasisako už Commonwealtho ryšius su Jungtinėmis Valstybėmis. Per rinkimus 1980 m. kandidatai, kurie pasisakė už Puerto Riko nepriklausomybę, gavo tikrai 5,7% balsų.

Tačiau Kuba, norėdama suda-

ryti Jungtinėms Valstybėms nemalonumų ir be abejo tyliai remiama Sovietų Sąjungos, ėmė kelti JT dekolonizacijos komisijoj Puerto Riko nepriklausomybės klausimą.

JT dekolonizacijos komisiją sudaro 25 šalys: Afganistanas, Australija, Bulgarija, Čilė, Kinija, Kuba, Čekoslovakija, Etiopija, Fijai, Indija, Iranas, Irakas, Dramblio Kaulo Krantas, Malis, Indonezija, Sirija, Trinidadas, Tunisija, Norvegija, Kongas, Sovietų Sąjunga, Tanzanija, Venezuela, Siera Leone ir Jugoslavija. Jungtinės Amerikos Valstybės nėra narys.

Nors Kubai per tuos vienuoliką metų nepavyko per dekolonizacijos komisiją įtraukti Puerto Riko klausimo į Jungtinių Tautų visumos susirinkimo darbotvarkę, tačiau 1981 m. ji buvo sudariusi Jungtinėms Amerikos Valstybėms nemaža bėdos. Tuometinėj JT visumos susirinkimo sesijoj buvo pateiktas balsuoti rezoliucijos projektas, raginant užbaigti visas kolonizacijos formas. Viename šios rezoliucijos paragafe buvo pasakyta, kad JT visumos susirinkimas pritaria ir debatams dėl kolonizacijos komisijos pranešimo. Kadangi buvo pateikta ir dekolonizacijos komisijos rezoliucija dėl Puerto Riko, tai Jungtinės Amerikos Valstybės ir kitos šalys aiškino, kad pritarus rezoliucijai dėl dekolonizacijos aplamai, bus pritarta ir dekolonizacijos komisijos rezoliucijos dėl Puerto Riko svarstymui, nors

dekolonizacijos komisija ir prašė Puerto Riko rezoliuciją svarstyti atskiru klausimu. Jungtinės Valstybės, siekdamos išvengti Puerto Riko klausimo svarstymą visumos susirinkime, pasiūlė rezoliucijoj dėl dekolonizacijos pažymėti, kad šios rezoliucijos svarstymas nereikš, jog bus svarstomas ir Puerto Riko klausimas. Jungtinėms Valstybėms spaudžiant kitas JT šalis, buvo pasiektas kompromisas, kuris patenkino Jungtinių Valstybių reikalavimą. Tačiau rezoliucija buvo priimta 130 balsų, dešimčiai susilaikius, ir trims, įskaitant Jungtines Valstybes, balsuojant prieš.

Pernai Kuba su Sirija ir Afganistanu vėl buvo pateikusių rezoliuciją dėl Puerto Riko JT dekolonizacijos komisijai. Ši rezoliucija buvo komisijos priimta dešimčia balsų prieš du ir dešimčiai susilaikius, bet šį kartą komisija nenutarė rezoliucijos perduoti Jungtinių Tautų visumos susirinkimui. Gal tai paveikė prez. Reagano pareiškimas dėl Baltijos valstybių, kuris Jungtinių Tautų nariams buvo išsiuntinėtas pernai liepos mėn., o Kubos re-

zoliucija dėl Puerto Riko buvo dekolonizacijos komisijos priimta rugpjūčio mėn.

Mums reikėtų pasimokyti iš Puerto Riko bylos, kurią kelia ne kokia didžioji valstybė, bet Kuba. Užtuot siekė per kongresą privirsti Jungtinių Valstybių vyriausybę iškelti Baltijos valstybių laisvės bylą Jungtinėse Tautose, mes patys turėtume susirasti savo "Kubą", kuri imtųsi, jei reikėtų, net kasmet įnešti rezoliuciją dekolonizacijos komisijoj dėl Baltijos valstybių laisvės, kaip tai daro Castro Kuba dėl Puerto Riko. Jei Puerto Riko bylos kėlimas per vienuoliką metų jam nepakenkė, tai ir Baltijos valstybėms nieko blogo negali atsitikti, jei dekolonizacijos komisija ar JT visumos susirinkimo darbotvarkės (bendroji) komisija atsisakytų vieną ar kitą kartą priimti rezoliuciją dėl Baltijos valstybių. Priešingai, Baltijos valstybių byla būtų tikrai labiau išgarsinta tarptautiniame forume. Apie tai mums ypač verta pagalvoti ir dėl to, kad nuolatinis kongreso ar prezidento durų klebenimas pagaliau gali įknyti ir nebeduoti teigiamų rezultatų.

**18. tas
LITERATŪROS
VAKARAS**

Los Angeles šv. Kazimiero
parapijos salėje
1983 gruodžio 3 dieną
šeštadienį, 7:30 v.v.

Su rėmėju

Anatolijum Kairiu

Dėkios skaitymui iš

Anatolijaus Kairio kūrybos

**Los Angeles
Dramos Sambūris**

Rėmė

Lietuvių Fronto Bičiuliai

Visos nuotraukos Alf. Vilko

“Sidabrinės dienos” iš-
trauką skaito Dramos
sambūrio aktorės Ema
Dovydaitienė (kairėje)
ir Ramunė Vitkienė

Savo kūrybą skaito rašytojas Anato-
lijus Kairys

Lietuvių Fronto Bičiulių Los Angeles sambūrio valdyba, suorganizavusi 18-tą literatūros vakarą su svečiu rašytoju Anatoliju Kairiu; iš kairės — Edmundas Arbas (pirm.), Birutė Varnienė, Anatolijus Kairys, Salomėja Šakienė ir dr. Zigmas Brinkis; trūksta valdybos nario Leonardo Valiuko.

Dalis publikos Anatolijaus Kairio literatūros vakare; pirmoje eilėje iš dešinės — Jurgis Gliauda, Leonardas Valiukas, Edmundas Arbas, Anatolijus Kairys, Marija Gliudienė; antroje eilėje matyti Dalytė Trotmanaitė, Aldona ir Bernardas Brazdžioniai, Pranas Visvydas, dr. Elena Tumienė ir kt.

Literatūros vakaro programos dalyviai ir organizatoriai; iš kairės Edmundas Arbas (LFB sambūrio pirm.), solistė Stasė Pautienienė, rašytojas Jurgis Gliuda (aptarė A. Kairio kūrybą), svečias rašytojas Anatolijus Kairys, Dramos sambūrio nariai — Vincas Dovydaitis (pirm.), Saulius Matas, Ema Dovydaitienė, stud. Gintaras Grušas, Ramunė Vitkienė ir P. Algis Raulinaitis (LFB Tarybos prez. pirm.)

Solistė Stasė Klimaitė-Pautienienė (Dramos sambūris) ir stud. Gintaras Grušas skaito ištrauką iš romano "Kėlionė į Vilnių"

ISTORIJOS RATAS SUKASI

Politinių studijų savaitgalio paskaita,
skaityta 1984 m. sausio 29 d., Los Angeles, Kalifornijoje

LINAS KOJELIS

Nors buvau pradžiugintas pakvietimu vykti į Los Angeles, į mano gimtinę, šiltą ir saulėtą Kaliforniją, bet pradžioje tarsi kiek gąsdino pasiūlyta tema "Istorijos ratas sukasi". Galvojau, kad mano gyvenimo patirtis gal dar ne tokia, kad galėčiau pilniau pajusti istorijos posūkių kryptis ir su filosofiniu gilumu tų posūkių prasmę interpretuoti. Nors kai kurie mano draugai jau pastebėjo žilų plaukų, atsiradusių mano galvoje nuo to laiko, kai pradėjau dirbti Baltuosiuose rūmuose, tačiau pats dar nesijaučiu senų žmogumi. Galvodamas apie temą, aš supratau, kad į ją aš galėsiu pažiūrėti gal iš kito taško, negu kad didžioji dalis auditorijos žiūri, ir kad mes vieni kitus galėsime papildyti.

Nagrinėdamas šią temą, norėčiau į ją pažiūrėti iš trijų perspektyvų.

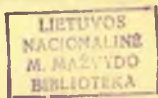
1. Pirmiausiai mesti žvilgsnį į Europą,
2. paskui pažiūrėti į mūsų pačių kraštą Ameriką, ir
3. kiek pasižvalgyti po lietuvišką išėiviją.

Žvilgsnis į Europą

Antropologams turbūt nėra iš-

aiškėję, kurioje šalyje ir kurios gentys pirmiausiai išrado ratą. Tačiau per paskutiniuosius šimtmečius tas ratas (šiuo kartu turiu galvoje istorijos ratą) greičiausiai sukosi Europoje. Toje Europoje, kur yra mūsų lietuviško gyvenimo ašis — Lietuva. Tad pažvelkim Europos link.

Prieš ateidamas į Baltuosius rūmus, dirbau Amerikos gynybos ministerijoje (Department of Defense), Pentagone, Europos ir NATO reikalų politiniame skyriuje. Dirbau ten kaip tik tuo metu, kai tarp NATO sąjungos narių — valstybių prezidentų, ministrų pirmininkų, užsienio reikalų ir krašto apsaugos ministrų — vyko labai jautrios diskusijos dėl NATO sąjungos 1979 metais padaryto sprendimo Europoje dislokuoti naujus Amerikos atominius ginklus — Pershing II ir "cruise" raketas. Turėjau progų stebėti tiesiogines diskusijas tarp Amerikos gynybos sekretoriaus Weinbergerio ir kitų valstybių krašto apsaugos ministrų. Su savo buvusiu viršininku, gynybos sekretoriaus asistentu Richard Perle, keliau per Skandinavijos kraštus, tarp kurių vieni yra NATO nariai, kiti nėra. Dalyvavau su tų

valstybių galvomis ir karinėmis delegacijomis vykusiuose pasitarimuose. (Prašau nesusidaryti klaidingos išvados, kad aš kiek pasigiriu, kad aš pats buvau derybininkas). Mano pareigos buvo susumuoti derybų išvadas ir palaikyti ryšį su Pentagonu ir Valsybės departamentu Washingtonė.

Iš tos patirties teigiū, kad pagrindinis klausimas, kuris visur buvo nagrinėjamas, buvo: ar Vakarų Europa yra moraliai tvirta ir be svyravimų pasiryžusi atsisotiti prieš Sovietus ir tikrai savo teritorijose išdėstyti naująsias raketas. Ar KGB remiamos demonstracijos neįbaugins vyriausybų ir ar jos savo 1979 metų sprendimo nepakeis.

Kaip visi žinome, 1981-siais ir 1982-jų metų pavasarį vyko demonstracijos Europoje prieš naująsias raketas. Jos dar sustiprėjo 1983-čiais metais. Buvo bijoma, kad demonstracijos neišaugtų į maištus ir kruvinas riaušes. Kai kurių Europos kraštų socialdemokratai, socialistai ir darbo partijų parlamentarai siūlė rezoliucijas, kad Europa neturėtų priimti amerikiečių raketų ir priekaištavo Amerikai, kad nesąžiningai vedusi derybas su sovietais Ženevoje. Žinau, kad 1982 gruodžio mėnesį, kai buvo likę vieneri metai iki naujų raketų dislokacijos Europoje, Washingtonė buv nemaža nerimo.

Jau turime 1984-jų metų pradžią, ir matome, kad Vakarų Eu-

ropa ir ekonomiškai, ir kariškai, o svarbiausia *moraliai* yra stipresnė, negu per kelis praėjusius dešimtmečius. Per paskutiniuosius pusantrų metų Anglijoje ir Vakarų Vokietijoje išrinktos stiprios konservatyvios vyriausybės. Net Italijos ir Prancūzijos kairėn palinkusios valdžios raketų įvedimą stipriai remia. 1982 metų gale į NATO demokratijų eiles įstojo Ispanija. Jos socialistas ministris pirmininkas taip pat nesirengia šio svarbaus tautos sprendimo keisti.

Vienašališko Vakarų Europos nusiginklavimo šalininkams pritrūko kvapo. Planuotos demonstracijos ir teroro aktai, kurie turėjo destabilizuoti NATO valstybių vyriausybes, nepasiekė tikslo. Vakarų Europos tautos riaušiniams nepritarė. Be abejo, sovietų pažeidimai povandeniniais laivais neutralios Švedijos ir brutalaus Korėjos lėktuvo nušovimas išryškino sovietų piktus kėsnius ir pakenkė anti-amerikietiškę nuotaikų sukėlimui.

Tačiau daugiausiai jiem pakenkė demokratiškų kraštų tvirtas nusistatymas pasipriešinti sovietų hegemonijai. Tą tvirtą europiečių nusistatymą palaikė prezidento Reagano kieta ir nesvyruojanti pozicija atstatyti Amerikos militarinį pajėgumą ir jo nepasidavimas sovietų grasinimams. Prezidento nuolatiniai raginimai europiečiams stiprinti savo karines apsigynimo jėgas paveikė jų galvojimą ir kėlė pasitikėjimą.

Ar šitie istorinio rato Europoje pajudėjimai kokiū nors būdu atsiliepė į Pabaltijo valstybių problemą?

Pirma, aš manau, kad yra aiškus ryšys tarp naujo Vakarų Europos dvasinio atgimimo ir susidomėjimo Pabaltijo klausimu. Vargu ar prieš dešimtmetį, kai Vakarų Vokietijos vyriausybei vadovavo kancleris Willi Brandt, kad koks Europos parlamentaras būtų pasiūlęs rezoliuciją, reikalaujančią teisių Pabaltijui laisvai apsispręsti. (Tuo metu Europos Parlamento nebuvo, bet buvo galima tai padaryti savo kraštų parlamentuose). Tada apie Pabaltijį tylėjo ir didžioji Europos spauda. Šiuo metu, atrodo, kad veik kasdien kuris nors iš didesniųjų Vakarų Europos laikraščių rašo apie Pabaltijo įvykius arba jo problemas. Pavyzdžiui, žinome, kad Prezidento Reagano *Baltų laisvės dienos* paskelbimas susilaukė nepaprasto susidomėjimo Europos spaudoje.

Įvykiai Lenkijoje irgi paveikė vakariečių galvojimą, ypač jaunojoje kartoje. Viena, Solidarumo spontaniškas kilimas parodė, kad sovietų užgožtoje Rytų Europoje laisvės dvasia tebėra tvirtai gyva; antra, generolo Jeruzelskio karo stovio įvedimas ir Solidarumo persekiojimas akivaizdžiai parodė stalininio komunizmo brutalumą. Įvykiai Lenkijoje vėl pažadino pasaulio susidomėjimą Rytų Europa ir atnaujino diskusijas apie jos padėtį ir ateitį.

Linus Kojelis skaito paskaitą "Istorijos ratas sukasi"

Išvadoje, žiūrint į Vakarų Europą, šiuo metu jau galime būti optimistai: *Vakarų Europa yra stipri ir pasiryžusi ginti savo laisvę*. Turint ryžtingą Vakarų Europą, galima tikėtis paramos ir kovai dėl sovietų paglemžtų valstybių laisvės.

Tačiau šiuo optimizmu negalima pasitenkinti. Istorijos ratas Europoje sukasi, bet ar laisvieji lietuviai mato šį sukimąsi ir ar planuoja palankią sukimosi kryptį kaip nors panaudoti Lietuvos laisvės bylai? Kartais atrodo, kad pasaulio politikos kaitą laisvieji lietuviai seka tarsi nesuinteresuoti stebėtojai.

Vienas iš tų palankių pasiskikimo rezultatų buvo 1983 sausio mėnesį pravesta Europos Parla-

mento rezoliucija. Ji rekomendavo Pabaltijo klausimą perkelti į Jungtines Tautas.

Aš nenoriu tuo reikalu bristi į kontroversijas, kaip ir kodėl toji rezoliucija atsirado, tačiau norėčiau pasakyti savo susumuojančią nuomonę. Man atrodo, kad:

1. pabaltiečiai nebuvo pasiruošę šios rezoliucijos gimimo sukurti;
2. nebuvo padaryta, ką reikėjo padaryti, ir
3. reikia planuoti, ką dabar reiktų daryti.

Atsakyti į šiuos klausimus drįstu tik plačiais bruožais. Mano nuomone, yra svarbu, kad tradiciniai veiksniai bei naujai įsteigtos lietuviškos ir pabaltiečių organizacijos turėtų aiškiai pasidalyti darbais. Darbo užtenka visiems. Deja, kol kas, tos organizacijos, kurios galėtų daugiausiai pasiekti pasauliniu mastu, ypač Europoje, per daug įdomausiai amerikietišku veiklos lauku.

Kas įvyko Amerikoje?

Praėjusią vasarą Baltuosiuose rūmuose pabaltiečiai kartu su prezidentu Reaganu atšventė *Baltų Laisvės dieną*. Vaišėms pasibaigus, publika išėjo pro šiaurines Baltųjų rūmų duris ties Pennsylvania gatve. Kitoje gatvės pusėje nuo Baltųjų rūmų yra garsusis Lafayette parkas, kuriame beveik kasdien renkasi demonstrantai ir dažniausiai protestuoja prieš prezidentą.

Vos išėjus į gatvę, Romas Ke-

zys, New Yorko radijo valandėlės vedėjas, paprašė mane interviu. Jis paklausė, kokia buvusi šios šventės prasmė. Aš pasižiūrėjau į Lafayette parką ir prisiminiau, kaip 1975 metų vasarą kartu su saujele jaunų studentų vykdėme 72-jų valandų budėjimą, protestuodami prieš prezidento Fordo kelionę į Helsinkį, pasirašyti Europos Saugumo susitarimų. Aš tuo metu dirbau Kapitolijuje, kongresmano Bell įstaigoje.

Tada aš atsakiau p. Keziui, kad šiandien atžymėjome aštuonerių metų nueitą kelią. 1975 metais, kai mes budėjome Lafayette parke, prezidentas Fordas prieš išskrisdamas į Helsinkį, nedrįso viešai ištarti Lietuvos, Latvijos ir Estijos vardų, nors korespondentams išdalintuose lapeliuose ir buvo juos įrašęs. Tokia paskutinę minutę buvo Amerikos politikos lėmėjų valia.

Šiandieną, kaip sakiau, prezidentas Reaganas ne tik Pabaltijo valstybių vardus ištaria, bet viešai pamini ir politinių kalinių vardus, Kronikos leidimą, partizanų kovas, ir viešai pareiškia savo įsitikinimą, kad tie kraštai turi būti ir bus laisvi.

Aš nekalbėsiu apie kitus prezidento veiksmus, kuriuos jis padarė Pabaltijo naudai. Apie tai visi gerai žinome. Tačiau norėčiau susumuoti padėtį Baltuosiuose rūmuose:

1. Pats prezidentas Pabaltijo bylai yra labai palankus;
2. Prezidento patarėjai tą pro-

blemą pažįsta;

3. Tačiau krašto užsienio politiką nustato ne vien prezidentas ir jo paskirti administracijos pareigūnai, bet į tą procesą įeina spauda, viešojo opinija ir federalinė biurokratija, ypač Valstybės departamentas;

4. Štai kodėl svarbu, kad visuomenė, ypač tai turi prisiminti pabaltiečių organizacijos, turi kartu dirbti su administracija ir siekti paveikti spaudą, viešąją opiniją ir biurokratiją.

Geras pavyzdys, kur prezidentui nepavyko, nes jį remiančioji visuomenė nebuvo aktyvi, tai Sibiro dujotiekio statyba. Prisipažinkime, kad prezidento net pabaltiečiai neparėmė, išskyrus vieną pabaltiečių organizaciją.

Kai kalbame apie Washingtoną, turima galvoje ir Kongresą. Kokia padėtis ten?

Nuotaikos palankios. Prisimeinu, dar vaikas buvau, bet irgi prie darbo prisidėjau parašus rinkdamas. 1966 metais Leonardo Valiuko vadovaujamas Rezoliucijoms Remti komitetas pravedė H. Con. Res. 416. Komitetas dirbo penkerius metus, kol tą rezoliuciją pravedė. Dabar jau galime rekomendacines rezoliucijas greičiau praveisti, nes nuotaikos Kongrese palankios. Yra sukurtas Ad Hoc Committee on the Baltic States and Ukraine. Mums dabar reikia kibti į "rimtas", vyriausybę įpareigojančias rezoliucijas, ypač praveisti "amendments to appropriations

bills", kaip buvo padaryta įsteigiant Pabaltijo skyrių prie Laisvės Radijo.

Tačiau pabaltiečiams svarbu pergaltvoti ne tik savo strategiją, bet ir veikimo institucijas. Jei mes iš tikro rimtai norime dirbti, kad paveiktume viešąją opiniją, spaudą ir biurokratiją Washingtono ir New Yorke, turime turėti daugiau apmokamų profesionalų. Mano patirtis sako, kad klysta tie, kurie teigia, kad tik idealistai turį tą darbą dirbti. Mano įsitikinimu, kad veltui eikvojamas idealizmas, jei neturima supratimo, kaip reikia dirbti. Surandame pinigų katedroms ir fondams, suraskime ir tiesioginiam Lietuvos laisvinimo darbui.

Ar pasisuko

lietuviškas jaunimas?

Praėjusią vasarą dalyvavau V-me Pasaulio Lietuvių Jaunimo Kongrese. Nors dalyvavau tik kelias dienas, bet galėjau susipažinti su vykstančiais darbais. Vieną dieną, po rytinių paskaitų, valgiau pietus kartu su keliais kolegomis, su kuriais buvo tekę dalyvauti ankstyvesniuose kongresuose. Artima mano draugė, veikli visuomenininkė ir kultūrininkė, atsigręžė į mane ir pasakė:

— Man šis kongresas nepatinka.

— Kodėl? — paklausiau.

— Jaunimas besidomi tik viena sritim — politika!

Nežinau, ar ji pastebėjo mano platų, laimingą šypsnį. Gerai prisiminau ankstyvesnius kongre-

sus, kuriuose ne vieną kartą mane ir kitus neskaitlingus kalbėtojus vos nenušvilpdavo, kai pasiūlydavome padiskutuoti svarbias politines temas.

Taigi, lietuvių išeivijos jaunimo istorijos ratas yra pasisukęs, ir pasisukęs gera kryptim — į politinę pusę. Į tą pusę, kuri iki šiol buvo baisiai apleista.

Turbūt geriausias šios teigiamos kaitos pavyzdys yra kaip tik Kalifornijos jaunimas, kurio veikla gali didžiuliotis visa lietuviškoji visuomenė. Iš man prisiųstos medžiagos mačiau Los Angeles lietuvių jaunimo man pažįstamus veidus demonstracijose dėl Sibiro dujotiekio, dėl Korėjos lėktuvo nušovimo ir kitoje akcijoje. Jie supranta istorijos rato sukimąsi. Ir V PLJ-mo kongresas padarė teisingą sprendimą iš losangeliečių sudarydamas Pasaulio Lietuvių Jaunimo sąjungos valdybą.

Man tik gaila, kad per visą tą laiką gyvenau rytiniame pakraštyje ir negalėjau dalyvauti veikloje kartu su juo. Tačiau galiu pranešti, kad ir Vidurvakaruose ir Rytuose jaunimo susidomėjimas politine veikla yra labai sustiprėjęs.

Amerikos lietuviai davė šiam kraštui daug inžinierių, gydytojų, mokslininkų, mokytojų, bet pagailėjo politinio lauko darbininkų. Lietuviška visuomenė turi raginti tą jaunimą, kuris rodo susidomėjimą ir gabumą politiniuose darbuose ir tą susidomėjimą

bei gabumą tobulinti. Su mokslo laipsniu ir vietiniu politiniu patyrimu jaunimas turėtų ieškoti darbų prie išrinktų krašto atstovų, ir savo vietovėse ir Washingtone.

Rinkiminiai metai yra labai gera proga jaunimui išbandyti savo jėgas, įgyti patyrimo politinėje veikloje, gauti gyvenimiškų kreditų, kurie galės būti reikalingi ateityje. Tėvai, lituanistinės mokyklos ir jaunimo organizacijos turėtų raginti jaunimą pilniau dalyvauti Amerikos politiniame procese, nes tik tie, kurie jame dalyvauja, gali tikėtis pozicijų, kuriose yra galima pasukti krašto vadovavimo ratą.

Linus Kojelis vasario 4-5 dienomis lankėsi Detroite su įvairiais pranešimais lietuviams ir kitoms tautybėms. Ta proga dail. Stasė Smalinskienė LB Detroito apylinkės vardu padovanojo jos paveikslą Lino Kojelio kabinetui Baltuose Rūmuose papuošti.

J. Urbono nuotr.

Baigiamosios mintys

Aš bandžiau pavaizduoti istorijos poslinkius pasaulyje ir Amerikoje, ir kaip jie atsiliepia į tuos reikalus, kurie mums visiems labai rūpi. Istorijos rato posūčiai pastarajame pusšimtyje Lietuva ir lietuvių tautai buvo labai nelaimingi. Jie sutraiškė lietuvių tautos laisvę, užkrovė jai vergijos pančius, paneigė tautai, kaip visumai, ir Lietuvoje likusiam lietuviui, kaip individui, elementarias žmogiškąsias teises. Lietuvos lietuviui paneigta teisė ne tik veikti, ne tik sakyti, ką nori, ne tik tikėti, bet paneigta teisė ir galvoti. Už jį galvoja komunistų partija ir vyriausybė. Nei džiaugsmo, nei vilties to rato sukimasis

neteikė ir per detantės laikotarpį. Mūsų ir kitų kraštų vyriausybėms gerų santykių išlaikymas su sovietais buvo aukščiausia dorybė.

Dar 1979 gruodžio mėnesį, rušams užpuolus Afganistaną, prezidentas Carteris išsireiškė, kad "tik dabar suprantu, kad sovietais negalima pasitikėti".

Prezidentas Reaganas atėjo į Baltuosius rūmus jau supratęs, kad sovietais negalima pasitikėti. Todėl jis užėmė labai tvirtas pozicijas, ir iš tų pozicijų jo neišmušė nei sovietų šypsniai, nei grasinimai. Detantės iliuzijos išsisklaidė ir Europoje. Laikas pajudinti ir lietuviškos veiklos ratą.

Salėje vykstant diskusijoms, privačiai diskutuoja poetas Bernardas Brazdžionis su Edmundu Arbu

POLITINĖS STUDIJOS AMERIKOS VAKARUOSE

“Mūsų epocha didinga ir herojiška”

JUOZAS KOJELIS

“Maža mūsų Tėvynė, tas lopelis prie Baltijos, bet tokia ji politiniame žemėlapyje. Dvasiniame pasaulio žemėlapyje Lietuva nepalyginamai didesnė, ir ne vien savo amžių palikimu. Mūsų epocha ne mažiau didinga ir herojiška už praėjusias. Argi šiandien mes neturime vaidilų ir vaidilučių, serginčių amžiną ugnį, argi neturime karžygių ir sukilėlių, knygnešių, ir argi pasibaigė lietuvių keliai į rūsčiuosius Rytus ir ar nesupilame šiandien naujų milžinkapių”, — Los Angeles Šv. Kazimiero parapijos bažnyčioje sumos metu skaitė viešnia iš New Yorko Daiva Kezienė, atvykusi dalyvauti politinių studijų savaitgalio programoje, Los Angeles, Kalifornija.

Šv. Mišios buvo laikomos už žuvusius, mirusius, kovojančius ir kenčiančius Lietuvių Fronto bičiulius ir jų bendraminčius. O tie žodžiai buvo paimti iš dvidešimtmečio jaunuolio, Sibiro kankinio Juliaus Sasnausko laiško, rašyto 1982.VII.9, ir paskelbto pagrindiniame Lietuvos jaunimo leidinyje “Lietuvos Ateitis” nr. 6.

Laisvasis pasaulis lietuvių tautos rezistencinį herojizmą neblogai mato ir pasaulio spauda gan

dažnai kalba. Būklę Lietuvoje taikliai įvertino įtakingas Amerikos dienraštis “The Wall Street Journal” viename iš savo vedamųjų 1984.II.3:

“Vakar iš Stockholmo pranešta, kad prie Lietuvos bažnyčių iškabinta 130,000 parašų, protestuojant prieš dviejų katalikų kunigų nuteisimą sunkiems darbams už “anti-sovietinę veiklą”. Tiek lietuvių apytikriai prilygsta 13-kai sovietų divizijų. Tie baltai nėra ginkluoti, bet jie yra apsišarvavę stipria neapykanta Maskvai... Valdžia net su 183 karinėmis divizijomis negali ramiai ilsėtis, žinodama, kad didelis skaičius pavergtų žmonių jos nenkenčia”.

Kad sovietinė valdžia “negali ramiai ilsėtis” ir dėl rezistencijos tautoje, ir dėl politinės veiklos atkutmato išėivijoje, galima matyti iš sovietinės spaudos reakcijų, pradedant “Gimtojo Krašto” propagandinio botago pliauš-kėjimais, baigiant maskvinės “Izvestijos” melo “Stalino vargonais”. 1984.I.18 ilgas straipsnis “Izvestijoje” aiškiai rodo Kremliaus susirūpinimą baltų išėivių veikla Europoje ir Amerikoje. Piktai ir, kaip paprastai, neteisina-gai buvo puolamas ir vienas as-

muo, dalyvavęs šiose politinėse studijose.

Lietuvių išeivių politinės veiklos atkūtimas neatėjo pats savaime. Atsirado žmonių, kurie ištvėringai ir nesavanaudiškai kratėsi veiklos rutinos, stebėjo Amerikos ir tarptautinės politikos posūkius, ieškojo naujų idėjų, siūlė išbandyti naujus veiklos būdus, kritiškai vertino tradicinių veiksmų darbą ir nedarbą (nesibaimindami susilaukti jų rūstybės ir tėvynės vardu pasmerkimo) ir, iš antros pusės, nepasidavė liberalinio sparno spaudimui ir gundymui atsisakyti kovos dėl Lietuvos laisvės tariamai kultūrinių laimėjimų labui.

Rezistencinės dvasios ir politinės veiklos renesansas JAV-se prasidėjo su Lietuvių Bendruomenės atėjimu į politinio darbo lauką. Didelis šuolis padarytas, įkūrus Baltų Laisvės lygą. Po ilgesnių ieškojimų, kaip V-jo PLK kongreso nutarimai rodo, ir pasaulio lietuvių jaunimas surado išbalansuotą savo veiklos kelią su stipriais akcentais ant Lietuvos laisvinimui talkinančių planų.

Lietuvių Fronto bičiuliai bus turėję lemiančios įtakos, kad iki šiol išeivijos gyvastingumo laivas laimingai išvairavo tarp Skilės ir Charibdės — tarp stagnuojančios dešinės ir linkusios rezistencijai nesiangazuoti kairės. LFB teoretikai - ideologai ir veikėjai - praktikai, spręsdami ir vykdydami išeivijos misiją, niekad iš akių

neišleido gyvųjų įsipareigojimų pavergtai tautai. Blaiviu padėties analizavimu, uždavinių formulavimu bei naujų idėjų kėlimu skardenosi ir Los Angeles frontininkai, prieš pusanthro dešimtmečio pradėję organizuoti politinius savaitgalius.

Idėjos prieš 15 metų

Pirmas formalias politines studijas Lietuvių Fronto bičiulių Los Angeles sambūris suorganizavo 1969.I.25-26 Los Angeles Statler Hilton viešbutyje. Pagrindiniais pranešėjais - paskaitininkais buvo pakviesti: prof. dr. Antanas Klimas, prof. Stasys Žymantas, dr. Petras Pamataitis, dr. Jonas Žmuidzinis, poetas Bernardas Brazdžionis, Leonardas Valiukas; ilgesnį žodį tarė Lietuvos gen. garbės konsulas dr. Julius J. Bielskis. Studijų išvadas suredavo komisija: Juozas Kojelis, dr. Antanas Klimas, dr. Juozas Jurkūnas ir Antanas Mažeika. Kabinant politines - ideologines etiketes, iš septynių kalbėtojų buvo du frontininkai, išvadų komisijoje — du frontininkai ir du tautininkai.

Tokios studijos tuokart buvo naujovė. Nebuvo įprasta, kad eiliniai piliečiai turėtų teisę politines temas svarstyti ir "veiksnius mokyti". Tačiau pačias studijas ir studijų išvadas pozityviai vertino "Draugas", "Darbininkas", "Lietuvių Dienos" (redaguojamos Bernardo Brazdžionio), "Akiračiai", "Tėviškės Žiburiai". Tiesiog į paniką įpuolė Los Angeles

išeinas mėnesinis laikraštukas "Lietuviai Amerikos Vakaruose", kuris tiesai tiek pat imlus, kaip ir "Gimtasis kraštas". Frontininkų pavojų laisviesiems lietuviams išpūtė nemažiau, kaip kad sovietai Amerikos raketų grėsmę Žemės planetai. Panikos gaisras persimetė į "Naujienas" ir "Keleivį". Nepacitavę nė vieno studijose pasakyto sakinio, "Lietuviai Amerikos Vakaruose" kai kuriuos kalbėtojus, išvardindami pavardėmis, prilygino prie Kosygino (Kosygin tuo metu buvo Sovietų Sąjungos premjeras). Į tą sąrašą įtraukė ir konsulą Bielskį. "Naujienų" (dabar "Draugo") redaktorius, tuo pačiu metu Pipiro slapyvardžiu rašinėjęs ir "Laisvojoje Lietuvoje", visas studijų išvadas pavadino nesąmonėmis. Gi į išvadą "Aktyviai siekti, kad JAV-bės ir kitų laisvojo pasaulio kraštų vyriausybės iš 'Baltijos valstybių okupacijos nepripažinimo' politikos pereitų į nepriklausomybės reikalavimo politiką ir šiam tikslui gerai galėtų pasitarnauti JAV kongrese pravestoji H. Con. Res. 416 rezoliucija" kritiką nurodė kaip į "nesąmonių karūną". Tarsi ironija, tą "nesąmonių karūną" Vlikas užsidėjo už 15 metų, 1983 metų savo seime paskelbęs rezoliuciją, kad "Vliko Taryba ir Valdyba . . . veikty, kad pasyvi Lietuvos okupacijos nepripažinimo pozicija būtų pakeista į aktyvią ir veiksmingą akciją".

Kokias kitas "nesąmones" prieš

15 metų kėlė politinių studijų kalbėtojai? Štai keletas pavyzdžių:

a. "Prie PLB ir atskirų kraštų LB-nių valdybų nedelsiant sudarytinos politinės komisijos" (L. Valiukas);

b. "Jau laikas Lietuvių Bendruomenei išeiti į politinį lauką" (J. Činga);

c. "Kelti Lietuvos bylą Jungtinėse Tautose" (dr. J. Žmuidzinas);

d. "Išrūpinti lietuvių skyrių Free Europe radijo programoje" (prof. S. Žymantas);

e. "Rūpestį laisvinimo institucijas reformomis stiprinti sąmoninga visuomenė atskiria nuo priešų pastangų jas griauti (išvados);

f. "Kūryba negali būti pajungta bet kokiems kad ir kilniems tikslams, bet kūrybiniai laimėjimai gali ir turi būti panaudoti kovai už Lietuvos laisvę (išvados) ir t.t.

"Keleivis" (jau miręs) tų idėjų skelbėjus palaikė žmonėmis "išplautais smegenimis", o konsulas Bielskis, priešingai, studijose rado daug gera ir palinkėjo jas organizuoti ir ateityje, nes jos "sudarė dideles galimybes naujoms, naudingoms idėjoms iškilti, vietos darbuotojams suartėti, vieniems kitus arčiau pažinti ir nesusipratimams išvengti".

Politinės studijos 1984 metais

Los Angeles politinės studijos tapo tradicija ir buvo ruošiamos kasmet. Paskutinius trejus metus LFB Los Angeles sambūris jas

organizavo kartu su JAV LB Vakarų apygardos ir LJS Los Angeles sk. valdybomis, talkinant Baltų Laisvės lygos lietuvių sekcijai. 1983 ir 1984 į programą buvo įtrauktos anglų kalba sesijos su latvių, estų ir amerikiečių kalbėtojais. 1983 anglų kalbos sesiją filmavo ir rodė televizijos stotis. Būtų atskiros studijos uždavinys padaryti visų studijų studiją ir nustatyti, kurios iškeltos idėjos vėliau viena ar kita forma buvo priimtos ir įgyvendintos, tačiau šiuokart bus pasitenkinta 1984 politinių studijų apžvalga.

Studijas 1984.I.28-29 Šv. Kazimiero parapijos salėje suorganizavo keturios minėtos organizacijos. Programos paruošimui ir techniškai apipavidalinimui vadovavo LFB Los Angeles sambūrio pirmininkas architektas Edmundas Arbas.

Po atidaromojo JAV LB Vakarų apygardos pirm. Rimtauto Dabšio žodžio, temą "Lietuvių Bendruomenės veikla išeivijoje" simpoziumo forma svarstė trys JAV LB X Tarybos nariai: Vytautas Černius, Rimtautas Dabšys ir Juozas Kojelis; moderavo Vytautas Vidugiris.

Černius išryškino demokratinus LB pagrindus ir veikimo "mechanizmą", LB tarybos sudėtis, tarybos ir valdybos kompetencija, nutarimų priėmimo ir veiklos plano sudarymo būdus ir t.t. Pozityviai įvertinęs LB veiklą, jis padarė priekaištą, kad "JAV LB Tarybos pirmosios sesijos

Floridoje metu nė karto nebuvo paminėtas Vliko vardas".

Dabšys nurodė tris pagrindinius elementus, reikalingus sėkmingai veiklai: pasišventę vadai, skelbiamoms idėjoms imli visuomenė ir bent minimalios lėšos. LB darbuose visus tuos elementus jis rado. Paskui detaliau supažindino su 1983-84 metų LB projektais švietimo ir kultūros srityse.

Kojelis pacitavo PLB ir JAV LB konkrečius politinės - visuomeninės veiklos projektus, kuriem LB įsipareigojo, kuriuos viešai skelbia, vykdo ir duoda atskaitomybę. Kitose centrinėse organizacijose to konkretumo pasigendama.

OSI ir KGB sandėris

"Americans for Due Process" organizacijos narė Daiva Kezienė iš New Yorko skaitė dvi paskaitas: šeštadienį — "OSI ir KGB sandėris — tiesai ieškoti ar Maskvai pasitarnauti?", o sekmadienį — "Ką daryti, kai OSI pasibeldžia į duris?", arba "Kaip gintis nuo OSI?"

Kezienės paskaitos buvo klausomos su didžiausiu susidomėjimu. Ne kokia savo retorika, bet detališku klausimo pažinimu ji žavėjo klausytojus. Prelegentė aiškiai pabrėžė, kad jos paskaitos skirtos ne sutrukdyti teisingumo vykdymą, bet parodyti, kaip teisingumo vykdymo priedanga, naudojant nedoras priemones, pažeidžiamos Amerikos teisinės

normos ir pati konstitucija. Savo teigimus parėmė citatomis iš motyvuotų sprendimų Palčausko ir Kungio bylose ir pailiustravo video-filmais, padarytais okupuotoje Lietuvoje, KGB kontroliuojamiems liudininkams duodant savo parodymus. Klausytojai nesunkiai galėjo suprasti, kaip Amerikos Teisingumo departamento pareigūnai leidžia KGB kontroliuoti teisinius procesus, kuriuos OSI vėliau Amerikos teismuose naudoja kaip įrodomąją nusikaltimų medžiagą. Liudininkų apklausinėjimas vykdomas lietuvių kalba, o sovietų vertėja subtiliais praleidimais ir netiksliais vertimais liudininkų parodymus suka kaltinamojo nenaudai.

Prelegentė savo pranešimą pa-

pildė patirtais įspūdžiais iš "Americans for Due Process" atstovų susitikimų su Baltųjų rūmų ir Teisingumo departamento pareigūnais.

Kezienės paskaitą ir po jos vykusias diskusijas moderavo Mykolas Naujokaitis.

Kalba jaunimas

Lietuvių Jaunimo sąjungos Los Angeles sk. valdyba savo simpoziumą suorganizavo be vyresniųjų pagalbos ir pati formulavo temą "Jaunimo politinės veiklos sritys".

Šių metų jaunimo simpoziume pastebėtini du malonūs reiškiniai:

a) iš keturių kalbėtojų trys jų viešose diskusijose pasirodė pirmą kartą. Taigi lietuviškų rūpes-

Losangeliečiai klauso Daivos Kezienės paskaitos

čių estafetėje bus kam perduoti vėliavėles, ir b) jaunoji karta lietuvišką politiką supranta rezistencine prasme: laimėti taškus prieš Lietuvos okupantą, o ne įnirtingoje kovoje netiesos ginklais nurungti saviškį.

Iš keturių kalbėtojų — Rita Bureikaitė ir Algis Avižienis — studentai, Milda Palubinskaitė — gimnazistė ir Gintaras Prišmantas — ką tik baigęs mokslus. Moderavo PLJ sąjungos centro valdybos pirm. Gintaras Grušas.

Milda Palubinskaitė: pagrindinę pasipriešinimo našta Lietuvoje neša tikintieji. Jaunimas ryžtingas, ieško Vakarų kultūros šviesos. Jaunimo pasipriešinimas reiškiasi įvairiomis formomis: lanko politinių kalinių šeimas, organizuoja peticijas, lanko bažnyčias, neina į ateistų susirinkimus, gieda choruose, nebijo kalbėti apie ateistų nelegalius veiksmus prieš tikinčiuosius. Jaunimo gausu Šiluvos ir Žemaičių Kalvarijos atlaiduose. Buriasi į blaiybės sąjūdį. Kas mėnesį pasikeisdami, vis kituose miestuose, kalba rožinį. Saugumo tardomi, ginasi pačių sovietų ir tarptautiniais įstatymais.

Rita Bureikaitė: Amerikoje yra beveik neįmanoma prasiveržti į politinę areną, aktyviai nedalyvaujant vienoje iš dviejų politinių krašto partijų. Įsijungę į tas partijas ir veikdami sistemoje, ir patys pasiekę politinėse partijose vadovaujančių pozicijų, galėsime paveikiau padėti ir lietuviš-

Daiva Kezienė skaito paskaitą "OSI ir KGB sandėris"

Apie jaunimo rezistenciją Lietuvoje kalba Milda Palubinskaitė; sėdi moderatorius Gintaras Grušas

kuose tiksluose. O tie lietuviškieji tikslai kaip tik ir yra Amerikos ir kitus pasaulio gyventojus palankiai nuteikti Lietuvos laisvės siekimui. Šiuo metu Amerikos politinėse partijose vyksta pasikeitimai, ir laikas yra patogus veržtis į politinę veiklą ir į patį Washingtoną. Kad tas veržimasis gali būti sėkmingas, pavyzdžių turime. Jei Amerikos politiniame gyvenime neužimsime pozicijų, liksime nereikšminga, kad ir apsišvietusi etninė grupė.

Algis Avižienis: Amerikos jaunimas turi laisvę, ir ja jis turi pasinaudoti. Deja, pažvelgę į save, matome, kad lietuvių jaunimas pats daug neveikia. Reikia paskatos iš vyresniųjų. Vyresnieji, kvieskite mus į bendrą darbą. Mums gal lengviau būtų lietu-

viškus reikalus pateikti amerikiečių spaudai, televizijai, dalyvauti radijo diskusinėse programose. Gerai veikia Baltų Laisvės lyga. Organizuoja tam tikrą veiklą olimpinių žaidynių proga. Jaunimas turi dalyvauti.

Gintaras Prišmantas: išeivijoje veikia labai daug organizacijų, bet jaunimas apie jas nedaug ką žino. Pavyzdžiui, kiek iš mūsų žino, kodėl 1951 Amerikoje susiorganizuoja Lietuvių Fronto bičiuliai? Iš tikro jie ir kitos organizacijos susikūrė pasipriešinti Lietuvos okupanto kėslams, iškelti viešumon jo nusikaltimus ir grąžinti Lietuvos žmonėms teises, žmogiškas sąlygas ir taiką.

Gaila, kad yra organizacijų, kurios žiūri tik į dabartį, o ne į ateitį. Neturi ateities darbo planų.

Jaunimo simpoziumo dalyviai: iš dešinės — Algis Avižienis, Rita Bureikaitė, Milda Palubinskaitė ir Gintaras Prišmantas

LB Tarybos nariai, iš dešinės — Juozas Kojelis, Vytautas Černius ir Rimtautas Dabšys diskutuoja Lietuvos Bendruomenės veiklą; kairėje moderatorius Vytautas Vidugiris

Todėl iškyla savitarpės peštynės. Vietoje peštynių, vyresnieji turi dėti pastangų į visuomenines - politines organizacijas patraukti daugiau jaunimo. Dabar vien Jaunimo sąjungoje mes galime laisvai veikti ir patys vadovauti. Čia galime pakritikuoti ir savo politinius veiksmus. Kitur esame nutildomi. Tiesa, kad jaunimas nedaug žino apie Lietuvą ir apie lietuviškus įvykius čia ir Lietuvoje. Įėjęs į vyresniųjų organizaciją jis jaučiasi nedrąsus. Kartais turi gerų idėjų, bet be paskatinimo nedrįsta jų pateikti. Patylėjęs, apsilvia ir maždaug metų bėgyje tą organizaciją palieka.

Sesija anglų kalba
"Rezistencijos palikimas" pa-

skaitą skaitė pogrindžio rezistentas Lietuvoje ir pažangios lietuviybės puoselėtojas išeivijoje, dabartinis JAV LB X Tarybos prezidento pirmininkas dr. Kazys Ambrozaitis, o Linas Kojelis iš Washingtono, jaunosios kartos Amerikos lietuvis, Baltųjų rūmų štabo narys, kalbėjo tema "Istorijos ratas sukasi", ji spausdinama šiame numery. Dr. Ambrozaičio paskaita tilps š.m. rugsėjo "Į L." numery.

"Reagano užsienio politika ir Baltijos valstybių problema" temą simpoziumo forma anglų kalba nagrinėjo Linas Kojelis, — Baltųjų rūmų štabo narys, Alex Alexiev — Rand korporacijos vyr. mokslinis tyrinėtojas, Dave Balsiger — 18 knygų autorius ir so-

Sesija anglų kalba; iš dešinės — Art Wilkens, dr. Jack Wheeler, Alex Alexiev, dr. Ansis Blakis ir (kalba) Linas Kojelis

vietus išjungti iš olimpinių žaidynių koalicijos vadovas, dr. Ansis Blakis — latvių aktyvistas, Aino Lauri — estų veikėja, Art Wilkens — “Catholics for Peace through Strength” organizacijos pirmininkas ir dr. Jack Wheeler — knygų autorius, partizaninių karų ir tautinių išsilaisvinimo sąjūdžių tyrinėtojas, ilgesnį laiką asmeniškai praleidęs ir rinkęs medžiagą antikomunistų sukilėlių kontroliuojamose Angolos ir Afganistano srityse ir dalyvavęs “Contras” žygiuose prieš komunistinę Nikaragvos vyriausybę.

Iš kalbėtojų analizių formavosi

išvados, kad Reaganas veda principingą užsienio politiką, ne tik stabdančią sovietų ekspansiją, bet ir žadinančią sovietų pavergtų tautų išsilaisvinimo viltis. Baltijos valstybių reikalu Reaganas iki šiol padarė daugiau negu bet kuris kitas Amerikos prezidentas praeityje. Po II pasaulinio karo griūvant Vakarų kolonialistinėm imperijom, sovietai su nemažu pasisekimu bandė įsitvirtinti Trečiajame pasaulyje. Šiuo metu vyksta Trečiojo pasaulio nūsukimas nuo sovietų. Veikia aštuoni ginkluoto anti-sovietinio pasipriešinimo judėjimai,

kurie alina sovietų ekonomiką ir maitina anti-sovietines nuotakas pačioje Sovietijoje. Baltijos valstybėse ir kituose rusų pavergtuose kraštuose pasipriešinimo dvasia stiprėja, ir pavergtų tautų persekiojimas nebeatneša Kremlui norimų rezultatų.

Didelė nelaimė — Amerikos Katalikų Bažnyčios užimta pozicija atominių ginklų ir socialinio teisingumo sprendimo klausimais. Siūlydami užšaldyti atominių ginklų gamybą, Amerikos vyskupai savo "ganytojišku laišku" taikos labai priima pasaulio laisvei grėsmingą sovietų atominio ginklavimo pranašumą, o so-

cialinio teisingumo gynimas išvirsta į komunizmo pateisinimą. Prancūzijos ir Vakarų Vokietijos vyskupų sinodai tais klausimais yra išleidę diametrališkai priešingus Amerikos vyskupams laiškus.

Beartėjant studijoms į pabaigą, dr. Zigmas Brinkis atsiliepė į metinių politinių studijų kritikų, kad tai esąs nudilusios plokštelės grojimas, ir pastebėjo, kad praeities įvykių minėjimai yra mažiausiai kūrybingi ir labiausiai monotoniški, o vis tik tuos įvykius minime. Politinėse studijose mintis sukoncentruota į dabartį ir žvilgsnis į ateitį. Studijose kasmet iškyla naujų idėjų, kurių

Publika diskusijų metu; pirmoje eilėje iš dešinės — — Leonardas Valiukas, Linas Kojelis, Antanas Mažeika ir Antanas Audronis

POLITINIŲ STUDIJŲ IŠVADOS

Šešioliktosios metinės politinės studijos, įvykusios 1984 sausio 28-29 d.d. Los Angeles Šv. Kazimiero parapijos salėje svarstė ir diskutavo šias temas: *“OSI ir KGB sandėris — tiesai ieškoti ar Maskvai pasitarnauti?”* (Daiva Kezienė iš New Yorko, *“Americans for Due Process”* narė), *“Rezistencinis palikimas”* (dr. Kazys Ambrozaitis iš Čikagos, JAV LB tarybos prez. pirm.); *“Istorijos ratas sukasi”* (Linas Kojelis iš Washingtono, Baltųjų rūmų štabo narys); simpoziumai — *“Jaunimo politinės veiklos sriitys”* (studentai — Algis Avižienis, Rita Bureikaitė, Milda Palubinskaitė, Gintaras Prišmantas), *“Lietuvių bendruomenės veikla išėivijoje”* (JAV LB X-sios tary-

reikšmingumą vėliau patvirtina pats gyvenimas. Nurodė kelis konkrečius faktus, kuriais frontininkai atsiliepė į gyvuosius lietuviškojo gyvenimo reikalus ir savo įnašais lietuvišką veiklą pagilino ir praplėtė.

Politinės studijos buvo baigtos perskaitytomis studijų išvadomis ir LFB Tarybos prezidiumo pirmininko P. Algio Raulinaičio užsklandos žodžiu.

bos nariai — Vytautas Černius, Rimtautas Dabšys ir Juozas Kojelis); anglų kalba sesija svarstė išplėstą temą *“Reagano užsienio politika ir Baltijos valstybių problema”* (Alex Alexiev, dr. Ansis Blakis, Dave Balsiger, Aino Lauri, Linas Kojelis, Art Wilkens ir dr. Jack Wheeler. Svarstybų kolektyvą sudarė knygų ir studijų autoriai, Sovietų Sąjungos ir Baltijos valstybių problemų specialistai).

Dr. Zigmantas Brinkis kalba apie LFB įnašą į lietuvišką gyvenimą

Visos Los Angeles Politinių studijų savaitgalio nuotraukos
Alf. Vilko ir L. Kanto

Abi dienas dalyvavo gausi auditorija, visi turėjo teisę dalyvauti diskusijose. Paskaitas ir simpoziumus moderavo Vytautas Vidugiris, Gintaras Grušas, Mykolas Naujokaitis ir Leonardas Valiukas. Studijų programą atidarė Rimtautas Dabšys, periodinių studijų reikšmę ir prasmę aptarė dr. Zigmas Brinkis, užsklandos žodį tarė P. Algis Raulinaitis. Studijų programą paruošė JAV LB Vakarų apygardos, LJS L.A. sk. ir LFB L.A. sambūrio valdybos ir Baltų Laisvės lygos lietuvių sk. Paruošiamiesiems programos darbams vadovavo Edmundas Arbas, LFB L.A. sambūrio pirmininkas.

Iš paskaitose, simpoziumuose ir diskusijose pareikštų minčių galima formuluoti tokias išvadas:

1. Minėdami rezistentus ir kovotojus dėl Lietuvos laisvės, semiamės patys sau jėgų. Tai ne ašaros prie kapo, bet tautinis pabudimas ir rezistencinis pasiryžimas.

2. Stebėdami pavergtos Lietuvos gyvenimą, aiškiai matome, kad religijos teisių gynimas yra kartu ir tautos teisių gynimas. Lietuvoje pastebimas ryškus religinis renesansas. Išeivija turi surasti kelių jį skatinti. Rezistencijai Lietuvoje išeivija iki šiol nerodė pakankamo dėmesio.

Lietuvos ateistai tautinėje rezistencijoje nedalyvauja.

3. Atsiliepiant į Sibiro kankinio jaunuolio Juliaus Sasnausko žodžius, kad Lietuvos dvasinis didingumas pasireiškia "ne vien

P. Algis Raulinaitis sako studijų uždaramąjį žodį

savo amžių palikimu; mūsų epocha nemažiau didinga ir herojiška už praėjusias", 1984-sius metus reiktų skelbti *Šv. Kazimiero ir Nijolės Sadūnaitės metais*. Tai būtų "amžių palikimo" ir "mūsų epochos heroizmo" prasminga simbiozė.

4. JAV-se ir Europoje kuriasi palankios nuotaikos Baltijos valstybių bylai kelti tarptautiniuose forumuose. PLB ir VLIK reiktų sustoti tartis, kaip savo tarpe susitarti, o tartis, kaip tas palankias nuotaikas išnaudoti Lietuvos laisvės labui. Jaunesniuju partneriu PLB ir VLIK pasitarimuose turėtų dalyvauti PLJS.

Pasaulio lietuvių jaunimas, paveiktas įvykių Lietuvoje, rodo didelio susirūpinimo lietuvių tautos likimu.

5. Globaliniu mastu veikiančių organizacijų centrai neturėtų savo vardu vykdyti veiklos atskiruose kraštuose, kur jau veikia organizuotos lietuvių bendruomenės. Tai iššaukia nesusipratimus ir nesantaiką. Centrinės organizacijos turėtų būti idėjų pasiūlytojos, projektų kūrėjos, veiklos skatintojos ir koordinatorės. Tiesioginiai atskiruose kraštuose jos veikia tik ten, kur stipriau organizuoto lietuviško gyvenimo nėra arba kur bendruomenės taip silpnos, kad pačios vienos jaučiasi bejėgės.

Prie Baltų Laisvės lygos paruošto informacinės literatūros stalo

6. Europa yra militariškai ir moraliai sustiprėjusi ir pasiryžusi pasipriešinti Sovietų hegemonijai. Lietuva yra Europoje, tad didelę laisvinimo pastangų dalį reiktų nukreipti į Europą. Tai turėtų būti VLIK ir PLB sutartinės veiklos projektas.

7. Kai kurios centrinės organizacijos yra paskelbę konkrečius laisvinimo srityje planus 1984-oms metams. Svarbiausi, galį turėti istorinės reikšmės planai, yra:

a. Stengtis Lietuvos diplomatinei tarnybai Didžiojoje Britanijoje ir Kanadoje išgauti teisę personalą papildyti diplomatinėje tarnyboje nedirbusiais žmonėmis, kad būtų užtikrintas tų postų tęstinumas (PLB projektas).

b. Organizuoti visų LB kraštų santalką, kad Europos Parlamento rezoliucijai Baltijos valstybių klausimą kelti Jungtinėse Tautose būtų duota eiga (PLB).

c. Rūpintis, kad JAV-bių vyriausybė Baltijos valstybių bylą pateiktų ir gintų Jungtinėse Tautose (JAV LB).

d. Baltijos valstybėms Jungtinėse Tautose išrūpinti oficialų stebėtojo statusą (Baltų Laisvės lygos proj.).

e. Rūpintis, kad Australijoje būtų paskirtas Lietuvos garbės konsulas (PLB).

8. Pasaulio lietuvių visuomenės tautinė - patriotinė pareiga sudaryti finansinį užnugarį toms organizacijoms, kurios konkrečius laisvinimo veiklos projek-

tus turi, juos viešai skelbia, vykdo ir apie sėkmes ir nesėkmes informuoja visuomenę.

9. Ne tik į Lietuvos Bendruomenės, bet ir kitų bendrinių lietuvių organizacijų raktines pozicijas turėtų būti įtraukti vidurinės ir jaunesnės kartos žmonės, kurie be didesnio skausmo išlygintų tarporganizacinius nesusipratimus ir vykdytų lietuviškų jėgų konsolidaciją.

10. Politiniams tikslams siekti išsivija turi dirbti su mums palankia Amerikos krašto administracija, kad Baltijos valstybių bylai taip pat palankiai nuteiktų spaudą, viešąją opiniją ir biurokratiją. Tuo tikslu Washingtone ir New Yorke yra reikalingi apmokami tarnautojai. Geravalis idealizmas, nelydimas sugebėjimo dirbti, teigiamų rezultatų neatneša.

11. OSI, bendradarbiaudama su KGB vad. karo nusikaltėlių bylose, pažeidžia JAV-bių teisės ir Konstitucijos normas, ir netiesioginiai talkina KGB žmogaus teisių pažeidimą tiems, kuriems pasisekė iš tiesioginės sovietų kontrolės ištrūkti. "Americans for Due Process" darbuotojoms, Rasai Razgaitienei ir Daivai Kezieniei, priklauso ypatinga padėka

už jų pasišventusį darbą, o VLIKO, LB-nės ir Altos jungtinis komitetas, kuris organizuoja finansinį gynybos užnugarį, turėtų būti visų lietuvių remiamas.

12. Visos organizacijos bendru sutarimu turėtų paremti Baltų Laisvės lygos idėją pagaminti anglų kalba "Baltic Holocaust" filmą, kuris istoriškai teisingai pavaizduotų bolševikų ir nacių okupuotoje Lietuvoje įvykius nuo 1940 metų iki dabar. Filmo pagaminimas kainuotų iki 100,000 dolerių.

13. Amerikiečių organizacija "Ban the Soviet Coalition" siekia sovietus, dėl jų tarptautinių nusikaltimų, išjungti iš olimpinių žaidynių. Toje koalicijoje jau dalyvauja 150 organizacijų, jų tarpe Amerikos Lietuvių Taryba, PLJ s-ga, Baltų Laisvės lyga ir kt. Visuomenė turėtų BAN akciją paremti.

14. Į lituanistinių mokyklų programą nedelsiant įvesti stiprų visuomeninių mokslų kursą, kur jaunimas būtų ruošiamas praktiškai vykdyti su Lietuvos laisviniu susijusius darbus. Visuomeninių mokslų pamokose naudojamos lietuvių ir gyvenamojo krašto kalbos.

J. Kj.

Dr. Antanas Maceina yra vienas iš Europos studijų savaičių iniciatorių. JAV ir Kanados studijų ir poilsio savaitės pradėtos trejais metais vėliau, 1956 metais.

JAV ir Kanados LFB centro valdyba kvietė deimantinį amžiaus sukaktį švenčiantį LF ideologą, filosofą ir poetą atvykti į "Dainavą", pažadėdama padengti visas kelionės išlaidas ir rūpestingai globoti, bet širdies priepuolis sutrukdė planus. Savo laiške, rašytame pr. m. liepos 3 d. C. V. pirmininkui Baliui Raugui rašė: "Čia pridėdu 3 eilėraščius, kurie ne tik niekur nespausdinti, bet kaip tik šios ligos metu "sudūmoti" lovoje. Maž, kiekvienos ligos pradžia kelia manyje kažkodėl poetinės nuotaikos. O kadangi eilėraščius visados "rašau" ir taisau tik galvoje (perrašau juos jau visiškai išbaigtus), tai lova tokiam veiksmui kaip tik ir tinka. Galite tad šiuos tris (jei patiks) įjungti į jasmantišką programą. Tai ir bus mano žodis".

ANTANAS JASMANTAS

N E R E G Y S

"Je hais toujours
la femme jolie".
P. Verlaine

"Aš nekenčiu gražios moters", poetas tarė.
Grožybė tau visad tik geradarė,
O tu jai — elgeta: ištiesęs saują,
Bent žvilgsnio jos, bent šypsenos maldauji.

Nukauksi ji kulniukais smailutėliais.
Ir tu, nuo gatvės kerčios pasikėlęs,
Vedies šunelį iškaba ant kaklo:
"Pasigailėkit šio žmogelio aklo!"

Muensteris, 1983 m. kovo 18 d.

KLAJŪNAS

*Seniai ta mano šventovėlė trūni
Apšepusi, ankštutė ir tamsi.
O nežinau, ar Tu esi
Didesnę susiradęs kur, Klajūne,*

*Daug bokštų Tavo pakelėse,
Daug durų vario spynomis.
Tik vakarop patylomis
Ar pasibelst į jas suspėsi?*

*Sargai mūs uolūs. Užrakina
Jie tas duris labai anksti;
Ir nors prašais, ir nors pyksti —
Nekyla skląščiai geležiniai.*

*Tau ant suoloelio išsitiesus,
Užges tuoj visos MIESTO šviesos.
Tik ten, to pūsto kupolo šešėly
Dar vis žibės mažutė šventovėlė.*

Muensteris, 1983 m. kovo 24 d.

PALAI DŪNAS

*Jei išeitum pasitikt manęs,
Tai nereiktų Tau veršiuko pjauti.
Išsisuktume iš alksnio švilpynės,
Ir pragystų pabariai jau nušienauti.
Susisėstume kalnelyj vienu du
Ir be puotos, ir be juostos, be žiedų.*

*Nurymojai Tu palangėje rankas
Ir akis jau pražiūrėjai.
Netoli aš! Paėjėtum dvi lankas
Ir sutiktum tą, kurio neišlydėjai.
Susisėstume kalnelyj vienu du
Ir be puotos, ir be juostos, be žiedų —
Vienu du . . .*

Muesteris, 1983 m. Velykos

PADĖKOS ŽODIS

Brangūs Bičiuliai,

Jūsų studijų savaitės metu įvykęs mano 75-rių amžiaus metų minėjimas, įrašytas į juostelę ir mielo mūsų Pirmininko man atsiųstas, buvo tokia jaudinanti staigmena, jog, klausant Jūsų žodžių, man riedėjo gilaus džiaugsmo ašaros: pasijutau esąs *savėje*, — tarp senų pažįstamų, tarp naujų bičiulių, kurie vis ėjo prie mikrofono ir linkėjo man sveikatos, kūrybinių jėgų, naujų minčių ir net naujų veikalų. Viešpatie, kaip pakelti jau sulinkusiems pečiams šią gėrybių naštą! Ačiū Jums visiems, visiems už bičiulišką širdį, už mielus žodžius bei troškimus, o ypač už tą nelauktą sumanymą padaryti visa tai man *girdima* ir tuo būdu sukurti gyvą pojūtinį ryšį tarp Jūsų ir manęs. To niekas lig šiol nebuvo sugalvojęs ir tai niekad neišdils iš mano širdies. Jaučiuosi tarsi būtumėte visu būriu apsilankę mano pastogėje ir paspaudę man ranką. Atsveikinu Jus visu nuoširdumu bei bičiuliškumu, prašydamas atleisti, kad aš pats galėjau anuo metu atsiliepti į Jūsų linkėjimus tik keletu poetinių eilučių, prašydamas sutikti jas kaip mano sveikinimą Jūsų savaitei.

Apžvelgdami mano veiklą, Lietuvių Frontui kuriantis bei išsivysiant, Jūs liaupsinate ne vieną mano žingsnį. Tačiau šių žingsnių vertė šiandien yra jau gerokai pagrauzta kandžių laiko dantų. Vienas betgi žingsnis tebėra gyvas ir ilgainiui net pasidaręs gyvesnis, negu kitados: tai *kova prieš mūsiškį*—net tarčiau: lietuviškąjį — *polinkį virsti istoriniais klajokliais*; polinkį, kurį Kazys Bradūnas savo "Pokalbiuose su karalium" yra nusakęs neatlaidžiu klausimu Gediminui: "Kur jojame, kur jojame, karaliau?" (p. 41). Istorinis lietuvis daužėsi Rytų stepėse. Lietuvis tremtinys dabar daužosi Vakarų civilizacijose. O reikia liautis daužiusis! Reikia savęs pačių pasiklausti: kur gi mes 'jojame'? Vis gilyn ir gilyn į svetimų civilizacijų stepes?

Pirmą sykį kovą prieš polinkį grimsti į svetimos dvasios erdvę pradėjau Tuebingene 1953 metais negausioje LF Bičiulių sueigoje, iš kurios išsivystė visiems atviros studijų savaitės. Tai buvo paskaita, pavadinta "Rezistencija prieš tremties dvasią", kurios turinį išreiškia šie sakiniai:

"Tremtis, atsiradusi dėl šalies pavergimo, ir emigracija laisvu noru, esant šaliai laisvai, yra du esmingai skirtingi dalykai. Emigracija yra dažniausiai be Gilesnės prasmės, nes ji vyksta

kasdienos plotmėje. Tremtis gi yra pažadinta didelių perversmų, todėl visados neša savimi *prasmę*. Reikia tad turėti šios prasmės *sąmonę*. Reikia žinoti, kad tremtiniai nėra paprasti emigrantai, iešką naujų žemių įsikurti, nes jų tėvynėje yra pasidarę ankšta. Ne! Tremtiniai yra arba fiziškai, arba bent morališkai iš savo krašto *išvaryti*. Vadinasi, pasaulyje yra įvykę kažkas, kad dalį žmonių išmetė už jų tėvynės sienų. Šie žmonės eina svetur ir skelbia bei liudija, jog šis 'kažkas' yra piktas dalykas, padaręs jų kraštui skriaudą ir savo piktybe grėšiąs visiems kitiems. Savo esme tremtis yra *liudijimas*. Pats tremtinių buvimas liudija, kad toji politinė santvarka, kuri žmones padaro benamais, yra "nesuderinama su žmonijos kilnumu bei gerove" (pop. Pijus XII savo kalboje 1945 m. gruodžio 24 d.). Reikia tad tremtiniams turėti šią liudijimo sąmonę... Tremtinys nėra tik politinė ar socialinė kategorija, bet visų pirma *dvasinė*: tremtinys yra kitoks žmogaus tipas, nei vietos gyventojas arba čiabuvis. Šito savo kitoniškumo jis ne tik neturi gėdytis, bet jį pabrėžti bei išlaikyti. Jis niekad neprivalo susilieti ligi čiabuvių laipsnio su kraštu, kuriame gyvena. Reikia spirtis prieš tokį susiliejamą. Reikia, kad tremtiniškoji sąmonė visados liktų gyva, nes tik ji yra laidas, jog tremtis tautos istorijoje nebus buvusi veltui".

Nuo šių žodžių nesu nutolęs nė šiandien. Juos kartote kartojau įvairiuose straipsniuose mūsų organe "Į Laisvę". Juos sistematingai išvysčiau brošiūroje "Asmuo ir istorija" ateitininkams. Juos dabar pabrėžiu visu įtaigingumu, nes regiu šiurpulingą jų aktualumą. "Kur jojame, kur jojame, karaliau?" Nėra dviejų *tėvynių*, nėra dviejų *gimtųjų* kalbų. Dvikalbis, trikalbis, keturkalbis lietuvis arba turi tik vieną gimtąją kalbą — *lietuvių* —, arba neturi jokios, būdamas virtęs jau klajokliu istorijoje, nes tik kalba susieja jį su istorija, perteikdama jam jo tautos kultūrą, be kurios istorija virsta tuščiu jodinėjimu svetimose stepėse.

Dėkodamas Jums visiems už mano senatvės pagerbimą, trokščiau, kad bent Lietuvių Fronto Bičiuliai galėtų kartu su poetu tarti:

"Ir suskamba sidabro brizgilai,
Ir gręžiasi namo žirgai" (op. cit. p. 42).

Jūsų visu bičiuliškumu

1984 m. vasario 6 d.

Antanas Mickevičius

DR. STASYS A. BAČKIS — LIETUVOS DIPLOMATIJOS ŠEFAS

Lietuvos diplomacijos šefui min. Stasiui Lozoraičiui 1983 m. gruodžio 24 d. Romoje mirus, remiantis velionies jau 1978 m. rugpiūčio 20 d. pasirašytu dokumentu, diplomacijos šefo pareigas perėmė Lietuvos atstovas Washingtone dr. S. A. Bačkis.

Velionis buvo gimęs 1898.9.5 Kaune. Gimnaziją baigė I pas. karo metu Voroneže. Berlyno universitete studijavo teisę. 1918 m. grįžo Lietuvon, kur dirbo Vidaus reikalų ministerijoje, buvo ministrų kabineto kanceliarijos viršininku ir reikalų vedėju. Nuo 1923 m. dirbo Užsienio reikalų ministerijoje: Lietuvos pasiuntinybės Berlyne I sekretorius, vėliau patarėjas, 1929 m. Lietuvos pasiuntinybės Vatikane patarėjas, 1932 m. Užsienio ministerijos politinio departamento direktorius, 1934-1938 m. užsienio reikalų ministras. 1939 m. paskirtas nepaprastu pasiuntiniu ir įgaliotu ministru Italijai. 1940 m. užs. reikalų min. J. Urbšio paskirtas diplomacijos šefu. Iki mirties gyveno Romoje, kur ir palaidotas.

Lietuvos atstovas dr. A. A. Bačkis, kalbėdamas per Amerikos Balso radiją 1984 Naujųjų metų proga prisiminė savo pirmtaką: „Lietuvos diplomatinė ir konsularinė tarnyba, visa lietuvių išėivija su gilia pagarba jį minim.

Nuo pat Lietuvos okupacijos pradžios, 1940.VI.15, ministeris Lozoraitis rūpinosi Lietuvos nepriklausomybės atgavimu ir tuo reikalu darė žygių, siekdamas, kad tarptautinėj plotmėj nebūtų pripažinta Lietuvos okupacija ir būtų išlaikytas užsieny likusios diplomatinės tarnybos vieningumas bei tęstinumas. Po jo mirties Lietuvos diplomatinė tarnyba tęs tokioj pat dvasioj savo veiklą Lietuvos nepriklausomybės ir laisvės byloj, siekdama, kad Lietuvos valstybės tarptautinis pripažinimas būtų išlaikytas, kaip Lietuvos okupacijos nepripažinimo įrodymas”.

Naujasis dipl. šefas dr. S. A. Bačkis Lietuvos užsienio tarnyboje dirba nuo 1930 m. Baigęs Paryžiaus universiteto teisių fakultetą ir tarptautinių mokslų institutą, gavo teisių daktaro laipsnį. Pradžioje dirbo kaip politikos departamento sekretorius, vėliau Lietuvos pasiuntinybės Paryžiuje I sekretorius, patarėjas, Lietuvos atstovas Prancūzijai iki 1960 m., Lietuvos pasiuntinybės Washingtone patarėjas su asmeniniu įgalioto ministerio rangiu ir Lietuvos atstovas Washingtone iki dabar.

Nuo praeitų metų gruodžio 24 d. dr. Stasys Bačkis (g. 1906.2.10) perėmė ir Lietuvos diplomacijos

Lietuvos atstovas Washingtonė dr. Stasys ir Ona Bačkiai su Nancy ir prezidentu Ronald Reaganu priėmimo metu Baltuose rūmuose. .

vadovavimą. Prasidėjęs naujoms pareigoms, Lietuvos atstovybei Washingtonė paskirtas patarėjas Stasys Lozoraitis, jr., (g. 1924. 8.2), Lietuvos atstovas prie šv. Sosto, mirusio dipl. šefo sūnus, kuris atstovo pareigas Vatikane eis ir toliau. Jo paskyrimas svarbus, nes tuo užtikrinamas Lietuvos atstovavimas JAV sostinėje.

Be Lietuvos atstovo Washingtonė tikėtai Vincas Balickas Anglijoje turi diplomatinės privilegijas, nors Britanijos vyriausybė yra ir pripažinusi Lietuvos okupaciją *de facto*, bet ne *de jure*.

Lietuvos konsularinėje tarnyboje stipriai reiškiasi gen. konsulė Juzė Daužvardienė Chicagoje, Lietuvos gen. konsulas Ani-

JAV POLITIKA IR BALTIJOS VALSTYBĖS

Lietuvos atstovas dr. Stasys Bačkis Washingtonė 1984 m. sausio mėn. gavo iš Valstybės departamento pareiškimą apie JAV politiką Baltijos valstybių atžvilgiu. Spausdiname jo vertimą.

Pareiškimo esmė

Amerika nepripažįsta nelegalaus 1940 m. jėga padaryto Estijos, Latvijos ir Lietuvos inkorporavimo į Sovietų Sąjungą. Dalis Amerikos politikos tų okupuotų kraštų atžvilgiu yra pripažinti ir bendradarbiauti su diplomatinėmis paskutiniųjų Baltijos šalių vyriausybių atstovybėmis. Estijos, Latvijos ir Lietuvos atstovy-

cetas Šimutis New Yorke, garbės kons. Vytautas Čekanauskas Los Angeles, Jonas Žmuidzinas Kanadoje, Marija Krauchiunienė — garbės vicekonsulė Chicagoje.

Okupuota Lietuva ir išeivija su dideliu dėmesiu seka mūsų diplomatijos darbą. Jos veikla yra svarbi Lietuvos laisvės byloje. Ji ir sunkiose sąlygose išliko ori nepriklausomos Lietuvos institucija. Diplomatinės ir konsuliariinės tarybos svarba nemažės ir ateity — ji nepriklausomos Lietuvos balsas. Išeivija, kai reikia, ateina jai į talką. Gražus pavyzdys — atstovybės rūmų Washingtonė restauravimas, kuriam išeiviai lietuviai sudėjo 130.000 dol.

bių šefai naudojami Amerikoje pilnomis diplomatinėmis privilegijomis ir imunitetu. Svarbioji jų vaidmens dalis yra toliau siekti svarbiausiojo tikslo — laisvų Estijos, Latvijos ir Lietuvos.

Helsinkio baigiamasis aktas ir JAV politika

Amerikos parama Baltijos valstybių laisvei turėjo platų visų partijų pritarimą nuo 1940 m., kada ji buvo paskelbta. Paaikškindamas mūsų pažiūrą į Helsinkio Baigiamojo Akto supratimą Madrido peržiūros konferencijoje 1980 m. JAV delegacijos vicepirmininkas pasakė: "Amerika nepripažįsta nelegalaus inkorporavimo ginklo jėga Latvijos, Lietuvos ir Estijos valstybių į Sovietų Sąjungą. Aš taip pat primenu IV principo (teritorinis valstybių integralumas) pareiškimą, kad jokia okupacija ar teritorijų prijungimas, prieštaraujantis tarptautiniams įstatymams, nebus pripažintas legaliu ir aš norėčiau pakartoti savo vyriausybės pastovų interpretavimą, kad ši sąlyga taikytina ir Baltijos valstybėms".

Prez. Reagano pareiškimas Baltijos valstybių reikalu

1983 m. liepos mėn. 61 metų sukakties nuo trijų Baltijos valstybių *de jure* pripažinimo proga JAV ambasadorė Jungtinėse Tau-

tose įteikė prezidento pareiškimą JT generaliniam sekretoriui. Jame sakoma:

“Amerikiečiai pritaria teisingoms Baltijos tautų aspiracijoms į tautinę nepriklausomybę. Mes negalime tylėti, turėdami prieš akis Sovietų Sąjungos vyriausybės pastovų atsisakymą leisti tiems žmonėms būti laisvais. Mes palaikome jų teisę spręsti savo tautinį likimą, teisę, kuri įrašyta Helsinkio deklaracijoje ir tvirtina: ‘visi žmonės visada turi teisę laisvai nuspręsti, kada ir kaip jie nori tvarkyti savo vidaus ir užsienio politiką, be kišimosi iš šalies ir siekti, kaip jie nori, savo politinio, ekonominio, socialinio ir kultūrinio išsivystymo”.

Todėl JAV vyriausybė niekad nėra pripažinusi jėga atlikto Baltijos valstybių įjungimo į Sovietų Sąjungą ir tai nepadarys ateityje.

Šia proga mes norime pakartoti šią politiką, minėdami sukaktį nuo 1922 m. JAV trijų Baltijos valstybių pripažinimo. Tai darydami mes parodome savo įsipareigojimus Jungtinių Tautų Chartos tikslams ir principams, pasaulio taikos ir laisvės principams.

JAV politikos reikšmė

Amerikos nutarimas remti Baltijos tautų teisę į laisvę yra priminimas, kad demokratiniai Vakarai nėra pamiršę toms tautoms padaryto neteisingumo, o taip pat yra ateities vilčių simbolis. Šitokia laikysena pilnai derinasi su

JAV ir daugelio kitų pasaulio šalių skelbiama žmogaus teisių svarba, ypač kaip ji išreiškiama Helsinkio Baigiamajame Akte.

Baltijos valstybių diplomatinė reprezentacija

Baltijos pasiuntinybės Amerikoje lieka svarbus simbolis Baltijos tautoms ir mes toliau palaikome ryšius su jų diplomatais pilnoje atitinkamų reikalų plotmėje. Trys pasiuntinybės yra pilnos diplomatinės įstaigos, visiškai nepriklausomos nuo JAV vyriausybės finansavimo. Jos apmokamos iš Estijos, Latvijos ir Lietuvos vyriausybės lėšų, kurios buvo įšaldytos Amerikoje 1940 m.

Politikos pritaikymas

Mūsų politika Baltijos valstybių atžvilgiu yra išreiškiama keliais būdais: valstybės sekretorius kasmet paskelbia Tautinės dienos sveikinimus Baltijos tautoms per jų Charges d'affaires, ir departamento aukštesnieji atstovai dalyvauja oficialiuose Tautinės dienos priėmimuose trijose pasiuntinybėse; mes remiame žinių ir informacijų perdavimą Baltijos žmonėms jų gimtomis kalbomis per Amerikos Balso ir Laisvės radijo transliacijas; mes pakartojame visomis tinkamomis progomis savo politiką legaliai nepripažinti prievartinio trijų šalių įjungimo į Sovietų Sąjungą; mūsų ambasadorius Maskvoje ir Amerikos kabineto lygio valdininkai nelanko Baltijos valstybių. →

LIETUVIŲ FRONTO BIČIULIŲ ATLANTO PAKRAŠČIO SUVAŽIAVIMAS

Gruodžio 18 Kultūros Židinyje vyko Lietuvių Fronto Bičiulių Atlanto pakraščio sambūrių suvažiavimas. Dalyvavo New Yorko, Philadelphijos, Waterburio ir Juliaus Būtėno — New Jersey sambūriai.

Mišios už a.a.

dr. Br. Radzivaną

Vienuolyno kopylčioje I val. buvo mišios už dr. Bronių Radzivaną, veiklų Liet. Fronto bičiulį, kuris mirė prieš 5 metus. Mišias aukojo ir pamokslą pasakė Tėv. Leonardas Anriekus, OFM, prisimindamas velionį ir išryškindamas LF bičiulių veiklą visuomeniniame gyvenime. Žmonių buvo pilna kopylčia.

Tuoj po pamaldų mažoje salėje buvo bendri pusryčiai, gražiai ir

tvarkingai paruošti. Čia dalyvavo suvažiavimo dalyviai ir svečiai.

Darbo posėdis

Mažoje salėje darbo posėdis prasidėjo 2:30 v. Jį atidarė New Yorko sambūrio pirmininkė Renata Alinskienė ir pakvietė centro valdybos pirmininką Balį Raugą. Šis savo kalboje prisiminė rytinio pakraščio bičiulių suvažiavimus. Jie buvo pradėti 1951. Prieš dešimtį metų tie suvažiavimai nutrūko. Dabar vėl atgaivunami.

Prisiminti ir tylos bei susikaupimo minute pagerbti šio Atlanto pakraščio mirę bičiuliai: iš New Yorko — J. Brazaitis, dr. Br. Radzivanas, J. Šlepetys, A. Maceika, iš Philadelphijos — K. Gasparėnas, A. Gaigalas.

Toliau posėdžiui pirmininkauti pakvietė Antaną Sabalį, sekretoriauti — dr. Albiną Šmulkstį. Į prezidiumą pakviesti ir sambūių pirmininkai.

Pirmiausia pranešimus padarė sambūriai: Juliaus Būtėno sambūrio — V. Vaitiekūnas, New Yorko — R. Alinskienė, Philadelphijos — V. Volertas, Waterburio — M. Paliulienė. Išsamų pranešimą padarė centro valdybos pirmininkas B. Raugas, paliesdamas bičiulių sambūrių veiklą, "Į Laisvę" žurnalo leidimą, Centro valdybos sekretorius E. Binkis paskaitė suvažiavimo Dainavoje nutarimus.

Patį įdomiausią pranešimą padarė Daiva Kezienė apie OSI veiklą, jų keliamas bylas, teismo procesus. Kalbėjo labai sugestyviai, gerai

Politikos įtaka į JAV ir Sovietų Sąjungos santykius

Sovietų Sąjunga pilnai žinojo mūsų politiką nuo jos paskelbimo 1940 m. ir mūsų tų nusistatymų skelbimas nepalietė rimčiau mūsų abipusių santykių kurso. Kartais mes turime su Sovietų Sąjunga reikalų tokiais klausimais, kaip šeimų sujungimas asmenų, gyvenančių Baltijos valstybėse, ar dėl kriminalinių nusikaltimų klausimų. Tačiau reikalas palaikyti su sovietais ryšius specifiniais klausimais, mūsų nuomone, nesumažina nepripažinimo politikos tikslų ar nuoširdumo.

pažindama tuos reikalus ir kviesdama visus prisidėti auka, kad visos bylos būtų laimėtos.

Apie Baltų lygos veiklą pranešimą atsiuntė iš Los Angeles J. Kojelis. Pranešimą perskaitė centro valdybos narė Marija Raugienė. Į Laisvę fondo reikalais pranešimą padarė dr. A. Šmulkštys.

Posėdžio programa buvo didelė ir apkrauta, vos užteko laiko numatytiems klausimams paliesti. Platesnėm diskusijom jau laiko nebeužteko, nes tuoj reikėjo pradėti literatūrinę popietę.

Prisimintas prof. J. Brazaitis

Literatūrinė popietė prasidėjo 5 val. Ji buvo skirta prof. Juozui Brazaičiui prisiminti ryšium su jo leidžiamais raštais. Neseniai pasirodė ketvirtas tomas.

Popietei vadovavo Paulius Jurkus. Jis išryškino mintį, kaip prof. J. Brazaitis visą savo gyvenimą skyrė Lietuvai. Prisiminė Darbininko redakcijoje praleistus metus, dabar išleidžiamus raštus.

Salėje buvo pakabinta didelė profesoriaus nuotrauka, kuri nuolat kabo Darbininko redakcijoj. Ant stalo buvo padėta 3 Darbininko didžiuliai tomai. Vienas tomas buvo tų metų, kai prof. J. Brazaitis pradėjo dirbti Darbininke, antras profesoriaus mirties metų, trečias iš vidurio. Tie trys tomai simbolizavo jo 22 metų darbą Darbininke. Ant tų tomų buvo padėti dabar leidžiami jo raštai — iš viso 4 tomai. Visa buvo perjuosta gražia lietuviška juosta, kuri simbolizavo profesoriaus lietu-

višką kūrybą ir atsidavimą Lietuvai.

Po įvado Vytautas Volertas originaliu ir šmaikščiu žodžiu apibūdino dr. Juozą Girmių, šios dienos paskaitininką, jo minčių gilumą, jo filosofiją.

Dr. Juozas Girmius rašo monografiją apie prof. J. Brazaitį. Jo paskaita ir buvo paimta iš to darbo. Paskaitė vieną skyrių — prof. J. Brazaitis literatūros mokslininkas.

Parašyta su dr. J. Girmiui būdingu kruopštumu, giliai pajaučiant turinį ir formą. Kalbėjo apie valandą, ir niekam nepabodo. Tikrai buvo miela klausytis tos akademinės, puikios paskaitos.

Koncertinė dalis

Po trumpos pertraukos buvo koncertinė dalis. Čia Julius Veblaitis smuiku pagrojo šiuos dalykėlius: Svajonė — Robert Schumann, Angelų serenada — Georg Braga, Gulbė — Saint Saens, Meilės skausmas — Fritz Kreisler, Humoreska — Anton Dvoržak, Serenada — Franz Schubert, Menuetas — Boccherini. Jam akomponavo muzikas Viktoras Ralys.

Koncertas buvo jaukus ir patrauklus, atliktas su įsijautimu ir su meile muzikai.

Baigiant programą, padėkota visiems dalyviams. Paskui buvo kavutė. Visas vaišes surengė ir suvažiavimą globojo New Yorko sambūris. Ir pats suvažiavimas ir popietė buvo tvarkinga ir giliai turininga.

(p.j.)

(Darbininkas, 1984.1.6, Nr. 1)

ŠEIMA LIETUVOJE IR IŠEIVIJOJE

Prof. dr. VYTAUTAS J. BIELIAUSKAS
Xavier University, Cincinnati

(Tęsinys iš Nr. 89 - 126)

Ir taip po 1958 m., kai bet koks partizanų pasipriešinimas buvo sunaikintas ir tuo būdu buvo sunaikinta veik visa karta garbingiausių krašto jaunų vyrų, moterys buvo naudojamos kolūkių vadovybėje ir kitose aukštesnėse pareigose. Nors tai ir buvo antro rango pozicijos krašte, vis dėlto jų autoritetas pakilo ir krašte ir jų šeimose. Taip pat vyrų kartai išnykus, moters užėmė jų vietas studijų suoluose. Jos išsimokslino ir perėmė daug svarbių profesinių pareigų. Tai tiko sovietinės sistemos moters teisių propagandai, bet tai tiko ir patiems valdovams, nes moters juos mažiau gąsdino. Vyrų gi daugumoje, gaudami antraeilės vietas ir prarasdami autoritetą šeimoje, pamažu darėsi dar pasyvesni ir nuolaidesni. Ir taip atsirado dabartinė matriarchalinė sistema Lietuvos šeimoje, kuri veikia ne tik miestuose, bet ir kaimuose ir ne tik tarp darbininkų, bet ir tarp inteligentų. Motina ten yra šeimos galva. Tėvas parneša namo algą ir atiduoda žmonai, kuri tvarko pinigus visų reikalams ir taip pat duoda jų kiek vyrui jo asmeniškoms išlaidoms. Vaikai dėl visų proble-

mų kreipiasi į motiną, nes žino, kad ji yra paskutinis autoritetas. Kai kurie vyrai, norėdami savo autoritetą kiek atstatyti, gauna antrą darbą ir tuo atsiekia du dalykus: gauna pagrindą nebūti namie ir taip pat prisideda prie šeimos ekonominio gerbūvio pakėlimo, tikėdamiesi, kad vaikai tai įvertins. Kiti gi vyrai pradeda gerti ir atsisako bet kokios atsakomybės. Kai jiems trūksta pinigų girtuokliavimui, jie zirzia ir kabinėjasi, kol žmonos jiems kiek rublių duoda. Juos gavę gi, jie leidžia pinigus kaip vaikai — nesiimdami jokio intereso taupyti, planuoti ar pan. Kai kurie net sau meilužes susiranda, ir tai jiems nekelia jokio kaltės jausmo, kol to žmona nežino. Toks vaikiškas elgesys tėvo autoritetą dar labiau nužemina ir jis tada dar daugiau geria. Ši matriarchalinė sistema daug prisideda prie dabartinės šeimos krizės Lietuvoje, bet ji yra komunistinės sistemos išauginta ir aš nematau net kaip ji gali būti pakeista. Moterų agresyvumas joms ir jų šeimoms yra būtinas vien tik dėl jų išlikimo ir dėlto kaip jos būtų motyvuotos to atsisakyti. Kai kurie psichologai ir psichiatrai ten mėgina šią

problema gvidenti, bet nemau, kad tai jiems pasiseks. Lietuvos moters leidžia vyrams Kremlių ir partiją valdyti, o jos valdo savo šeimas ir joms to užtenka. O gal ir ne, nes ne kartą ten konsultuojant, ypatingai jaunos žmonos skundėsi, kad jų vyrai esą be nugarkaulių ir kad jos norėtų vyrą, o ne vaiką savo gyvenimo draugu turėti. Bet kai iškeliau klausimą, ar jos ne per daug valdo ir dominuoja, gavau atsakymą, kad, girdi, "jei aš to nedaryčiau, tai jis eitų pas savo motiną ir ta ją valdytų".

4. Šeimos terapija

Kaip minėjau, Sovietų s-gos autoritetai yra susirūpinę šeimų krize tenai, ir tai yra davę progos įvairių respublikų vadovams duoti sugestijų ir pristatyti planų šios problemos atžvilgiu. Lietuvoje šituo susirūpinimu buvo labai gerai pasinaudota. Naudodamiesi R. Vokietijos, Anglijos ir Lenkijos modeliais - eksperimentais Sveikatos ministerijos darbuotojai su ministru dr. Kleiza parėmimu įsteigė Vilniuje 1969 m. pirmąją *Psichohigienos ir šeimos santykių kabinetą*. Tai buvo pirma tokia įstaiga visoje Sąjungoje. Iš pradžių tai buvo gana mažo tipo įstaiga, kuri organizavosi lėtai, negaudama per daug dėmesio iš kitų. Šį pirmąjį kabinetą organizavo gydytojas C. Grizickas, kuris norėjo jame panaudoti ne medicinišką, bet psichologiską metodą. Šitai buvo labai svarbu,

nes tuo būdu į darbuotojų tarpą buvo įtraukti keli jauni psichologai-gėš, išjungiant psichiatrus. Psichiatrija tiek Lietuvoje, tiek visoje Sovietų sąjungoje turi labai blogą vardą, nes ji susidėjo su valdžios tarnautojais, padedant jiems cheminius žmonių kankinimus. Šeimos konsultacijos kabinetams reikėjo atgauti žmonių pasitikėjimą. Šis krypties pakeitimas davė gerų rezultatų. 1976 m. ten buvo du kabinetai, kuriuos aplankė per metus 2000 žmonių, bet 1981 m. jau veikė 12 kabinetų, kurie aptarnavo netoli 27.000 klientų. Šie šeimos santykių kabinetai duoda ne tik šeimos terapiją, bet taip pat individualinę ir grupinę psichoterapiją. Jie ten mato ir vaikus ir prieauglius. (Plg. C. Grizickas, 1982, 1983 ir V. Bieliauskas, 1982).

Šie Šeimos santykių kabinetai pradėti Lietuvoje dabar jau yra praplėtę ir kitose Sov. Sąjungos dalyse. Atrodo, kad tai gana rimta pagalba duodama šeimoms, pergyvenančioms krizes, ir jų statistikos rodo gana gerą pasisekimą. Šių kabinetų darbuotojų įtakoje Vilniuje 1979 m. prie miesto Civilinės metrikacijos skyriaus buvo įsteigta psichologinė konsultacija. Visi sutuoktiniai, padavę pareiškimus skyryboms, yra skatinami pasinaudoti šiuo patarNAVIMU. Pagal Navaitį (1982) Vilniaus miesto civil. metrikacijos skyrius kasmet išskiria 200 - 220 porų. 1979 m. nuo kovo mėn. ligi metų pabaigos šia konsulta-

cija pasinaudojo 195 žmonės. 92 iš jų galvojo paduoti pareiškimus skyryboms, bet po konsultacijos 52 iš jų nutarė likti kartu. Tai yra labai nauja sritis ir, kaip Navaitis pastebi: "tokio pobūdžio konsultacijų patirtis Tarybų sąjungoje yra dar menka" (1982, psl. 191). Kiekvienu atveju mes vėl galime džiaugtis, kad ši konsultacija irgi savo pradžią turi Lietuvoje.

II ŠEIMA IŠEIVIJOJE

Emigracija iš Lietuvos į įvairius Vakarų kraštus turėjo bent du svarbius etapus: 1. prieš ir po pirmojo pasaulinio karo ir 2. po antrojo pasaulinio karo. Pirmojo etapo emigracija buvo daugumoje savanoriška: žmonės vyko užsidirbti pinigų ir tuo būdu pagerinti savųjų gyvenimo standartą grįžus atgal, arba jie bėgo nuo caro karinės mobilizacijos. Daugumas jų galėjo grįžti atgal ir palaikė stiprų kontaktą su kraštu. Daugumas jų buvo mažo išsilavinimo, turėjo sunkumo išmokti vietinių kalbų, gyveno savo getuose ir labai mažai asimiliavosi į vietinį gyvenimą. Savo atsivežtas vertybes ir tradicijas jie išlaikė ir svetur ir daugumoje jie neasimiliavosi tarp vietinių. Žinoma, jų svetur gimę vaikai, kurie jautėsi atskirti nuo gyvenimo srovės savo naujoje gimtinėje, reagavo labai smarkiai prieš tėvų izoliaciją ir jie tuoj įsijungė į vietinį gyvenimą, priimdami vie-

tinius papročius ir vietines vertes.

Pritaikant šiuos stebėjimus šių emigrantų šeimos gyvenimui, mes matytume mažai pasikeitimo šeimos tradicijos tėvų šeimose ir gana stiprų prisitaikymą prie vietinių tradicijų papročių vaikų šeimose. Vaikų šeimose pranyko daugumoj tautinis identifikavimasis, kas buvo labai svarbu tėvų šeimose. Bet bendro šeimos verčių pakeitimo pirmame etape mažiau pastebėsime, nes tokio pasikeitimo neįvyko vietinių šeimų tarpe. Visų Vakarų kraštų šeimos buvo patriarchalinio tipo su griežtais šeimos nepadalomumo principais.

Antrasis emigracijos etapas, kuris ir daug mūsų išblaškė po pasaulį, įvyko po antrojo pasaulinio karo. Šį kartą emigrantai buvo daugumoje ne darbininkai su mažu išsilavinimu, bet daugumoje inteligentai su universiteto išsilavinimu. Jiems buvo lengviau išmokti kalbas ir jie galėjo lengviau įsijungti į vietinį gyvenimą. Kalbant čia turiu galvoje daugumoje emigraciją į JAV, kuri bene buvo didžiausia abiejuose etapuose, bet daugumas stebėjimų tiks ir kitų kraštų gyventojams. Daugumas šių po antro pasaulinio karo emigrantų atvykę mėgino sudaryti kontaktus su čia įsikūrusiais pirmojo etapo emigrantais. Nors jų vertės ir šeimos tradicijos buvo gana panašios, bet jų susiartinimas buvo sunkus: anksčiau atvykę jau buvo prisitaikę prie vie-

tos sąlygų net patys nepastebėdami. Ir taip naujieji emigrantai kūrėsi beveik iš naujo, kurdami savo kolonijas, steigdami savo mokyklas ir kurdami savo šeimas. Bet šitai vyko tuo metu, kada Vakarų pasaulis pergyveno gana didelį pasikeitimą savo tradicijų. Šis pasikeitimas vyko Vakarų industrinės revoliucijos pasekmėje, davusioje Vakarams patogų, malonų gyvenimą, persunktą hedonistinėmis vertybėmis. Be to, dar prisidėjo Vatikano II revoliucinis pasikeitimas Katalikų Bažnyčioje, kurios įtakoje individo interesai, teisės ir pogeidžiai buvo sulyginti su žmogaus teisėmis. Šio viso įtakoje Vakarų pasaulio institucijos, paremtos bendruomenės socialiniais principais, pradėjo svyruoti. Patriarchalinė (feodalinė) Vakarų struktūra sudemokratėjo, duodama daugiau ir daugiau vietos individualiems žmonių poreikiams. Ir taip ir šeimos vienetas, kuriame pasireiškia organizminiai elementai, ir kuris pilno demokratinio modelio negali įkorporuoti, pradėjo drebėti, blaškytis ir griūti. Šeimos pasižadėjimas būti nepadaloma, pamažu pasikeitė. Vedybinį pasižadėjimą pakeitė iš "kol mirtis mus išskirs" į "kol mūsų vedybos numirs" (Kozlow, 1981). Šiandieninė šeimos vedybinė sąvoka turi sunkumų su priėmimu vedybinių pasižadėjimų nepakeičiamumu. Kad tai yra faktas, reikia priimti tai, žvelgiant taip pat į Vakarų pasaulio šeimos krizę. Ir čia šei-

mos pergyvena krizę ne mažesnę, kaip Sov. S-goje, ir kaip dabartinėje Lietuvoje. Ir Vakaruose viena iš trijų vedybų yra pasmerkta ištuokai, lygiai kaip ir tenai. Ir čia vienas trečdalis vaikų jau auga arba su vienu iš savo tėvų, arba su patėviais naujose vedybose. JAV vidurkis vedybų, besibaigiančių skyrybomis, yra sutrumpėjęs nuo 7.5 metų 1963 m. ligi 6.5 m. 1975 (žr. Kaslow, 1981). Ir čia skyrybos yra padvigubėjusios tarp 1963 ir 1976 m. Aš manau, kad panašios statistikos būtų galima rasti ir kituose Vakarų pasaulio kraštuose.

Žinoma, gal šitai girdint ne vienam kils mintis: tai ką šios statistikos turi bendro su mumis emigrantais ir su mūsų šeimos gyvenimu? Tai liečia tik amerikonus, kanadiečius, vokiečius, prancūzus, australus, anglus ir t.t., o ne mus lietuvius. Deja, tokie samprotavimai yra labai nerealūs. Stebėjimai ir moksliniai turinėjimai rodo, kad naujai atvykę emigrantai draugiškose sąlygose prisitaiko prie vietinių papročių ir vietinių tradicijų per maždaug aštuonerius metus (plg. Engel, 1969). Nėra abejonės, kad emigracija į Vakarų valstybes po antro pasaulinio karo rado veik visur draugiškas sąlygas. Be to, turint galvoje, kad šie emigrantai buvo gana išsilavinę, jų įsijungimas į kraštų gyvenimą buvo daug lengvesnis. Žinoma, jų tradicijos, atsineštos iš gimtojo krašto, atmieštos šiek tiek vokiškomis tradici-

jomis, kurių bent dalį daugumas per 4 - 5 metus sugebėjo pasisavinti, tebeegzistavo ir tebegyveno ir išėivijoje. Bet ir jų stiprumas yra kiek sušlubavęs pirmojoje emigrantų kartoje — mūsų kartoje, ir jis yra ypatingai sušlubavęs sekančiose kartose. Tiesa, mūsų vaikai yra daugiau lietuviški, negu pirmojo emigracijos etapą vaikai ir vaikaičiai, bet jie yra mažiau persiėmę lietuviškomis vertybėmis ir lietuviška kultūra. Jų šeimos ir jų gyvenimas yra jau gana sutapęs su vietinių žmonių vertybėmis ir jų gyvenimo principais. Ir taip šeimų gyvenimas lietuviškoje išėivijoje dabar yra prilygęs vietiniam šeimų gyvenimui. Taigi vietinės šeimos statistikos pilnai tinka ir mūsų šeimų statistikoms. Skyrybos ir tarp mūsų šeimų yra ne taip retos; antros ir trečios vedybos jau nėra išimtis. Priešvedybinis sugulovinis gyvenimas yra taip pat ne išimtis tarp lietuvių. Gal tik vienas dalykas charakteringas išėivijai yra mūsų tautinio šovinizmo palaikymas. Jeigu lietuvis išsiskiria vedęs kitatautę, tai jau jis ar ji yra tvarkoj — bet, jei lietuvis išsiskiria ir su lietuvaitė ir veda kitatautę, tai jis jau elgiasi blogai. Žinoma, katalikai vis dar mes esame, taigi, jei lietuvis išsiskiria ir gauna vedybų anuliaciją, tai šitai jau yra neblogai, ypač, jeigu jis po to lietuvaitę veda. Bet, jei lietuvis gauna anuliaciją ir veda ne lietuvaitę, tai jis jau yra chuliganas. Aš tai

vadinu tautiniu šovinizmu, kuris esmėje neturi jokių principų ir jokios dorovės. Šitokie galvojimai gal tautiniai gerai skamba, bet jie neturi pagrindo nei moralėje, nei žemiškoje etikoje. Šeima yra vienetas, pranešas tautybę ir jos rėmimas vien tik tautybe išėivijoje yra tikras absurdas.

Išėivijoje šeimos turi geresnes sąlygas negu dabar Lietuvoje. Čia bent nereikia dėl butų ir erdvės kovoti, kas ten yra labai svarbu. Bet išėivijoje mūsų šeimos pergyvena gilią krizę, kuri yra Vakarų pasaulio krizė. Faktas, kad dabar JAV trečdalis vaikų neauga su abiem savo tėvais, yra svarbus ir skaudus (plg. Pakula, 1983). Vaikų ir išsiskyrusių tėvų problemos yra susietos su daugeliu emocionalinių problemų, kurios paliečia ir mokyklą, ir dorovę, ir visą žmonių bendruomeninį gyvenimą. Hedonizmas ir savęs pasitenkinimo pirmavimas sunaikino senąją romėnų imperiją — jie turbūt sunaikins ir Vakarų pasaulį. Taip pat jie gali sunaikinti ir mūsų lietuvišką emigraciją Vakaruose. Lietuviška šeima Vakaruose nėra saugesnė negu ji yra dabartinėje Lietuvoje.

Palyginimai tarp ten ir kitur

Atrodo, kad bendros skyrybų statistikos tiek Lietuvoje, tiek Vakarų pasaulyje yra gana panašios, t.y. maždaug viena iš trijų šeimų čia išyra ir tenai apie 35% šeimų išsituokia. Taigi skirtumai yra maži. Gal kiek įdomu yra tik tai,

kad Lietuvos statistikos yra labai susijusios su Sovietų sąjungos statistikomis. Lietuva, būdama įjungta į Sovietų sąjungą ne tik savo nepriklausomybę prarado, bet buvo taip pat priversta ir savo gyvenimo stilių susovietinti. Tai yra tragedija, kurią mes tegalime konstatuoti, bet jos negalime pakeisti.

Kadangi bendros statistikos panašios, tai belieka žvelgti ne į jų skirtumus, bet kai kurias charakteristikas, glūdinčias už statistikos. Pagal Navaitį (1982) Lietuvoje moterys duoda sekančias priežastis, vedusias prie išsiskyrimo: 1. vyro girtuokliavimas, 2. vyras neklauso, 3. lytiniai sunkumai ir 4. uošvių kišimasis. Tuo tarpu JAV duomenyse moterys skyrybines priežastis taip rikiuoja: 1. meilės ir lytinių santykių problema, 2. finansinės problemos, 3. negalėjimas su vyru atvirai kalbėtis, 4. uošvių kišimasis.

Nežiūrint to, kad alkoholizmas ir Vakaruose yra problema, jis kol kas dar nėra įrikiuojamas tarp pirmųjų penkių skyrimosi priežasčių. Įdomu pastebėti, kad "neklausymas" žmonos JAV duomenyse nėra įjungtas net į 20 rangą. Šitai, be abejo, dar stipriau pabrėžia dabartinės Lietuvos (taip pat ir Sovietų sąjungos) matriarchalinę šeimos sistemą. Taip gal tektų nepraleisti pro šalį ir to fakto, kad tenai lytinių santykių sunkumai turi tik trečią vietą, o JAV pirmą.

Pastebėjome anksčiau, kad Lie-

tuvoje veik visos ištekėjusios moterys dirba. Vakaruose dabar jų dirba apie 50%. Žmonos dirbimas duoda naujų problemų ir ten ir čia. Lietuvoje daugumoje žmonos yra geriau išsilavinusios, išsimokslinusios ir jų uždarbis yra daugumoje aukštesnis už vyrų (Kalnius, 1983). Dėl to jų darbas yra labai svarbus šeimos pragyvenimui. Bet nežiūrint visos matriarchalinės sistemos, dirbančios moterys savo namų ruošos pareigų vyrams dar nėra perdavusios ir dėl to, kaip Solovjovas (1981) pastebi, jos tikrumoje dirba du darbus. Nėra abejonės, kad tai joms duoda didelių stresus ir didelius nuovargius. Pagal apklausinėjimus (Barsys, 1981), daugelis moterų skundžiasi, kad šiuos du vaidmenis yra sunku suderinti. Reikia turėti galvoje, kad ten namų ruošos darbų sąlygos yra daug sunkesnės, nes ten nėra tiek daug mechaninių priemonių tuos darbus atlikti. Be to, yra gana įdomu konstatuoti, kad tik 60% šeimose kiti šeimos nariai padeda motinai (Barsys, 1981), kai tuo tarpu JAV jau 85% šeimose visi šeimos nariai dalinasi darbu.

Minėjau, kad Vilniuje virš 34% vedybų yra su kitataučiais. O kas dabar vyksta išeivijoje? Sąlygos išeivijoje yra daug palankesnės šeimų susimaišymui ir tai, be abejo, vyksta. Statistikos tam neturime, bet manau, kad galėtumėm sakyti, kad virš 50% mūsų jaunimo jau teka ar veda kitataučius. Tai, be abejo, yra dėme-

sio vertas faktas, nes, jei ši kryptis tęsis, tai mūsų emigracija turės išspręsti klausimą, kaip bendrauti lietuviams naudojant ne vieną, bet gal dvi ar tris kalbas. Jeigu šito klausimo neišspręsimė ir reikalausime, kad visa mūsų akcija bazuotųsi tik lietuvių kalba, tai mes pamažu prarasime daug gerų savo draugų ir tautiečių, kurie praradę savo kalbą užsienyje, bus išstumti iš mūsų tarpo.

Bene įdomu yra stebėti taip pat religijos ir šeimos santykius. Lietuvoje religija yra persekiojama ir šeimose ją išlaikyti yra sunku, bet ji yra išlaikoma, nes ji yra surišta su tautiniu galvojimimu ir pasipriešinimu okupantui (plg. prof. Kęstutis Girnius, Aidai, 1983). Išeivijoje krikščionybė ir katalikytė yra sušlubavusios ir dėl to jų įtaka šeimoms yra sumažėjusi. Be abejo, emigracija yra šito sušlubavimo sukuryje. Man kartais atrodo, kad persekiojama krikščionybė Sovietų sąjungoje yra vitališkesnė, negu laisva krikščionybė laisvame pasaulyje.

Šeimų krizė yra pergyvenama visame pasaulyje: ir Rytuose, ir Vakaruose. Bet mano stebėjimai rodo, kad Sovietų s-goje yra dėdama daugiau pastangų šią krizę pergalėti. Minėjau, kad Lietuva yra vadovaujanti respublika šeimos konsultacijos kabinetų srityje; ji taip pat yra įvedusi psichologinę konsultaciją prie civilinės metrikacijos biurų. Visa tai

yra valstybės apmokama ir visa tai yra plačiai naudojama. Ten yra leidžiamas populiarus žurnaliukas "Šeima", kuris turi didelį tiražą. Yra visa eilė knygų, labai gerai paruoštų, mėginančių duoti atsakymų įvairioms šeimų problemoms. Vienas iš labai plačiai skaitomų žurnalų, "Mokslas ir gyvenimas", beveik kiekviename numeryje turi gana stiprių straipsnių šeimos gyvenimo klausimais. Ten randama diskusijų dėl mažo šeimos prieauglio, dėl verčių ir moralės šeimos gyvenime, kartais ten net mėginama pasmerkti abortus iš mediciniško taško ir t.t. Dėmesys šeimai ten yra labai stiprus ir sveikintinas.

Be abejo, Vakarų pasaulis yra daug daugiau pažengęs šeimos konsultacijos ir šeimų terapijos srityse. Deja, čia viskas vyksta privačiose sferose. Žmonės gali pasinaudoti šeimos terapija, bet ji nėra visiems prieinama. Be to, daugelis čia vis galvoja, kad jie patys savo problemas gali išspręsti. Šitai labai būdinga mūsų emigrantuose, kurie skaito, kad tik "durniams" reikia psichoterapijos, o lietuviai gi nėra durniai. Ir taip emigracijoje daugumoje lietuviškos šeimos mėgina spręsti savo problemas be profesionalinės pagalbos. Ir, deja, jos jų neišsprendžia. Bendrai imant, kraštai, kuriuose mes gyvename, daugiau dėmesio kreipia į šeimų problemas, negu mes, ir tai yra tragedija. Lietuviškos šeimos pergyvena išėivijoje krizę, ir jos nežino,

kaip ir kur rasti pagalbos.

Prieš kiek laiko Amerikos vyskupai išėjo į viešumą su stipriu pasisakymu dėl atominio ginklavimosi ir dėl to didelio pavojaus žmonijos sunaikinimui. Tai buvo įdomus konstatavimas. Deja, mano nuomone, pasauliui didžiausį pavojų sudaro ne atominė bomba, kuri gali daug gyvybių sunaikinti, bet dabartinė pasaulinė šeimų krizė, kuri gali be jokios bombos visą mūsų civilizaciją likviduoti. Ir čia JAV vyskupai galėjo ir gali ką nors daryti. Deja, jie tuo nemato. Gal yra net tragiška, kad mūsų priešai tai pastebi geriau negu mes. Aš nematau, kad sovietų sistemoje šeimos krizė bus sustabdyta, nes ten pati sistema gilina tą krizę. Bet tai nereiškia, kad mes, gyvendami Vakarų pasaulyje, galime duoti sau liuksusą ir nežvelgti į šeimų krizę čia. Šeima yra pagrindinis mūsų bendruomeninis socialinis vienetas, jei jį prarasime, visą savo bendruomenę prarasime. Ir šitoje šeimos darbuotėje už šeimos stiprinimą mes čia turime daug ką bendro su kenčiančia mūsų tauta ir mes gal net galime vieni kitus suprasti ir mėginti vieni kitiems padėti.

Pozityviau žiūrint

Galėčiau čia jau ir baigti, bet būtų samprotavimai užbaigti su gana pesimistiniu tonu. Sako, kad pesimistas, matydamas pusę stiklo vandens, galvoja, kad jis yra pusiau tuščias, o optimistas mano,

kad stiklas yra pusiau pilnas. Pritaikant šį posakį, norėčiau pažvelgti į šeimos gyvenimą Lietuvoje ir išeivijoje iš pozityvaus taško. Taigi pozityviai žiūrint, tiek Lietuvoje, tiek išeivijoje viena iš trijų šeimų išsituokia, bet dvi lieka neišsituokusios. Vadinasi, virš 60% šeimų gyvena kartu. Vilniuje 67% visų šeimų yra tautiniai ne mišrios, o Kaune 90% visų sutuoktivių yra ne mišrios. Išeivijoje 50% šeimų yra grynai lietuviškos — tarp lietuvių lietuviškai kalbančių. Kaip Kęstutis Girmius (1983) pastebi, Lietuvoje katalikybė ir tautinė rezistencija yra gana susijusios ir jos palaiko lietuviybės tvirtumą. 85% Lietuvoje kalba lietuviškai, ir nors visa tauta yra dvikalbė, bet gi visi kalba lietuviškai — net daug rusų lietuviškai yra išmokę. Išeivijoje lietuviškos organizacijos, lietuviška spauda ir lietuviška kultūra, nežiūrint stokos gyvų kontaktų su Kraštu, yra labai gyvos. Galima būtų priskaityti ir daugiau pozityvių tiek Lietuvoje, tiek išeivijoje faktų, kurie visi rodo, kad mums vilties pasimesti nėra pagrindo. Gal reiktų tik daugiau šituos pozityvius faktus stiprinti, mažinant negatyvius įvykius. Šeimos krizė vyksta, bet šeima, kaip jau Jack Volteras pastebėjo, tebėra bene geriausias dalykas, ką žmonija ligi šiol yra sugalvojusi.

Sovietų sistema nėra amžina. Jų imperija jau rodo plyšių, ku-

rie didėja. Dabartinėje Lietuvoje tautos pranašų netrūksta. Vieni jų žūva, pav. Kalanta, Laurinavičius, bet jų vietoj stoja į eilę, kaip Petkus, Terleckas, Svarinskas ir kiti. Nežiūrint visų pavojų, jie kelia galvas aukštyn ir protestuoja prieš pavergėją ir žmogaus teisių laužymą. Ir jų nutildyti yra neįmanoma. Ir jie ir kiti yra mūsų viltis.

O pagaliau ir matriarchalinė santvarka lietuviškoje šeimoje gal nėra bloga, bet gal net geras dalykas. Gal ateityje mūsų skulptoriai kals ne motinas prie ratelio su vaiku, besimokinančiu lietuvių kalba skaityti ir rašyti — bet gal tos skulptūros rodys prie architektūros braižymo stalo naują lietuvių motiną, pasakojančią savo sūnui apie laisvą Lietuvą.

Panaudota literatūra

Bieliauskas, V. J. Family therapy, family life in the U.S.S.R. *Ohio Psychologist*, 1982, 29(2), 18-20.

Bieliauskas, V. J. Mental Health Care in the U.S.S.R. *American Psychologist*, 1977, 32(5), 376-379.

Buslius, Z. Intymio elgesio variantai ir sunkumai. *Mokslas ir Gyvenimas*, 1983, 4, 26-27.

Engel, G. Comparison between American permanent residents of Israel: Part II, Israeli background, *The Journal of Psychology*, 1969, 72, 135-139.

Grizickas, Č. Šeimyninių santykių Kabinėtų veiklos patirtis. Barsys, B. et al. (eds.) *Aktualios šeimos ir auklėjimo problemos*. Vilnius: Mintis, 1982, 199-202.

Grizickas, Č. et al. Santuokos šviesa ir šešėliai. *Mokslas ir Gyvenimas*, 1982, 4, 23-32.

Kalnius, P. Nuo draugystės ligi santuo-

kos, *Mokslas ir Gyvenimas*, 1983, 26-27.

Kaslow, F. W. Divorce and divorce therapy. Guriman, A. S. and Kinskern D. R. (eds.) *Handbook of family therapy*. New York: Baumer/Mazel, 662-696.

Navaitis, G. Psichologinės konsultacijos. Patirtis teikiant pagalbą besiskiriančioms šeimoms. Barsys, B. et al. (eds.) *Aktualios šeimos ir auklėjimo problemos*. Vilnius: Mintis, 1982, 191-192.

Navaitis, G. Jaunos šeimos problemos, *Mokslas ir Gyvenimas*, 1982, 10, 26-27.

Pakula, L. *Children and divorce. Medical Aspects of Human Sexuality*, 1983, 17, 148-158.

Schur, E. M. (ed.). *The family and the sexual revolution*. Bloomington, Ind.: Indiana Univ. Press, 1964.

Solovjovas, N. Šeimos ugdymo ir gynimo klausimai. Barsys, B. et al. (eds.). *Aktualios šeimos ir auklėjimo problemos*. Vilnius: Mintis, 1982, 27-30.

*Sekančiame "Į LAISVĘ" numery spausdinsime
aktualius dr. K. Ambrozaičio, dr. V. Dambravos ir
dr. Z. Prūso straipsnius*

28-ji LFB studijų ir poilsio savaitė šiemet įvyksta Tėvų Pranciškonų vasarvietėje, Kennebunkport, Maine.

rugpjūčio 18 - 25 dienomis,

ne liepos 14 - 21 d., kaip buvo anksčiau skelbta. Pakeitimas turėjo būti padarytas, nes liepos mėnesio užsakytai savaitei nebuvo galima gauti pakankamai kambarių.

Kambarius prašoma užsisakyti tiesioginiai, rašant *kun. Steponui Ropolui, OFM, Franciscan Fathers, Kennebunkport, Maine, 04046* arba vakarais skambinant tel. (207) 967-2011.

Kambarių kainos nuo 24 iki 38 dol. Maistas 17 dol. dienai. Dėl maisto galima susitarti ir kitaip.

Studijų savaitės tema: ŽVILGSNIS Į LIETUVĄ. Bus paliesti šie klausimai: Lietuvos administracija, švietimo sistema, kultūrinis gyvenimas ir veikla, pramonė ir prekyba, butis, okupuotos Lietuvos gyventojų siekiai bei nuotaikos, tauta ir išeivija.

Malonus Skaitytojau,

Prašome apsimokėti, jei dar to nesi padaręs, prenumeratą. Prenumeratos mokesčiu ir auka palaikai "Į Laisvę" tolimesnį leidimą. Laiku atsiskaitydamas sumažini brangias pašto išlaidas ir administracijos darbą. A č i ū .

LFB VADOVYBĖ

1983 m. gruodžio 27 d. korespondenciniu būdu buvo pravesti Lietuvos Fronto Bičiulių Tarybos, JAV ir Kanados Centro valdybos ir Kontrolės komisijos rinkimai. Rinkimų komisiją sudarė: pirm. Edmundas Brinkis (Plymouth-Meeting, Pa.) ir nariai: Pranas Baras ir Marija Raugienė.

LFB Tarybon išrinkti: **dr. Vytautas Majauskas** (Detroitas), **Juozas Ardys** (Erie, Pa.), **dr. Kęstutis Girnius** (Muenchen, Vokietija), **dr. Česlovas Kuras** (Windsor, Kanada), **Vincas Akelaitis** (Clevelandas), **dr. Adolfas Sležas** (Chicaga), **Jonas Urbonas** (Detroitas), **Vytautas Petrulis** (Detroitas) ir **Juozas Mikonis** (Clevelandas). Pagal statutą Tarybon taip pat įeina JAV ir Kanados Centro valdybos pirm. **Bronius Nainys**, Europos LFB pirm. **Kęstutis Ivinskis** ir "J Laisvė" redaktorius **Vacys Roclūnas**.

Šešerius metus LFB Tarybos prezidiumui pirmininkavo P. Algis Raulinaitis, sekr. Edmundas Arbas, nariai dr. Zigmas Brinkis ir Juozas Kojelis — visi iš Kalifornijos.

Naujon LFB JAV ir Kanados Centro valdybon išrinkti: Juozas Baužys, Česlovas Grincevičius, Bronius Nainys, Stasys Džiugas ir Vladas Sinkus. Visi iš Chicagos ir apylinkių.

Kontrolės komisijon išrinkti: Juozas Paliulis, Vincas Skladaitis ir Vaclovas Kuzmickas. Visi iš Waterbury sambūrio.

Visi organai išrinkti 1984 - 85 metų kadencijai.

JUNGTINIŲ AMERIKOS VALSTYBIŲ IR KANADOS
LIETUVIŲ FRONTO BIČIULIŲ CENTRO VALDYBA

7 Glenview Lane, Lemont, IL 60439

Naujai išrinktoji JAV ir Kanados Lietuvos Fronto Bičiulių centro valdyba pasiskirstė pareigomis: pirm. Bronius Nainys, vicepirm. Česlovas Grincevičius, vicepirm. ir išd. Juozas Baužys, sekr. Stasys Džiugas ir narys Vladas Sinkus.

Naujasis Lietuvių Fronto Bičiulių Tarybos prezidiumas:
(iš kairės) dr. Vytautas Majauskas, pirmininkas; dr. Česlovas Kuras, narys;
Vytautas Petrusis, sekretorius ir Jonas Urbonas, narys.

NAUJI LEIDINIAI

LIANŲ LIEPSNA. Brazilų naujosios poezijos antologija. Sudarė ir išvertė Povilas Gaučys. Viršelis V. O. Virkau. Spaudė M. Morkūno spaustuvė, 3001 West 59th St., Chicago, IL 60629. 287 psl. Kaina nepažymėta.

Povilas Gaučys savo vertimais iš ispanų, portugalų, italų ir anglų kalbų plačiai praplėtė lietuvių skaitytojų akiračius į pasaulinio garso rašytojų

literatūrinį pasaulį. Be "Pietų Kryžiaus padangėje" (1953) — septynių brazilų rašytojų novelės antologijos ir "Lianų liepsnų", rašytojas - vertėjas Gaučys rankraščiuose iš portugalų kalbos turi paruošęs romano, poemos-romano, portugalų novelių antologijos, naujosios portugalų poezijos antologijos vertimus.

Šioje antologijoje yra atstovaujami 33 iškilūs brazilų poetai. Vertėjas

antologijoje parašė ir išsamią brazilų poezijos apžvalgą, kuri skaitytoją supažindina su brazilų etnine sudėtimi, su jų poezijos pagrindine „liūdesio poezijos gaida“, su trumpomis poetų biografijomis.

Povilui Gaučiui už „Lianų liepsnų“ antologiją Sao Paulo Brazilų meno kritikų draugija paskyrė premiją.

Antanas Musteikis. DANGAUS IR ŽEMĖS ŠAKNYS. Romanas. 339 psl. Viršelis dail. Vidos Stankienės. Spausdino Draugo spaustuvė, 4545 W. 63rd St., Chicago, IL 60629. 1983 m. Kaina 10 dol. Knyga gaunama pas leidėją ir platintojus.

Autorius, profesoriaująs Buffalo kolegijoje (sociologijos katedros vedėjas) šiame romane piešia šimtmetinę Samanių istoriją, apimančią keturių lietuvių kartų gyvenimą, kuris vyko Lietuvoje, Sibire, Vakarų Europoje, šiame kontinente. Romano veikėjai sudaro tvirtavalių Lietuvos sūnų ir dukrų įdomią galeriją, kuri išdrįso nepaklusti svetimųjų įsakymo lietuvių tautai — „Nebūk“.

Vytautas Bagdonavičius. KULTURINĖS GELMĖS PASAKOSE. III knyga. Juodosios globėjos variantai. Keturių dalių tautosakinė - teologinė studija. 1983 m. Lietuviškų knygų klubo, 4545 W. 63rd St., Chicago, IL 60629, leidinys. Viršelis Vytauto Virkau, 282 psl. Kaina 9 dol. Gaunama leidykloje ir pas knygų platintojus.

Autorius, ką tik atšventęs deimantinio amžiaus sukaktį, plačiai žinomas kaip redaktorius (Naujas Gyvenimas, Vokietijoje; Laivas, Draugas), vertėjas iš svetimų kalbų, arti tūkstančio straipsnių ir studijų literatūros, istorijos, filosofijos ir teologijos temomis autorius, 12 knygų autorius.

Savo „Kultūrinių gelmių pasakose“ V. Bagdonavičius, giliai žvelgdamas į įvairių tautų pasakas, atranda jose žmonijos tikėjimo, kultūros ir papročių pėdsakų. Šios trilogijos pirmoji knyga išversta ir į anglų kalbą — Culture Wellsprings of Folktales (1971) susilaukė tarptautinio pripažinimo Europoje.

Trečioje šios studijos knygoje V. Bagdonavičius analizuoja lietuvių, čekoslovakų, italų, čekų-kamonsų estų, zanzibaro, suomių, lenkų, švedų, ukrainiečių, vokiečių, žemųjų saksų, vengrų, Vakarų Indijų pasakas.

Antanas Tamošaitis. LITHUANIAN EASTER EGGS. Išleido The Lithuanian Folk Art Institute, 243 South Kingsway, Toronto, Ont., M6s 3 vl. Kanada. Didelio formato 8,5 x 11 colių. Gausiai iliustruota: apie 1870 originalių margučių nuotraukų ir 170 margučių brėžinių detalių. Nemažai spalvotų iliustracijų.

Autorius yra žinomas dailininkas, grafikas, pedagogas, tautinių kilimų, drabužių projektuotojas.

Gražiai išleista ir įrišta knyga — puiki dovana ne tik saviesiems, bet ir svetimtaučiams. Kaina 20 dol. Gaunama pas platintojus ir leidėją.

LAISVĖS BESIEKIANT. Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjungos įnašas į antinacinę rezistenciją. Išleido LLKS išėivijoje, Chicago, 1983 m. Viršelis ir iliustracijos Vlado Vijeikio. 407 psl. Kaina nepažymėta. Knyga gaunama pas Sąjungos išd. Joną Vasį, 132 Rosemary Rd., Dedham, MA 02026 ir pas platintojus. Kolektyviniame leidinyje rašo: Povilas Žitkus — „Užmirškite apie bet kokią nepriklausomybę“, Algirdas Vokietaitis su bendradarbiais Vladu Būtėnu, Jurgiu Jašinsku, Jonu Mildžiu ir Jonu

Vasiu — "LLKS pagrindinė spauda", Vladas Žilinskas — "Švediškoji paunksnė nacių okupacijos metais", Algirdas Vokietaitis — "LLKS atidaro duris į Vakarus". Išspausdintas sąrašas nukankintų ir nužudytų bei mirusiųjų LLKS veikėjų trumpos biografijos.

Stasys Santvaras. BUVIMO PĖDSAKAI. Aštuntoji lyrikos knyga. Viršelis ir portretą darė dail. Vytautas Kaz. Jonynas. Leidinio mecenatė Valiukaitė - Santvarienė. Išleido Vilties draugijos leidykla, 6116 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio 44103. Kaina 8 dol. 1983 m. Irišta kietais viršeliais.

Be aštuonių lyrikos knygų, autorius - poetas, dramaturgas, libretistas ir vertėjas mūsų literatūrą yra praturtinęs Saulyte — dramatinė svajone, Minių mylimąja — dramatinė pasaka, Žvejais — 4 v. drama, Kaimynais — 7 pav. pjese, Pagirėnais — 4 v. lyrine drama, Sužadėtine — 5 pav. baletiniu libretu, Dana — prologu ir 3 veiksmų lyrine drama. Priesaika (pagal B. Sruogą) I v. lyrine drama ir Lietuviais — I Lituanai vertimu iš italų kalbos.

"Buvimo pėdsakų" eilės sugrupuotos į keturius skyrius: Dainių ir sapnų atspindžiai, Septyni miestai, Rubajatai bei Žmogus ir daiktai.

MŪSŲ DEŠIMTMETIS. Red. Halina Mošinskienė. Brazilijos Lietuvių Bendruomenės Literatūros būrelio leidinys. Spaudė "Mūsų Lietuvos" spaustuvė, 1981 m. Sao Paulo. 144 psl. Viršelis ir vinjetės Onos M. Petraitytės - Liblik. Kaina 5 dol. Redaktorės žodyje sakoma: "Šios knygelės tikslas supažindinti skaitančią visuomenę su Literatūros būrelio dalyvių pastangomis išlaikyti lietuvišką žodį gyvą ir neatsilikti nuo

kultūrinių tautos vertybių". Alf. D. Petraitis duoda literatūros būrelio veiklos apžvalgą. Trumpi gyvenimo nuotyčiai, prisiminimai, eilėraščiai bei vertimai sudaro visą leidinio turinį. Autorių tarpe randame A. Mošinskį, A. Steponaitį, B. Kėmeklytę-Merani, Gražiną Opaitę - Boleckienę, J. Čiuvinšką, J. Ringuvą, J. Satkūnaitę, Kl. Jūrą, Kl. Timgaudą Juraitį, P. Gaveną, Rachel Portelą Audenį, Venancijų Ališą, Zeną Ignonį ir kt.

JUOZO BRAZAIČIO RAŠTŲ jau išleista 4 tomai. I-me tome: Tumas-Vaižgantas, Dambrauskas-Jakštas, Donelaitis, Daukantas, Valančius, Baranauskas, Pietaris (1980 m.), 551 psl.; II-me tome: Nuo Maironio iki Brazdžionio — 17 rašytojų (1981 m.), 568 psl.; II-me tome: Literatūros baruose, knygų vertinimai, tautosaka (1982 m.), 568 psl.; IV-me tome: Kultūros rūpesčiai, kultūrininkai, te-

atras, mokyklos klausimais, (1983 m.), 563 psl.

Raštų redaktoriai: Alina Skrupskelienė ir Česlovas Grincevičius. Viršelis ir aplankas Ados Sutkuvienės.

Leidėjas — Į Laisvę fondas lietuviškai kultūrai ugdyti, 5620 S. Claremont Ave., Chicago, IL 60636. Spausdino Draugo spaustuvė: 4545 W. 63rd Street, Chicago, IL 60629. Gaunama ir pas platintojus. Knygos įrištos kietais viršeliais. Vieno tomo kaina 15 dol.

Pranas Gaida. NEMARUS MIRTINGASIS. Arkivyskupas Teofilus Matulionis. Ganytojas. Kalinys. Kankinys ir laimėtojas. Lietuvių Katalikų Mokslo Akademijos, Roma, Piazza della Pilotta 4, leidinys. "Negęstančiųjų žiburių" serijos VI tomas. 369 psl. Kietais viršeliais. Kaina 15 dol. Gaunama ir pas platintojus.

Pr. Gaida savo įvadiniame knygos žodyje, pristatydamas T. Matulionį, kaip asmenį, kuris "nušvito Lietuvos gyvenime labai savita šviesa, kuri pasklido ne tik Lietuvos, Latvijos, Rusijos žmonėse, bet ir už Atlanto vandenyno, ypač Šiaurės Amerikoje, kur nuo seno yra įsikūrusi gana gausi lietuvių išeivija. Toji šviesa buvo ne mokslinė, ne politinė, ne valstybinė, o asmeninė, moralinė, spindinti krikščioniškomis vertybėmis". Toliau autorius ten pat rašo: "Nors viešumon išėina tik vienas šios monografijos autorius, tačiau autorinė atsakomybė tenka ne jam vienam — antrasis autorius, gyvenęs Lietuvoje, šiuo metu negalėjo būti paskelbtas".

Knyga suskirstyta į tris dalis: Kunigas - vyskupas - kankinys. Spauda ir liudininkai apie velionį ir Vyskupo Matulionio laišakai.

Eglė Juodvalkė. PAS KĄ ŽIEDAS ŽYDI. Eilėraščiai. Išleido Ateitis 1983 m. Viršelis Uosio Juodvalkio. 96 psl. Spaudė Draugo spaustuvė, Chicagoje. Kaina 6 dol.

Knygos dedikacija: Knygą skiriu savo brangiems tėvams.

Kazys Bradūnas. PRIERAŠAI. Eilėraščiai. Išleido Ateitis 1983 m. Spaudė Draugo spaustuvė, 4545 W. 63rd Street, Chicago, IL 60629. 79 psl. Kaina 6 dol.

Eilėraščiai paskirstyti į tris skyrius: Prierašai prie Genezės, Prierašai prie šv. Jono ir prierašai prie Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos.

Ateities Leidykla nuo 1969 metų iki dabar yra išleidusi šių autorių poezijos, romanų, apysakų knygy: Vitalijos Bogutaitės — 2, Vlodo Šlaito — 3, Danguolės Sadūnaitės — 2, Jurgio Jankaus — 2, Julijos Švabaitės-Gylienės — 2, Aloyzo Barono — 1, Teresės Pautieniūtės — 1, Ichoko Mero — 1, Kazio Bradūno — 3, Petro Melniko — 1, Kazimiero Barėno — 1, Eglės Juovalkės — 1 bei "Tiltus ir tunelius" — jaunųjų poezijos rinkinį, "Lietuvių poeziją išeivijoje", "Balsai" (iš pasaulinės poezijos) ir antologiją "Žvaigždynų sonetos".

II PASAULIO LIETUVIŲ DIENOS. Išleido II PLD vyriausias komitetas. Spausdino Draugo spaustuvė, 8,5 x 11 colių formato, 332 psl., gausiai iliustruotas leidinys, vertingas suvenyras šioms istorinėms Lietuvių dienoms prisiminti.

Redaktorių darbų koordinatorius ir įvadinio skyriaus redaktorius Bronius Nainys. Kitų skyrių redaktoriai: PLB seimo — Romas Kasparas. Jaunimo kongreso — Ofelija Barškėtytė ir Ramunė Kubiliūtė, Sporto — Vytautas Grybauskas, Dainų šventės — Danu-

tė Bindokienė, Kultūrinių renginių — Vacys Rociūnas, Kultūrinių pramogų — Marija Remienė. Viršelį ir titulinį puslapius paruošė Vincas Lukas. Kaina 5 dol. Gaunama pas platintojus.

VAINIKAS KRYŽIUS LELIJA. Kazimierinė grožinės literatūros antologija. Redagavo Alfonsas Tyruolis. 328 psl. Dailininkas Vytautas O. Virkau. Išleido Lietuviškos Knygos klubas 1983 metais. Antologijos paruošimu, redagavimu ir išleidimu rūpinosi šv. Kazimiero 500 metų mirties sukakčių komitetas. Jo darbą tiesioginiai parėmė Lietuvių Fondas ir JAV LB Kultūros Taryba iš jai Lietuvių Fondo skirtos sąmatos.

Antologijoje sudėti daugiausia lietuvių išeivijos poetų, prozininkų ir dramaturgų kūriniai. Joje dalyvauja daugiau kaip 50 autorių su apytikriai 75% spausdintų ir 25% rankraštinių darbų.

Šiai antologijai daugiausia medžiagos surinko kun. Stasys Yla. Jis parašė ir įvadinį straipsnį "Šv. Kazimieras lietuvių literatūroje". Knygos kaina kietais viršeliais \$12 ir minkštais — \$9. Gaunama "Drauge", 4545 W. 63 Street, Chicago, IL 60629 ir pas platintojus.

AUSZRA, laikraštis išleidžiamas Lietuvos milėtoju. Istorijos ir gretimųjų sričių neperiodinis leidinys, skirtas "Ausros" šimto metų sukak-

čiai paminėti. Šiame antrajame tome perspausdinti 1885 m. 1-12 nr. ir 1886 m. 1-6 nr.

Apie Ausrą, josios gadynę ir įtaką apžvalgą parašė Jonas Dainauskas. Įdėtos Ausros redaktorių ir bendradarbių nuotraukos, perspausdinamo II-jo tomo išleidimo mecenatai, aukotojai ir iš anksto užsiprenumeravę.

Išleido Lietuvių Istorijos Draugija, 10425 South Kenton Ave., Oak Lawn, IL 60453. Redagavo Jonas Dainauskas. Išleidimo lėšas sutelkė Alicija Rūgytė. Spausdino M. Morkūno spaustuvė, Chicago, IL. 1983 m. Įrišta kietais viršeliais. Kaina 25 dol.

Vyskupas Vincentas Brizgys. ŽMOGUS REALIAME GYVENIME. Spasudino "Draugo" spaustuvė, 319 psl. Leidėjas ir kaina nepažymėta.

Knygoje rašoma apie žmogų, jo vertę, jo misiją, laisvę, religiją ir dorovę. Paskiri knygos skyriai: Pasauliečių dalyvavimas Bažnyčios misijoje, Kai kurie reiškiniai mūsų laiko Katalikų Bažnyčioje, Žodis apie jaunystę, Žmogus ir jo tauta, Religijos vieta valstybėje, Valstybės ir Bažnyčios santykių klausimas. Valstybės santvarka ir demokratija. Šis pastarasis skyrius, užima trečdalį visos knygos, kalba apie demokratijos rūšis: komunistų skelbiamą demokratiją, socialistinę, liberalistinę, bepasauležiūrinę, krikščioniškąją demokratiją ir t.t.

**STOKIME ŠALIA KOVOTOJŲ UŽ
DIEVĄ IR TĖVYNĘ — PRISIMINKIME
KUN. ALFONŠĄ SVARINSKĄ IR
KUN. SIGITĄ TAMKEVIČIŲ!**

KAUNAS TAUTOS SUKILIMO DIENOMIS

“Metalo” sukilėlių grupės kautynės 1941 m. birželio 23-24 dienomis Šančiuose - Kaune.

(Pasikalbėjimas su ltn. Miku Vytėnu, sukilėlių grupės vadu)

DR. ADOLFAS DAMUŠIS

1941 metais birželio 22-25 dienomis Lietuvoje įvykęs sukilimas nepatiko nei sovietiniam okupantui, prieš kurį šis ginkluotas lietuvių tautos sukilimas buvo nukreiptas, nei naciams, kurie vyko į rytus su nemažesniais imperialistiniais tikslais kaip ir Sovietų Sąjungą.

Naciai sukilimu įteisintą Lietuvos vyriausybę vadino šmėkla. Nors jie ir nujautė, kad sukilimas gali įvykti, bet jo tokio su specifiniais lietuviškais tikslais kaip valstybinė nepriklausomybė ir Laikinoji vyriausybė nesitikėjo. Ir pradžioje neapsprendė, kaip šią iškilusią problemą spręsti ir Laikinąją vyriausybę atskratyti. Gestapas planavo vyriausybės narius išsiųsti į koncentracijos stovyklą. Reicho kariuomenės vadovybė tam pasipriešino. Po to gestapas įvairiomis slaptomis obstrukcijomis bandė Laik. vyriausybės veiklai kliudyti. Bet vis dėlto Laik. vyriausybei pavyko išsilaikyti tokiose nepalankiose aplinkybėse net šešias savaites.

Lietuvių tauta sukilimu siekė dviejų tikslų:

pirmiausia visam pasauliui paskelbti, kad, panaudodama pirmą pasitaikiusią progą, visuotinu tautos sukilimu ginklo pagalba išstoja iš Sovietų Sąjungos;

antra, atgauti pilną savarankišką valstybingumą, t.y. Lietuvos valstybės nepriklausomybę.

Pirmasis tikslas, išstojimas iš Sovietų Sąjungos, tuo metu buvo įvykdytas. Antrasis, Lietuvos pilno valstybingumo realizavimas, po šešių Laikinosios vyriausybės veiklos savaitių vokiečių civilinės okupacinės valdžios (Civilverwaltung) buvo laikinai sutrukdytas, bet nepanaikintas. Antrosios sovietinės okupacijos metais nebuvo jokio oficialaus akto, kuriuo Lietuva būtų įjungta iš naujo į Sovietų Sąjungą. Taigi Lietuva yra nepriklausoma valstybė, tik tai šiuo metu ginkluotos agresijos būdu pavergta; ji savo sukilimu deklaruoto valstybingumo neatsisakė.

1941 metų sukilimas buvo visos lietuvių tautos pasipiktinimo išraiška sovietinio okupanto teroru, žmogaus teisių pažeidimu, tautos genocidu vykdomu masiniais šeimų ir atskirų asmenų trėmimais bei žudymais ir iš viso okupanto prievarta užkraunant lietuvių tautai nepriimtina bankrutuojančią sistemą. Pati gi pagrindinė priežastis buvo lietuvių tautos visuotinis apsisprendimas išsiveržti iš Sovietų Sąjungos ir savarankiškai tvarkytis savojoje savarankiškoje valstybėje.

1941 metų sukilimas yra labai svarbus įvykis Lietuvos istorijoje, dar

* slapyvardis

nepakankamai mūsų išryškintas bei suprastas.

Sukilimo tikslas, dvasia, visuotinumas tiksliausiai išryškėja pateikiant sukilimo detales bei tikruosius faktus.

“Metalo” sukilėlių grupės kautynės 1941 metais birželio mėn. 23-25 dienomis Šančiuose - Kaune yra vienos iš pačių būdingiausių, vykusių Kaune bei jo priemiesčiuose. Čia detalus jų aprašymas.

— o —

1978 metais vasarą Dainavoje sutikau gerą pažįstamą Miką Vytėną. Jis 1941 metais birželio mėn. 23 - 25 dienomis vadovavo “Metalo” fabriko sukilėlių grupei. Šis sumaniai strategiškai išsidėstęs vienetas buvo veiklus ir labai efektyvus sukilimo veiksmuose. Jį tenka laikyti vienu iš charakteringiausių sukilimo eigoje. Keletą kartų anksčiau buvau kalbinęs leitenantą Miką Vytėną surašyti savo prisiminimus. Dabar gi, pasinaudodamas palankia stovyklina aplinka, paprašiau jį įkalbėti savo sukilimine Odiseją į juostelę. Įsikūrę stovyklos ramesniame kambaryje, keletą valandų pasikalbėjome, Mikui Vytėnui daviau visą eilę klausimų. Jo atsakymus vėliau išrašiau iš juostelės. Išrašytą tekstą pasiunčiau jam peržiūrėti, patikslinti bei papildyti. To pokalbio patikslintas turinys čia ir yra spausdinamas.

Kaip atsiskyrėt nuo pulko ir kaip išsivadavot iš sovietinio korpo politruko globos?

1941 metais birželio mėn. 21 dieną, šeštadienį, t.y. karo pradžios išvakarėse poligone sutikau besilankantį Albiną Graževičių. Jis tada dirbo Varėnos sanatorijoje. Iš jo sužinojau, kad NBC anglų radijas skel-

bia, kad karas čia pat. Tą dieną iš pulko komisaro buvau gavęs žodinį leidimą sekmadienį nuvykti į Varėnos miestelį. Tą vakarą kažkaip nesveikavau, buvo pakilus temperatūra iki 39 laipsnių C (102 laipsnių F), bei buvo apsidėjęs kažkoks virškinimo sutrikimas. Nemigo naktį apsisprendžiau, kad atėjo laikas atsipa-laiduoti nuo dalinio.

Sekmadienio ankstyvą rytą, paėmęs ordinansą, išjojau pro užpakalinius poligono vartus į Varėną. Laimingai sugavęs autobusą, patraukiau į Kauną. Važiuojant pro Alytų — aliarmas: vokiečių aviacija bombardavo Alytų. Važiuavau toliau. Pasiekęs Prienus, svarsčiau, ar čia išlipti, ar rizikuoti ir važiuoti į Kauną be leidimo. Prienuose neturėjau pažįstamų, o Kaune pilna draugų. Tad patraukiau į Kauną. Ten sutikau daug pažįstamų studentų bei karininkų iš abiejų poligonų: Varėnos ir Pabradės su formaliais leidimais. — Visi pakilioje nuotaikoje diskutavo karo pradžią. Ūpą kelė ir tai, kad Kauno aerodromo gazolino tankai jau buvo subombarduoti ir degė.

Kuri savaitės diena tai buvo ir kuri maždaug valanda?

Tai buvo sekmadienio vidudienis, birželio mėn. 22 diena. Gazolino tankai vokiečių aviacijos jau buvo susprogdinti šio sekmadienio ankstyvą rytą. Jaučiau, kad mano sutikti pažįstami buriavosi įvairiems sukilimo uždaviniams.

Vakare nuėjau pas brolių, kuris gyvenė Žaliakalnyje. Ištiesą naktį kasiau slėptuvę po grindimis manydamas, kad frontas priartės tiktai už keletos dienų, o gal net už savaitės.

Pirmadienio rytą, man slėptuvę betvarkant, per radiją išgirdau Lietuvos

himną ir Lietuvos nepriklausomybės ir vyriausybės sąstato paskelbimą. Nubraukęs dulkes nuo veido su paruoštu šūviui F. N. pistoletu su aštuoniais šoviniais (tiek jų mums tada sovietiniai politrukai nepasitikėdami teduodavo) bėgte išbėgau į miestą. Duonelaičio ir Daukanto gatvių sankryžoje, prie radijofono sutikau geroką būrį pažįstamų jaunų veidų sukilėlių: leitenantą Stonį, berods, Pilypą Žukauską-Narutį ir kitus. Iš jų patyriau, kad už geros valandos Darbo Rūmuose bus sukilėlių vadų pasitarimas. Dabar gi mūsų pagrindiniai uždaviniai yra organizuoti apsaugą tiltų, įmonių bei pastatų nuo sunaikinimo ir sukelti sovietinėje okupacinėje kariuomenėje ir vyriausybėje paniką, kad jie kuo greičiau su mažiausiais mūsų gyventojams ir Lietuvos turtui nuostoliais išsinešdintų.

Turėjau gerą valandą laiko, tad patraukiau Šančių linkme, norėdamas susitikti su vienu kitu pažįstamu. Eidamas pro "Metalų" fabriką, mačiau, kad grupė vyrų su šautuvais neplaningai ir neprotiškai ginkluoti manevruoja po gatvę. Tai buvo fabriko darbininkai, kurie pasigrobę ginklų iš degančių sandėlių pradėjo partizanauti. Nutoldamas mačiau, kaip Juozapavičiaus Prospektu iš Kauno Panemunės kryptimi pravažiavo sunkvežimis pilnas iki dantų ginkluotų enkavedistų. Prie "Metalų" fabriko įvyko stiprus susišaudymas. Man tada atrodė, kad tų neatsargių vyrų būrį enkavedistai bus ištaškę.

Pasimatęs su reikalingais asmenimis, tiesiai pro Aukštuosius Šančius pro geležinkelio stotį traukiau į Darbo Rūmus. Stoties rajone stipriai šaudė. Dar nenusileidęs žemyn į geležinkelio stotį susisalgavau: "O ko dar eiti į Darbo Rūmus, kad čia pat

"Metalų" fabriko rajone mano veiklai yra pakankamas uždavinys. O užuomazgai jau yra ir drąsių vyrų, kuriems reikia kariškai apmokyto vado. Tad apsisukau ir patraukiau "Metalų" fabriko kryptimi. Čia rađau giedresnį vaizdą negu baiminausi: susišaudyme su enkavedistais nei vienas nenukentėjo. Visa grupė karingai nusiteikusių fabriko darbininkų su entuziazmu pasidavė mano vadovybei.

Mums besitvarkant čia pat atvyko neblogai ginkluota, atrodo, iš centrinio LAF štabo, kuris buvo įsikūręs senelių prieglaudoj, siūsta 7-8 studentų grupė. Du iš jų atsargos leitenantą Romą Franckaitį ir Apolinarą Pūką pažinojau iš studijų dienų ir iš karo mokyklos laikų. Jie atsigabeno du sunkiuosius kulkosvaidžius ir gerokai šaudmenų. Ši studentų grupė automatiškai įsijungė į "Metalų" sukilėlių užuomazgą.

Aprašykite "Metalų" fabriko vietovės, kurioje pasiryžot veikti, situacijos planą.

Čia yra pateikiamas fabriko pastatų, kelių bei kovotojų išsidėstymo planas.

Einant iš Kauno į Šančius ir priėjus geležinkelio stotį ir prie stoties pasukus į dešinę į plane nurodytą kelią, pasieksime Nemuno krantą. Pasukus į kairę ir praėjus po geležinkelio Žalioju tiltu, prasideda Juozapavičiaus Prospektas, kuris buvo pagrindinis kelias iš Kauno pro Šančius į Panemunę, į rytus.

Praėjus po geležinkelio tiltu, už kelių šimtų metrų, kairėje Juozapavičiaus prospekto pusėje buvo "Tilkos" baldinių fabrikas ir tuojau už jo didelis "Metalų" fabriko blokas. Dalis "Metalų" fabriko pastatų buvo išnuomuota "Audimui", "Kabliukui"

ir dalis kitoms mažesnėms įmonėms. Visi jie sudarė vieną vieneta, aptvertą vientisa aukšta medine tvora.

Strategiškai tai buvo gera vieta įsitvirtinimui. Iš čia buvo galima kontroliuoti ilgą Juozapavičiaus prospekto juostą. Tas "Metalo" fabriko blokas išilgai Juozapavičiaus prospektą turėjo ilgą vienaaukštį mūrinį, beveik plokščiu stogu, kiek nuolaidžiu į fabriko kiemą, pastatą (plane pažymėta 14). Jo priešgaisrinė apie pusės metro aukščio mūrinė sienelė (5) buvo puikiausia kovotojams (10) priedanga saugoti ir nuo priešų akių ir nuo kulkų. Kampe prie "Tilkos" fabriko Skuodo ir Juozapavičiaus prospekto gatvių sankryžoje buvo įvažiavimas į "Metalą" su dideliais stipriais užrakinamais vartais (1). Ties vartais stūksojo aukštas mūrinis sargybos bokštas su apvaliu langu pastogėje (2).

Posicijoje išsidėstėm sekančiai: Ats. ltn. Romas Pranckaitis ir jo padėjėjas su sunkiuoju kulkosvaidžiu "A" priešingoje nuo "Metalo" gatvės pusėje, kur Juozapavičiaus prospektas daro mažą posūkį į kairę, vienaaukščio namo salkoje (9).

Sunkusis kulkosvaidis "A" pro salkos langą galėjo dengti flankuojančia ugnimi Juozapavičiaus prospekto ruožą palei "Metalą" ir "Tilką" tiesiog idealiai. Taip pat puikiai kontroliavo vienaaukščio frontinio namo pasienį iš gatvės pusės, kurio kovotojai išsidėstę ant to namo stogo matyti negalėjo. Sunkusis kulkosvaidis "A" buvo labai aktyvus ir uždavinius atliko pasigerėtina.

Dalį kovotojų išdėsciau ant frontinio pastato stogo už priešgaisrinės sienelės. (10), o kitus fabriko rajone. Ats. ltn. Apolinaras Pukas įsitaisė su sunkiuoju kulkosvaidžiu "B" aukš-

tame sargybos bokšte ties vartais (2). Juozapavičiaus prospektas jam buvo matomas kaip ant delno.

Ant frontinio namo stogo buvo ir mano vadovietė (12). Tame pastate apačioje sargybos būstinėje šalia įėjimo į fabriką (7) įkurdinom mūsų štabą (3). Aplink visą rajoną išdėsciau sargybos postus.

Ar turėjot pakankamai ginklų?

Pradžioje turėjom du sunkiuosius kulkosvaidžius ir kiekvienas po šautuvą ar automatą. Taigi, nors ir neperdaug, bet pradėjom veiklą ne plikomis rankomis. Mūsų arsenalas dėka paimto grobio augo labai sparčiai. Municijos trūkumo nejutome nei vieną momentą. Net atvirksčiai, arsenalas aprūpino lengvai ne tikrai greit augančias sukilėlių savanorių eiles, bet įgalino teikti dosnią pagalbą kaimyninėms kovotojų grupėms.

Kiek intensyvus kariuomenės dalinių judėjimas tada buvo

Juozapavičiaus prospekte?

Tai buvo pagrindinė sovietinės kariuomenės judėjimo arterija iš Kauno pro Šančius Panemunės tilto kryptimi. Karinis trafikas čia buvo gana intensyvus.

Įvairiausio dydžio ir pobūdžio motorizuotos, arkliais traukiamos, pėsčiųjų grupės voros viena po kitos su įvairaus ilgio patrankomis iš Kauno traukė Panemunės tilto kryptimi. Priešinga kryptimi trafiko beveik nebuvo. Ir taip tų vorų trafikas negavo ištiesą pirmadienį iki vėlumos. Ir jos visos patekdavo į mūsų labai tirštą kulkosvaidžių ir automatų ugnimi dengiamą zoną.

Pradžioje stengėmės ginklų atsargas papildyti per daug nerizikuodami, nuginkluodami pavienius karius ar jų grupes, pavienius sunkvežimius, ar mažesnes voras. Juos apšaudydavom ir ugnies protarpiais šaukdavom: "Zdavaite v plien, brasaite oružije" ("pasiduokit nelaisvėn, meskit ginklus"). Vieni iš jų pakludavo ir pasiduodavo, kiti gi kovėsi. Mūsų ginklų ir municijos atsargos, o su jomis ir mūsų jėgos ir pasitikėjimas jomis augo labai sparčiai.

Paimtame groby greta daugybės ginklų ir šaudmenų radome gausiai ir prieššarvinių šovinių. Greitai pasijutome tiek stiprūs, kad ugnimi šveitėme kiekvieną į mūsų ugnies zoną patekusią vorą, nežiūrint jos dydžio ar pobūdžio. Net gi ir voros, kurių sudėtyje buvo tankų ar šarvuotųjų, nesudarė išimties. Ir jas pasitinkdavom kulkosvaidžių, automatų, granatų pragariška ugnimi.

Šioje vietoje, esu tikras, atsiras skeptikų, kurie nušypsos galvodami: "Čia tai jau vyrutis truputį padailina. Apšaudyti ir veltis į kautynes su tankais? Kur gi jų protas?"

Tiesa, atviroje lygumoje išsirikia-vus, mūsų jėgos daugelyje atvejų buvo daug mažesnės negu priešų. Bet čia reikia įkalkuliuoti keletą mūsų naudai veikusių faktorių:

a) Mes kovėmės iš gerai organizuotų ir užmaskuotų pozicijų, priešui nematomų ir sunkiau pasiekiamų.

b) Priešas gi, mums puikiausiai matomas ir mūsų ugnimi pasiekiamas, staiga pasijusdavo patekęs į ugnies pinkles.

c) Artėjančio fronto spaudimas, nuo kurio jie norėjo greičiau atsipalaiduoti ir nutolti, mažino jų norą giliau veltis į vietines kautynes ir tuo gaišti laiką. Tuo galima aiškinti fak-

tą, kad prasiveržę pro mūsų ugnį, persigrupavę ir apsitvarkę, niekad negrižo atgal kautis ir bandyti "išrūkyti" mus iš pozicijų, nors tam turėjo priemonių ir jėgų pakankamai.

d) Jų evakuacija atrodė chaotiška, neplaninga, neorganizuota.

e) Pagaliau mūsų drąsi staigi agresyvi akcija šiose kautynėse buvo lemiamas faktorius.

Tų mūsų kautynių taktikoje pradžioje rūpinomės daugiau gynimusi bei ginklų grobiu. Tiekimo vežimai su ginklais ir municija buvo mūsų specialaus dėmesio centre.

Greitai perėjom į ofensyvinę taktiką — p u l t i l.

Mūsų siekimas buvo staigiai agresyviai pulti priešą, duoti kuo daugiausia ugnies, kelti kuo didžiausį triukšmą, tuo sukelti priešo eilėse paniką, kad jis pajustų sutiktas "karštai", ir kad nešdintųsi kuo greičiausia iš Kauno, nespėjęs padaryti nei žmonėms, nei turtui didesnių nuostolių. Pagaliau juk puolimas yra bene geriausia ir gynimosi rūšis.

Po kiekvienų kautynių surinkdavom belaisvius, sužeistuosius, jų o taip pat ir nukautųjų ginklus, o taip pat gurguolių vežimus su ginklais ir municija, ir visa tai sugabendavom į fabriko kiemą. Vežimuose rasdavom nuostabiai vertingo grobio: sunkiųjų ir lengvųjų kulkosvaidžių, minosvaidžių, granatsvaidžių, automati-nių bei paprastų šautuvų, pistoletų, granatų, minų ir kitų šaudmenų.

To ginklų grobio buvo tiek daug, kad su kaupu užteko mūsų veiklai ir pajėgėm remti kaimynines sukilėlių grupes.

Fabriko kiemo gilumoje esančius medinius pastatus įstaigoms skirtus

pavertėm ambulatorija ir iš dalies ligonine, kur teikėme pagalbą sužeistiesiems, bei juos ten laikėme. Tam reikalui užėmėme visas įstaigų patalpas ir vis trūko, nes sužeistųjų skaičiai vis didėjo.

Netoli ambulatorijos aikštėje lyg darže laikėme belaisvius (13), kurių skaičius vis didėjo.

Viduryje kiemo tarp mūrinių fabriko pastatų gana saugioje ir uždaroje vietoje buvo mūsų ginklų arsenalas ir naujokų apmokymo vieta.

Aptilus kautynių triukšmui, pas mus kiekvienos pertraukos metu atėdavo 10-30 ir daugiau vyrų. Daugumoje žalias kariškai neapmokytas jaunimas, bet pasitaikydavo ir su karišku stažu puskarininkių, grandinių, o taip pat ir vyresnio amžiaus įvairių profesijų vyrų.

Naujokus apmokydavom greit, kaip ginklą vartoti, kaip laikytis kautynių metu. Tas apmokymas trukdavo apie dvidešimt minučių. Ir po to juos jau ginkluotus įrikiuodavom į kovotojų eiles.

“Metalo” fabriko grupės branduolyje visą laiką buvo apie 50-70 vyrų. Kitus grupėmis 12-15 vyrų, suradę jiems kariškai patyrusį vadovą puskarininkį ar bent grandinį, siunčiau už mūsų kautynių rajono ribų į apylinkes, kur spaudimas buvo didesnis, kur pagalba buvo labiau reikalinga. Ginkluotų vyrų grupės daugiausia prašė Nemuno pakrantėse susitelkę sukilėliai bei geležinkelio stoties ir Aukštųjų Šančių daliniai.

Pertraukų metu sulaukdavo lankytojų iš apylinkių gyventojų, daugiausia merginų. Jos atnešdavo kovotojams įvairaus maisto: sumuštinų, sriubų, gėrimų.

Ir visą pirmadienį jums taip viskas sklandžiai sekėsi,

ar buvo ir sunkių momentų?

Be abejo, kur vyksta kautynės, ten neįmanoma apsieiti be pavojų. Taip ir mūsų atveju atsitiko. Vidudienį, gal apie pirmą valandą po pietų artėjo motorizuota vora. Apšaudėm, šaukėm pasiduoti. Atrodė, kad ji pasiduoda. Susitardėm ugnį ir buvom beieiną susirinkti belaisvius ir grobį. Tuo metu iš apvalaus lango (2) sunkaus kulkosvaidžio “B” lizdo per garsiakalbį pasigirdo stiprus dainuojantis kulkosvaidininko Apolinaro Pūko balsas: “Wir sind deutsche Parashutisten” (mes esame vokiečių parašiutininkai). Raudonarmiečiai staiga šoko iš sunkvežimių, prisispaudė prie mūsų pastato sienos, nuo stogo mes jų negalėjome matyti. Ir jie pradėjo mėtyti ant mūsų stogo granatas. Viena iš jų nusiritusi nuo stogo nukrito šalia sunkvežimio, prikrauto šaudmenų, kurio dar nespėjome įsigabenti į kiemo gilumą. Laimei granata sprogo, nepadarusi didesnių nuostolių. Mums tai buvo gera pamoka — ginklų su municija nepalikti nei trumpam kautynių zonoje.

Antroji granata nukrito ant stogo vos porą metrų nuo manęs. Tokiu atveju yra du galimūnai reaguoti: 1. griebti granatą ir sviesti atgal į priešą, tas rizikinga, nes granata gali sprogti rankoje, 2. griūti ant žemės, šiuo atveju ant stogo, sprogusios granatos skeveldros lekia į šonus ir į viršų konusu, ir gali žemai gulinčio nekliūdyti. Pasirinkau antrąjį galimumą — prisispaudžiau prie stogo ir laukiau sprogimo.

(Tęsinys rugsėjo “L” numeryje)

JAUNIMO TALKA SPAUDAI

Mąstydami apie tautos išlikimą išeivijoje ir kovos už Lietuvos laisvę tęstinumą, žvilgsnis krypsta į jaunąją kartą. Sekame jų organizacijų ir pavienių asmenų žingsnius, jų reiškimąsi lietuvių ir gyvenamųjų kraštų visuomeniniame gyvenime. Džiaugiamės jų iniciatyva ir konkrečia talka mūsų kultūriniame, socialiniame bei politiniame gyvenime. Daug vilčių sudedame į mūsų jaunosios kartos kūrybinį ir ekonominį potencialą. Jų remtančių pečių ir naujų, sveikų idėjų niekas neatsisakys. Jų pagalba reikalinga įvairiose srityse dabar, jos reikalingumas padidės, kai Lietuvoje gimusi generacija pasitrauks iš aktyvios veiklos. O gyvenimas tuštumos nemėgsta.

Šios mintys skverbiasi galvon, kai sekame dabartinės Pasaulio lietuvių jaunimo sąjungos naujosios valdybos įdomius pasisakymus. Stabtelėjime ties vienu — bendradarbiavimu lietuviškoje spaudoje. Jau pats lietuviškos periodikos svarbos pajautimas naująją PLJS vadovybę įrkiriuoja į išeivijos likiminę kovą. Mūsų spausdintas žodis savąja kalba ir dalinai svetimomis kalbomis yra ir bus vienas iš mūsų tautinės gyvybės mastų. Ir kai

jaunoji karta (PLJS) suorganizavo korespondentų kolektyvą, kurio "tikslas yra išreikšti lietuviško jaunimo nuomonę spaudoje, informuoti lietuvių bendruomenę apie tai, ką jaunimas daro ir ką jis galvoja, ir labiau pritraukti jaunimą prie lietuviškos spaudos" — ir dar daugiau — kreipiasi į redaktorius, kad atsiųstų "srašą temų, į kurias Jūs norėtumėte, kad jaunimas reaguotų", tokie reiškiniai nuteikia labai pagrąsinančiai. Jei prie Jaunimo sąjungos iniciatyvos prisijungtų skaitlingų skautų, ateitinių bei kitų organizacijų nariai, gal lietuviškai spaudai nereikėtų gyventi didelio nerimo ir netikrovės šešėlyje.

Manau, kad mūsų periodika šių jaunimo mintį tikrai nuoširdžiai sveikina! O jaunimas į lietuviškų problemų gvildenimo grandinę galėtų įjungti visus aktualius kultūrinius bei politinius klausimus, kuriais rapinasi mūsų išeivija, ir, juos pervaręs per savo galvosenos prizmę, pateikti skaitytojui. Nereikia ieškoti dirbtinų problemų, jų turime užtenkamai mūsų dienose. Mūsų politinė veikla ir jos efektingumas Lietuvos laisvės byloje; kultūrinių - politinių veiklos sferų pasidali-

nimas — nonsensas ar būtinybė; bendravimo su Kraštu problema — kaip ir kokiame laipsnyje; spauda ir jos ateitis; kaip jaunimą įtraukti į lietuviškos spaudos skaitytojų šeimą; kaip jaunimas įsivaizduoja išeivijos Lietuvą su spauda, parapijomis bei organizacijomis, kai ši našta guls ant jų pečių netolimoje ateityje; dalyvavimas Amerikos politiniame gyvenime ir t.t. Tai kelias bendrybinių klausimų, pro kuriuos jaunimas negalės praėiti jų nepalietęs.

Kad dabarties jaunimo galvosena stipriai nesikerta su senesniosios kartos mintimis, rodo ir redakcijai PLJS atsiųsti du straipsniai Vasario 16-sios proga, kaip gyvą įrodymą, kad jaunimas su savo pasisakymais lietuvių spaudoje nori ateiti dabar. Gytis Liulevičius rašo apie lietuvių kalbos ir lietuviškos šeimos būtinybę tautos išlikimui. Cituojame: "Netekus lietuvių kalbos, nebėbus ir prasmė išlaikyti mūsų tautinį vienetą — prarasime tą vienybę, kuri mus jungia. Nepasigaudinėkime — be lietuvių

kalbos dings kartu ir lietuviai... Kalbos išlaikymas reikalauja atkaklumo, atsparumo — pasiduodami išduosime tautą. Beveik vienintelė galimybė lietuvių kalbai išlikti mūsų tarpe yra lietuviškų šeimų kūrimas..." O apie Vasario 16-sios prasmę Linas Palubinskas galvoja: "...Vasario 16 yra idealo šventė, yra pasididžiavimas tuo, apie ką svajoja kiekvienas. Minėdami Lietuvos nepriklausomybės šventę, minim daug ką didesnio; viso pasaulio žmonių pasitikejimą savimi. Lietuvos pavyzdys atstovauja tą heroizmą, kuris įtikina žmones, tautas, kad jie pasaulį gali pakeisti..."

Tai šviesūs pragiedruliai gan rūškanoje išeivijos padangėje. Jei ši gyvybe kvėpuojanti šviesa pajėgs prasiversti į mūsų jaunesniosios kartos gan dažnai indiferentišką mąstymą, ji apšvies ir sušildys darbui ir aukai abejingas širdis, galėsime drąsiai teigti, kad tarp generacijų minties ir veiksmo tiltai nėra sugriauti ir sutartinė kova už lietuvišką gyvybę bus tęsiama.

Kur mes bebūtume — Jūs Čikagoje ar Adelaidėje, mes čia Lietuvoje, dar kiti — Pravieniškių ar Permės lageriuose, esame vienos tautos, vienos tėvynės — Lietuvos vaikai. Mūsų skirtingi likimai, bet vienas kraujas. Mažam mūsų kraštui istorija lėmė sunkią ir savitą dalį.

Iš Lietuvos jaunimo laiško laisvajame pasaulyje gyvenančiam Lietuvos jaunimui.

(Pogrindžio "Lietuvos ateitis", 7 nr.)

“Į LAISVĘ” 1983 METŲ AUKOTOJAI

Mecenatai: Chicagos LFB sambūris — 250 dol.; Dr. K. Ambrozaitis — 100 dol.; A. Raulinaitis — 100 dol.; Dr. A. Sležas — 80 dol.; E. Pakulienė — 50 dol.; A. Pladys — 50 dol.; V. A. Tomkus — 50 dol.; Dr. P. Žemaitis — 50 dol.

“Į Laisvę” 1983 m. gruodžio mėnesio mecenatas — Clevelando LFB sambūrio nariai: po 100 dol.: A. Alkaitis ir J. Mikonis; po 50 dol. — dr. J. Skrinska, Vl. Čyvas ir I. Janavičius; po 35 dol. — J. Žilionis ir J. Vasaris; po 30 dol. — J. Ardys ir A. Sušinskas; po 25 dol. — V. Brizgys, Br. Bernotas, J. Damušis ir V. Rociūnas; po 20 dol.: K. Ralys, V. Palūnas; 10 dol. — G. Bučmys.

Garbės prenumeratoriai: A. Balsys, kun. K. Balčys, dr. K. C. Balukas, J. Baužys, K. Bružas, kun. V. Dabušis, dr. J. Jurgilas, dr. J. Kazickas, V. Kazlauskas, dr. P. Kisieličius, prel. J. Kučingis, M. Lenkauskienė, A. Pocius, K. Račiūnas, kun. A. Račkauskas, Vl. Sinkus, M. Sodonis, J. Stiklorius, J. Urbonas, V. Volertas.

Aukotojai: J. Ambrizas, J. Arštikis, A. Atutis, S. K. Balys, L. Barauskas, R. Bartis, Br. Bernotas, dr. N. Bražėnaitė, A. Bražėnas, V. Bulota, B. Burčikas, R. Bureikienė, V. Butkys, dr. A. Čepulis, kun. M. Čyvas, S. Čyvas, A. Damijonaitis, Vl. Dautas, K. Dočkus, A. Dragunevičius, B. Gaidžiūnas, A. Gailiušis, Vl. Garbenis, J. Gepneris, K. Gimžauskas, A. Giniotis, J. Gylys, A. Grigaitis, C. Grincevičius, dr. G. Grinis, P. Gudelis, Pr. Gustas, F. Ignaitienė, A. Idzelis, B. Juška, A. Kareiva, C. Kaulinis, Pr. Karalius, J. Kavalitūnas, I. Kazlauskas, K. Kazlauskas, M. Kevalaitis, kun. M. Kirkilas, dr. J. Kižis, K. Kriaučiūnas, kun. V. Kriščiūnevičius, A. Kulnys, R. Kungienė, V. Kuzmickas, V. Laniauskas, A. Laukaitis, K. Laukaitis, J. Litvinas, I. Mališka, P. Malzinskas, A. Maziulis, C. Mikalajūnas, J. Mikeliūnas, E. Milkauskas, V. Milukas, P. Narutis, B. Neverauskas, Br. Paliulis, Vl. Palubinskas, V. Palūnas, J. Paovis, L. Paulius, J. Pažemėnas, V. Prižgintas, dr. Z. Prūsas, I. Račiūnas, B. Raugas, dr. A. Razma, dr. J. Reinyš, A. Reventas, St. Rudys, B. Sakalas, kun. K. Sakalauskas, J. Salys, R. Shatas, V. Skladaitis, S. Skripkus, R. Stirbys, J. Stelmokas, Z. J. Strazdas, dr. J. Sungaila, C. Surdokas, A. S., A. Šatas, dr. V. Šaulys, J. Šiaučionas, dr. A. Šmulktys, Koop. “Talka” — Austral., kun. I. Urbonas, St. Valaitis, A. Vėlavičius, A. Valiuškis, dr. J. Vėbra, kun. J. Velutis, J. Vidmantas, S. Vilinskas, A. Viliušis, S. Viščius, B. Vitkus, J. Zadeikis, J. Žaliaduonis, St. Žilevičius, Tėv. T. Žiūraitis, O.P.

Alp(LKA) 3082
1984
Nr.90(127)

Šio numerio kaina 3.00 dol.

90.745.157